

Klima er viktig, *men*:

**En analyse av oljenæringens egenfremstilling i tidlig norsk klimadebatt
(1987-1995)**

av

Olav Tessem Wiedswang

Masteroppgave i historie

ved Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap

Universitetet i Bergen

2021

Abstract

In this thesis, I have researched how the Norwegian oil industry engaged in the early climate debate in Norway between 1987 and 1995. These were the years between the publication of *Our Common Future*, the final rapport of the UNs World Commission on Environment and Development, and the cancelation of Norway's first climate-goals in 1995. In 1989, the Norwegian parliament had put for an ambitious goal to stabilise climate emissions. Only six years later, the goal was cancelled, largely because of the rapid growth of the oil industry.

Climate change became part of the Norwegian political landscape at the same time as the oil-sector became one of the dominant sectors in the country's economy. Norway wanted to become a country at the international frontier regarding the battle against climate change, while paradoxically increasingly self-identifying as an "oil-nation". To understand how the Norwegian oil industry positioned itself in this juncture, I have analysed these companies' own publications, as well as newspapers and other media where representatives from the oil industry have discussed climate change.

The central findings concern how various oil companies presented themselves as agents for sustainable development between 1987 and 1995. The oil companies analysed in this thesis defended their emissions because they could, according to the oil industry itself, reduce emissions in other countries – largely by replacing other fossil fuels with Norwegian gas. This line of reasoning was based on the idea that modern societies were dependent on industry and fossil fuels. Renewable energy and other existing sources of energy such as nuclear and hydro power were presented as ill equipped to sustain the worlds need for energy. Thus, companies that were themselves largely responsible for global warming were seen as best equipped to solve the issue. The goal of this thesis is to shed light on how industrial rhetoric adjusted to a new challenge, and the implications it had for Norway's goal to become a greener nation.

Førord

Selv om det er mitt navn som står på forsiden, hadde jeg ikke klart å realisere dette prosjektet på egenhånd.

Først og fremst vil jeg takke Yngve Flo, som har vært en utrolig hjelpsom, forståelsesfull og motiverende veileder de siste to årene. Jeg kommer til å savne veiledningene våre, som alltid etterlot meg motivert til å fortsette arbeidet mitt. Seminarlederne Teemu Ryymin og Christian Sæle, samt alle medstudentene mine som har deltatt på seminarer, har også gitt mange gode råd og ideer som jeg ikke ville ha kommet på egenhånd. Takk for at dere har skapt en god og lærerik studieplass.

Tusen takk til Riksarkivet og Oljemuseet i Stavanger. Hjelpen jeg fikk hos dem var eksemplarisk. Jeg hadde hatt dårlige utsikter for å gjennomføre dette prosjektet uten det grundige arkiveringsarbeidet disse institusjonene har gjennomført. Videre vil jeg takke Nasjonalbiblioteket og det digitale arkivet deres. Dette prosjektet hadde vært mye vanskeligere å gjennomføre under en pandemi med mindre det var for alle de usynlige ansatte som har oversett digitaliseringen av tusenvis av bøker, aviser og annet materiale. Så takk til alle dere som har stått foran en skanner. Dere er heltene mine.

Takk videre til mine foreldre Liv Berit og Kjetil, samt familie og venner som har hjulpet og motivert meg – og ikke minst levd med at jeg har snakket hull i hodet på dem om obskure artikler fra oljenæringens internaviser. Hjelpen og tålmodigheten deres er til å bli rørt av. Til slutt vil jeg takke kjære Tuva som alltid har hjulpet, trøstet og motivert meg gjennom studietiden. Jeg hadde ikke vært hvor jeg er i dag uten deg.

«Enten må verdenshistoriens største voksenopplæringsprogram igangsettes snarest, ellers så
må vi vente på at våre barn blir voksne og overtar»

Ole Mathismoen

Shell Internt

1994

Innholdsfortegnelse

Introduksjon	7
<i>Forskningsstatus</i>	9
<i>Problemstilling</i>	12
<i>Teori og metode</i>	13
<i>Kilder</i>	15
Kapittel 1	18
Klima, miljø og den norske oljenæringen frem til 1989	18
1.1 <i>Menneskeskapte klimaendringer</i>	18
1.2 <i>Olje og miljø frem til 1989</i>	19
1.3 <i>Menneskeskapte klimaendringer ved slutten av 1980-tallet</i>	21
Kapittel 2	23
Klimapolitikkenes første år (1987-1989)	23
2.1.1 <i>Norges oppfølging av Brundtlandrapporten</i>	23
2.1.2 <i>Simen-rapporten og det faglige grunnlaget for stabiliseringsmålet</i>	25
2.2.1 <i>Klima før og etter stabiliseringsmålene i oljenæringens interne publikasjoner</i>	27
2.2.2 <i>Statoil magasin og de første sporene av «gassargumentet»</i>	28
2.2.3 <i>Menneskeskapte klimaendringer i Status</i>	31
2.2.4 <i>Fremtidens boreoperasjoner</i>	33
2.4 <i>Andre oljeselskaper og klimagassutslipp</i>	37
2.5 <i>Klimaprofilene blir til</i>	38
2.6 <i>Konklusjon</i>	40
Kapittel 3	42
Nasjonale og internasjonale tiltak (1990-1992)	42
3.1 <i>Grønne tiltak iverksettes</i>	42
3.2.1 <i>Oljenæringens respons</i>	44
3.3 <i>Klimadebatten i et større perspektiv</i>	51
3.4 <i>Earth summit og videre internasjonalisering</i>	53
3.5 <i>Profiler og handling</i>	57
3.6 <i>Konklusjon</i>	60
Kapittel 4	61
Fra klima til miljø (1993-1995)	61
4.1 <i>Klimadebatten i 1993</i>	62
4.2 <i>Grønn fremtid?</i>	63
4.3 <i>Grønne prinsipper</i>	67
4.4 <i>1994</i>	70

4.4.1 Fravær i Status.....	70
4.4.2 Fra klima til miljø.....	72
4.4.3 Naturkraft inntar klimadebatten.....	74
4.5 1995.....	75
4.5.1 Statoil.....	76
3.5.1 Hydro og Shell.....	77
4.5.3 Andre medier.....	79
4.6 En ny fase i klimadebatten?.....	80
4.7 Konklusjon.....	83
Kapittel 5.....	84
Den norske oljenæringens selvfremstilling.....	84
5.1.1 Vi trenger industri.....	85
5.1.2 Overveldende prospekter.....	87
5.1.3 Vi skal vise ansvar for miljøet.....	88
5.1.4 Høyere utslipp, mindre CO ₂	89
5.1.5 Gass på bålet.....	91
5.1.6 Argumentene i sin helhet.....	92
5.2 Klimaet og fossile brenslers fremtid.....	93
5.3 Oljenæringen som klimapolitisk aktør.....	97
5.4 Konklusjon.....	101
Kapittel 6.....	102
Konklusjon.....	102
Litteraturliste.....	106
Kildeliste.....	107

Introduksjon

Den 26. og 27. september 1989 holdt Statoil og stiftelsen Rogalandsforskning et seminar i Kristiansand om fremtidige boreoperasjoner i Nordsjøen. Over hundre representanter fra forskjellige fagforeninger, konsulentbyrå og selskaper knyttet til oljenæringen var til stede, og under seminaret ble flere temaer drøftet, deriblant miljø og klima. Aktuelle og fremtidige utfordringer som utslipp av miljøskadelige stoffer ble diskutert, samt hvordan Statoil kunne vende seg mot en mer bærekraftig utvikling. «Hvem lurer vi hvis vi slurver?» spurte direktør Arild Unneberg retorisk i åpningstalen, og la til: «svaret er «ingen», fordi det er ikke mulig å lure naturen». Var dette et tegn på en ny fase i Statoils historie? Oljeselskap har sjeldent blitt ansett som miljø- eller klimavennlige, og for en toppleder fra Norges statlige oljeselskap å poengtere at det ikke er mulig å lure naturen, får en til å undre om selskapet nå ville satse på alternativer til fossile brensler. Men rett etter denne proklamasjonen kom frem hva som så ut til å være et mer sentralt moment i selskapets fremtidige rolle i den nye klimadebatten: Statoil skulle være på offensiven og en premissleverandør når det gjaldt klima og miljø. Alternativet var, ifølge Unneberg, at Statoil kunne bli en «passiv passasjer, hvor reisemålet og prisen blir bestemt av andre».¹

Det ovennevnte seminaret ble holdt fem måneder etter at et av landets mest ambisiøse klimamål hadde blitt fastlagt. Stortinget hadde våren 1989 bestemt seg for å følge opp Verdenskommisjonens rapport om bærekraftig utvikling.² *Vår felles fremtid*, utgitt i 1987 og kjent som Brundtlandrapporten i Norge, var sluttrapporten til FNs Verdenskommisjon for miljø og utvikling. I 1983 ble kommisjonen, ledet av da tidligere og fremtidige statsminister Gro Harlem Brundtland, grunnlagt for å lage en felles internasjonal plattform for vern av miljø, klima og bekjempelse av fattigdom. Menneskeskapte klimaendringer var et av de sentrale temaene, og i 1989 satt Stortinget Norges første klimamål: Landets CO₂-utslipp skulle stabiliseres i løpet av 1990-tallet slik at de kunne reduseres ved starten av det nye årtusenet. Dette var et ambisiøst mål, og det var klart at en slik oppgave ville berøre produksjon i både store og små selskap, nasjonale forbruksmønstre, og ikke minst den enkelte nordmanns hverdag.

I dag er klimadebatten preget av en rekke forskjellige oppfatninger rundt klimatiltak, og enkelte stiller til og med spørsmålstegn ved hvorvidt menneskeskapte klimaendringer i det hele

¹ Mellem, *Fremtidens Boreoperasjoner III*, s. 9-10

² St. nr. 46 1988-1989

tatt er reelle. Sammenlignet med dagens klimadebatt som er preget av både skepsis og manglende enighet rundt tiltak, er det naturlig å anta at det samme var tilfellet da menneskeskapte klimaendringer først ble satt på den politiske dagsorden på slutten av 1980-tallet. Tvert imot var det tverrpolitisk enighet om at Norge måtte gjøre sitt for å motarbeide menneskeskapte klimaendringer.³ Statoil var heller ikke det eneste oljeselskapet som fremstod positivt innstilt til det voksende miljø- og klimaengasjementet. I Hydros industri- og miljørapport fra 1989, skrev blant annet selskapets generaldirektør Torvild Aakvaag at «når unge mennesker engasjerer seg bredt og aktivt i miljøarbeid, er det et sunnhetstegn med betydelige pådrivereffekter». Likevel mente Aakvaag, som Unneberg i Statoil, at norsk industri skulle være en premissleverandør i klimadebatten: «Industrien må selv bidra til å gi informasjon og få satt miljøspørsmålene i en riktig ramme».⁴

Næringslivet har ofte hatt en rådgivende rolle i utformingen av norsk politikk, men menneskeskapte klimaendringer var et nytt fenomen som det ikke hadde blitt tatt stilling til frem til 1989. Dette ble satt på dagsorden i en periode hvor Norge for alvor begynte å regne seg selv som en oljenasjon. Siden slutten av 1960-tallet hadde landet satset på å bli en eksportør av olje og gass, og til tross for tilbakeslag og utfordringer, så det på 1980-tallet ut til at det såkalte oljeeventyret skulle bli virkelighet. Flere oljefelt ble åpnet opp, og de store investeringene begynte å lønne seg. Til tross for den store optimismen rundt olje og gass, sto den norske oljenæringen foran en utfordring i møte med den nye klimapolitikken som preget det politiske landskapet i Norge. Global oppvarming, og de påfølgende menneskeskapte klimaendringene det medfører, er forårsaket av en kunstig fortykning av jordens atmosfære som fører til økning av atmosfærens snittemperatur. Produksjon og forbrenning av fossile brensler som kull, olje og gass står for en stor andel av klimagassutslipp som forårsaker denne effekten, hvorav den vanligste er karbondioksid (CO₂). Den norske oljenæringen befant seg med andre ord i et politisk miljø hvor deres egne bedrifter og selskap var med på å forårsake en prosess som det var både tverrpolitisk og folkelig engasjement for å motarbeide.

Denne oppgavens mål er å undersøke hvordan norske oljeselskap posisjonerte seg i den tidlige norske klimadebatten. Tidsrommet jeg skal undersøke er fra 1987 frem til 1995, som markerer perioden mellom publikasjonen av Brundtlandrapporten og frem til regjering vraket stabiliseringsmålet etter at det ble tydelig at norske klimagassutslipp kom til å øke i løpet av 1990-tallet. I denne perioden måtte oljeselskapene som opererte i Norge omstille seg og ta stilling til et nyoppdaget fenomen, og jeg ønsker å se hvordan den norske oljenæringen

³ Nilsen, *En felles plattform?* (Unipub forlag 2001) s. 107

⁴ Aakvaag, *Norsk Hydro: Miljørapport*, s. 1

fremstilte seg selv i klimadebatten i denne perioden. Mer spesifikt vil jeg undersøke hvordan ledelsen i oljeselskap som opererte på norsk sokkel diskuterte menneskeskapte klimaendringer i det offentlige ordskiftet, med fokus på Statoil og Hydro.

Forskningsstatus

Klimahistorie er av natur et fagfelt som overlapper med forskjellige disipliner, noe som speiles i forskningen. Ved siden av historikere har moderne norsk klimahistorie tiltrukket økonomer, sosiologer, statsvitere og journalister. I og med at det også er vanskelig å gjøre rede for moderne norsk klimapolitikk uten å ta for seg den norske oljesektoren, overlapper norsk klimapolitisk historie dessuten også i stor grad med norsk oljehistorie. Likevel er det overraskende få klimahistoriske verk som har hatt perioden mellom 1987 og 1995 som fokus. Jeg vil nå gjøre rede for hva jeg regner som de viktigste verkene innen norsk klimapolitisk historie ved å legge frem historikernes respektive teser om oljenæringens argumentasjon og rolle i klimadebatten mellom 1987 og 1995. I tillegg vil jeg fremlegge en oversikt over verk innen andre fagfelt og noen ikke-akademiske bøker.

I doktoravhandlingen *En felles plattform? Norsk oljeindustri og klimadebatten fram til 1998* (2001), hevder historiker Yngve Nilsen at et av de mest effektive argumentet fremmet av oljenæringen i den tidlige klimadebatten var det såkalte gassargumentet, som kan oppsummeres på følgende måte: Klimaendringer var ikke den eneste miljøsak på den politiske dagsorden. Vel så viktig var spørsmål om sur nedbør, dårlig luftkvalitet og lokalforurensing. I lys av dette ble gass ble fremstilt som et mer klimavennlig alternativ til olje og kull, men vel så viktig var det faktum at gass ikke bidro til sur nedbør, som i 1980 påvirket 30% av norsk jord, jfr. data fra Miljøverndirektoratet.⁵ Dette, ifølge Nilsen, lot norske politikere på sett og vis slå to fluer i en smekk, slik at de kunne trappe opp satsningen på fossile brennesler samtidig som de angivelig kunne hjelpe miljøet. Etter hvert endret klimadebatten i Norge seg ved at den ble mer internasjonalisert, og nasjonale tiltak ble ikke lenger prioritert i samme grad. Blant annet fikk bankkrisen på starten av 90-tallet og EU-debatten større plass på den politiske dagsorden. Klimadebatten fikk samtidig et mer internasjonalt preg, blant annet grunnet arbeidet rundt Kyotoavtalen. Nilsens analyse går i stor grad ut på at gassargumentet var lettvinnt både for politikere og oljenæringen, og at dette var årsaken til argumentets gjennomslagskraft. Et annet punkt var at klimamålene satt i 1989 var mer ambisiøse enn norske politikere da hadde innsett,

⁵ Miljøstatus, «Sur Nedbør», Miljødirektoratet

og man forstod nå at såpass store klimatiltak ikke kunne forsones med samtidig utvidelse av oljesektoren.⁶

Historiker Kristin Asdal har karakterisert 1989-målene som radikale og til viss grad naive. Politikere og eksterne aktører forsto ikke hvor sterke tiltak som måtte til for å stabilisere utslippene, og at målene derfor endte med å «smuldre opp». I boken *Politikkens natur – Naturens politikk* (2011) drøfter Asdal en rekke norske miljø- og klimasaker fra etterkrigstiden til i dag, med fokus på policy og rollen som de forskjellige norske departementene og vitenskapelige institusjoner spilte. Når det gjaldt klimasaken ved overgangen til 1990-tallet, ble det ifølge Asdal lagt større vekt på hvordan klimatiltak ville påvirke økonomisk utvikling. Markedsløsninger som kvotehandling av klimagassutslipp ble ansett som en mer effektiv og tilfredsstillende måte å drive klimapolitikk, i og med at det forhåpentligvis ville fremme grønne løsninger på den ene siden samtidig som at tiltakene ikke ble for inngripende på den andre.⁷ Rollen til Finansdepartementet i utviklingen av norsk miljø- og klimapolitikk viser også et interessant bilde av hvordan miljøinteresser historisk sett har blitt veid opp imot økonomiske interesser. Tesen hennes går ut på at det historisk har eksistert en konflikt mellom miljøverndepartementet og finansdepartementet, i og med at finansdepartementet i stor grad forvalter naturressursene. Finansdepartementet var ikke direkte ansvarlig for å utforme statlige mål for klimagassutslipp, men indirekte bidro departementet likevel sterkt til å dempe de ambisiøse målene fra 1989 ut fra forestillingen om at den økonomiske veksten i stor grad ville lide hvis målene skulle nås.

Sosiolog Gisle Andersen argumenterte i doktoravhandlingen *Parlamentets Natur: Produksjonen av en legitim miljø- og petroleumpolitikk* fra 2016 at det ved slutten av 1980-tallet var bred enighet om trusselen som menneskeskapte klimaendringer utgjorde, men at det var mangel på alternative strategier for hvordan målene skulle oppnås. Ved siden av dette så det ikke ut til at man forsto hvor betydelig oljesektoren kom til å bli for økningen av norske klimagassutslipp.⁸ I motsetning til Nilsen som fremhevet oljenæringens argumenter, fokuserer Andersens i større grad på argumentasjonen til stortingsrepresentantene som tok del i klimadebatten. Likevel er Nilsens funn interessante i relasjon til denne oppgavens formål, spesielt når det gjelder hvordan et tilsynelatende tverrpolitisk engasjement for å nå klimamålene satt i 1989 utartet i lys av usikkerheten om hvilke mekanismer man kunne ta i bruk for å få til dette.

⁶ Nilsen, *En felles plattform?* (Unipub forlag 2001) s. 211-212

⁷ Asdal, *Politikkens Natur – Naturens Politikk*, (Universitetsforlaget 2011) s. 184

⁸ Andersen, *Parlamentets natur*, s. 153-169

Selv om klimadebatten utgjør kun ett aspekt ved norsk oljehistorie, har det blitt skrevet en rekke verk med interessante innfallsvinkler og observasjoner om oljenæringens klimapolitiske rolle. *Gasskraft: Tjue års gasskraft* (2007) av sosiolog og tidligere forsker ved CICERO Andreas Tjernshaugen er et av de mer utfyllende verkene rundt klimadebatten i tidsrommet jeg ønsker å analysere, spesielt i henhold til gass. I boken tar Tjernshaugen for seg en rekke aspekter ved debatten rundt eksport av gass og utbyggingen av gasskraftverk i Norge. Verket tar blant annet for seg ambisjonene til olje- og gasselskapene og den politiske debatten som fant sted i utbyggingen av gassektoren i Norge. Forskjellige verk i norsk olje- og næringslivshistorie som Norsk petroleumsforenings *Norsk oljehistorie* (1996), Statoils historie kildret i *Giganten* (2019) av Aage Storm Borchgrevink, *Hydros historie* (2005) av Einar Lie gir også et godt innblikk til hvordan utenlandske og norske oljeselskap deltok i klimadebatten mellom 1987 og 1995. Selv om klimadebatten ikke vies betydelig plass i noen av disse verkene, tilføyer de likevel viktige synspunkt og skildringer av hva som skjedde på innsiden av selskapene. Et gjennomgående trekk i disse verkene er at de orienterer seg rundt gassargumentet og hvordan markedsløsninger ble fremmet både av politikere og oljenæringen for å øke økonomisk vekst samtidig som det tilsynelatende skulle være bra for klima og miljø.

Ved siden av akademiske verk, har lekfolk bidratt med interessante funn innen utviklingen av norsk klimapolitikk. To særlig interessante verk er *De beste intensjoner* skrevet av journalisten Anne Karin Sæther i år 2017 og *Det svarte skiftet* (2018) av politiker Eivind Trædal. Begge verkene er preget av de forfatternes ideologiske standpunkt, noe som skinner særlig godt gjennom hos Trædal, som i skrivende stund er et bystyremedlem i Oslo for Miljøpartiet de Grønne. Trædal og Sæther fokuserer i større grad på hvordan Norge har fremstilt seg selv som foregangsland innen klimapolitikk. Som de begge viser til, er realiteten tvert imot at klimagassutslippene har økt her i landet, i motsetningen til de fleste land i Europa hvor CO₂-utslippene gått ned i løpet av de siste tiårene. Både Trædal og Sæther legger en stor del av skylden på den voksende oljeindustrien, som ikke bare har stått for en stor del av økningen av klimagassutslipp men også fordi disse selskaperes innflytelse i stor grad har påvirket norsk klimapolitikk. Trædal postulerer at Norge i stor grad har begrenset seg til å gjennomføre de «enkle» klimatiltakene uten å ta kampen om de store utslippskildene.⁹ Sæther på sin side, løfter frem et par interessante funn, selv om hun ikke vier en stor del av *De beste intensjoner* til den tidlige klimadebatten. Blant annet tar hun opp hvor fiendtlig innstilt visse representanter fra oljenæringen og politikere var til det grønne skiftet. Funnene til Trædal og Sæther bidrar til en

⁹ Trædal, *Det svarte skiftet*, s. 24-25

større forståelse rundt rollen den norske oljenæringen har hatt i utviklingen av klimapolitikk. Samlet tilbyr verkene presentert over en inngangsportal til de ulike aktørene og interessene i den norske klimadebatten.

Det jeg ønsker å tilføye ovennevnte diskurs med denne masteroppgaven, er en klarere analyse av argumentene oljenæringen fremmet for og imot tiltak for å redusere klimagassutslipp i den tidlige norske klimadebatten. Ved å systematisk gå igjennom argumentene for og imot klimatiltak mellom 1987 og 1995, håper jeg å bidra med et supplement til eksisterende forskning. Etter min oppfatning, har man vært opptatt av det som har pågått i den politiske arenaen, og i mindre grad i selve argumentasjonen til oljenæringen. Mellom 1987 og 1995 fant store endringer sted i en klimapolitisk forstand, både i Norge og i utlandet. En systematisk gjennomgang av hvordan de forskjellige momentene oljenæringer fremmet, om hvilken rolle de selv hadde som en utslippskilde av klimagasser, i om selskapene presenterte seg selv som grønne aktører og om bedriftene deres ble fremstilt som kompatible med norske ambisjoner om å redusere klimagassutslipp vil gi en bedre forståelse av oljenæringens rolle i den tidlige klimadebatten. Tidsrommet jeg har valgt å studere, perioden mellom publikasjonen av Brundtlandsrapporten og vrakingen av klimamålet, slår meg også som en periode i norsk klimapolitisk historie som er verdt å vie mer oppmerksomhet i og med at det var i denne perioden at fundamentet for moderne norsk klimapolitikk ble til. Når det kommer til oljenæringen, anser jeg det som vesentlig å forstå hvordan en av de viktigste næringene i Norge posisjonerte seg i klimadebatten for å forstå hvordan dette fortsatt preger dagens politiske klima.

Problemstilling

Hovedproblemstillingen for dette prosjektet er:

Hvordan posisjonerte den norske oljenæringen seg selv i den norske klimadebatten mellom 1987 og 1995?

Oppgavens underproblemstillinger er:

Hvordan, og i hvilken grad relaterte oljenæringen egen produksjon til menneskeskapte klimaendringer?

Hvilke implikasjoner mente oljenæringen at klimahensyn burde ha for deres egen rolle som en utslippsskilde av klimagasser?

I hvilken grad oppfattet oljenæringen at det var et sammenfall eller strid mellom klimapolitiske hensyn og deres egne næringsinteresser?

Sentrale begreper

Menneskeskapte klimaendringer er en samlebetegnelse for de endringene som finner sted grunnet økt konsentrasjon av klimagasser i jordens atmosfære. Siden den industrielle revolusjonen har den mengden klimagasser fortykket jordens atmosfære og ført til at dens snittemperatur blir høyere.¹⁰ Når jeg i oppgaven skiller mellom miljø og klima, menes det som et skille mellom generell miljøpolitikk som omfavner alt fra å verne sårbare naturområder til lokal forurensning, og politikk konkret rettet mot å redusere drivhuseffekten. Med *klima* og *klimapolitikk* menes altså det som angår temperaturøkning i jordens atmosfære på grunn av utslipp av klimagasser. Når jeg snakker om *miljø* og *miljøpolitikk* menes alt annet som angår natur og økosystem slik som konsekvensene av sur nedbør, uttynning av ozonlaget og avskoging.

Oljenæringen er også mye omtalt i denne avhandlingen. Dette menes som en samlebetegnelse for norske og internasjonale selskaper med ansvar for olje- og gassindustri på norsk sokkel. Dette rommer både nasjonale selskap som Hydro og Statoil og internasjonale selskap som opererte på norsk sokkel som Esso, Norsk Shell og Elf. Når jeg snakker om oljenæringen som en helhet i et politisk perspektiv, henviser jeg til generelle tendenser som var representative for alle selskapene som gruppe. Dersom jeg derimot henviser til ett spesifikt selskap vil dette poengteres i teksten. Med *oljeindustrien*, på sin side, henviser jeg til alle de selskaper og infrastruktur involvert i selve utvinnings- og produksjonsprosessen.

Teori og metode

Dette prosjektet er utformet for å etablere en helhetlig forståelse av hvordan oljenæringen og forskjellige norske selskapers toppledere og representanter tok stilling til menneskeskapte klimaendringer mellom 1987 og 1995. Som vist eksisterer det fra før betydelige arbeid som drøfter oljenæringen som politisk aktør i forbindelse med klimapolitiske tiltak. Hendelsesforløpet, samspillet og sammenstøtene mellom de forskjellige aktørene som kjempet

¹⁰ Dybdahl, *Klima, uår og kriser i Norge* (Cappelen Forlag AS 2016), s. 174-176

for og imot klimatiltak på slutten av 1980-tallet og første halvdel av 1990-tallet anser jeg som godt dokumentert, spesielt når det kommer til hvordan klimapolitikken generelt utviklet seg i dette tidsrommet. Mitt bidrag består altså i å dokumentere og tolke hvordan oljenæringen og dens representanter selv fremstilte seg i klimadebatten i gitte tidsrom.

Arbeidet med dette prosjektet har i hovedsak omhandlet å finne frem et tilfredsstillende antall uttalelser fra oljenæringen. Uttalelser i dette tilfellet forstås som ytringer i det offentlige. På den ene siden har det vært nødvendig å finne et kildegrunnlag som gir tilstrekkelig materiale for å en god forståelse av hvordan oljenæringen fremstilte seg selv. På den andre siden har jeg måttet velge bort en rekke kilder av hensyn til plassbegrensninger. Norsk oljenæring bestod også av nasjonale og internasjonale selskap. I arbeidet kommer jeg ikke til å skille mellom disse, og vil heller forsøke å etablere et helhetlig inntrykk av hvordan de forskjellige selskapene tok stilling til menneskeskapte klimaendringer.

Ut ifra forskningslitteraturen er det tydelig at oljenæringen fremmet forskjellige argumenter i det gitte tidsrommet. En vesentlig del av dette prosjektet kommer derfor til å gå ut på å skille mellom de forskjellige argumentene som ble fremmet, tolke dem, og kontekstualisere dem ut ifra sammenhengen de ble ytret. En slik kategorisering vil forhåpentligvis gi en ryddig forståelse av hvordan oljenæringen argumenterte og fremstilte seg selv i klimadebatten, samt sette lys på hvordan disse representantene tilnærmet seg menneskeskapte klimaendringer som et fenomen i en internasjonal kontekst og hva de mente Norges rolle var da det kom til utslippsreduksjoner. Oppgaven er med andre ord en representasjonssanalyse. Som beskrevet av historiker Teemu Ryymin, går en slik analyse ut på «å undersøke *hvordan* ulike fenomener, være det seg imaginære eller reelle, blir fremstilt, altså konstruert og gitt mening.»¹¹ I denne oppgaven vil en slik innfallsvinkel etter min mening være mest formålstjenlig. De utsagnene jeg er ute etter er de hvor oljenæringen helst tar stilling til seg selv som en utslippskilde og hvilken rolle de påtok seg selv i den tidlige klimadebatten.

Det vil også være nødvendig å undersøke hvor ofte menneskeskapte klimaendringer ble diskutert av oljenæringen i det gitte tidsrommet. I følge Ynge Nilsen, ble menneskeskapte klimaendringer mindre sentrale på den politiske dagsordenen etter at stabiliseringsmålet ble vraket i 1995.¹² I lys av dette er jeg nysgjerrig på om det samme gjaldt internt i oljenæringen, ønsker derfor å undersøke om jeg kan spore endringer i hvor ofte menneskeskapte klimaendringer ble diskutert av oljenæringen, og hvilke implikasjoner dette eventuelt hadde for oljenæringen i klimadebatten.

¹¹ Melve, Ryymin, *Historikerens arbeidsmåter*, s. 57-58

¹² Nilsen, *En felles plattform?* (Unipub forlag 2001) s. 169

Kilder

For å analysere oljenæringens argumentasjon har det vært nødvendig å finne kilder hvor representanter fra oljenæringen uttalte seg om menneskeskapte klimaendringer og norsk klimapolitikk. Det er hovedsakelig tre kildetyper som vil bli analysert: Offentlige rapporter, riksdekkende aviser og oljenæringens egne internpublikasjoner. Det største kildegrunnlaget til denne oppgaven kommer til å være oljenæringens interne publikasjoner. Selv om jeg i utgangspunktet hadde tenkt å fokusere mer på rapporter, utredninger og riksdekkende aviser, har jeg i ettertid innsett at internpublikasjonene til norske oljeselskap representerer et rikt kildegrunnlag for å forstå oljenæringens stilling til menneskeskapte klimaendringer. Med hjelp fra Statsarkivet i Stavanger, Oljemuseet i Stavangers eget arkiv og digitalisert materiale fra Nasjonalbibliotekets arkiv, har jeg hatt tilgang til hundrevis av aviser og magasiner publisert mellom 1987 og 1995. Grunnen til at jeg har valgt å benytte internpublikasjonene i den grad som jeg har gjort, er til dels fordi få andre akademikere har brukt dem. En annen grunn er at uttalelsene ble trykket på hva man kan kalle oljenæringens «hjemmebane». Uttalelsene som kom frem i disse publikasjonene kom hovedsakelig fra sentrale individer i oljenæringen og på deres egne premisser. I motsetningen til andre kilder, hvor toppledere for eksempel måtte være på defensiven, representerer internpublikasjonene en trygg arena som derfor kan tolkes som å gjenspeile meningene de selv ønsket å fremme.

Flere norske oljeselskap utga to typer publikasjoner. Den ene var en internavis, hvor bedriftens ansatte og daglige drift ble satt i fokus, og den andre et slags magasin hvor bedriftens pågående og fremtidige operasjoner ble drøftet. På sett og vis kan internavisene regnes som en intern arena for selskapenes ansatte hvor ledelsen i selskapene kunne informere om selskapenes drift og fremtid, mens internmagasinene i større grad henvendte seg utad til offentligheten. Publikasjonene som i størst grad vektlegges i denne oppgaven er internpublikasjonene til Statoil, Hydro, Norsk Shell, Esso og Elf. Ved siden av selskapenes aviser og magasiner, kommer jeg også til å bruke andre hefter publisert av selskapene, deriblant miljørapporter, publikasjoner fra ulike seminarer arrangert av forskjellige oljeselskap, og andre miljø- og klimarelaterte publikasjoner.

I min gjennomgang av oljenæringens internpublikasjoner har jeg først og fremst vært ute etter uttalelser fra oljenæringens toppledere om menneskeskapte klimaendringer. Dette innebærer i hvor stor grad de anerkjente at en økt konsentrasjon av klimagasser endret jordens klima, hva de mente selskapenes ansvar var og hva de mente selskapene burde gjøre i en klimapolitisk kontekst. Som toppleder går det aldri et helt klart skille mellom når man uttaler som privatperson, og når man taler på vegne av selskapet. Noen av utsagnene taler utvilsomt

kun for enkeltpersonenes private holdninger til klimaendringer og klimapolitikk, men jeg antar at de som oftest kan tolkes som talende for selskapene de representerer. Jeg kommer til å kommentere mine tolkninger av dette forholdet fortløpende, men uansett er min innstilling at det kumulative antallet uttalelser gir grunnlag for en helhetlig forståelse av både de enkelte selskapenes, og den norske oljenæringens generelle ståsted angående menneskeskapte klimaendringer og norske tiltak for å redusere drivhusgasser.

De offentlige rapportene og utredningene jeg ønsker å undersøke i fra 1987 og 1995 vil være de hvor norsk klimatiltak ble gjort rede for, og hvor tiltak for å redusere klimagassutslipp ble utforsket. Dette innebærer blant annet SIMEN: Studier i industri, Miljø og Energi (Simen-rapporten), Klima, økonomi og tiltak (KLØKT), rapporter som ble utredet på 1980- og 1990-tallet for å undersøke i hvor stor grad klimamålene var oppnåelig og hvordan de kunne bli oppnådd. Representanter fra oljenæringen deltok eller var grunnlaget for en del av informasjonsgrunnlaget til slike rapporter som ble publisert i det gitte tidsrommet. I dette arbeidet skal jeg granske disse tilfellene i større grad, og sette uttalelsene og konklusjonene i rapportene opp mot uttalelser representanter fra oljenæringen som angikk norsk klimapolitikk.

Alt på et tidlig stadium i dette prosjektet la jeg lagt merke til en rekke tilfeller hvor representanter fra oljenæringen argumenterte både for og imot klimatiltak i riksdekkende aviser. Aviser som Aftenposten, Bergens Tidende og Dagens Næringsliv er derfor også brukt i denne oppgaven. Det jeg er ute etter er tilfeller hvor representanter fra oljenæringen skrev innlegg eller ble intervjuet angående menneskeskapte klimaendringer i det gitte tidsrommet. I lys av dette har det vært særlig interessant å oppdage tilfeller hvor argumenter som hadde sin opprinnelse i oljenæringen senere ble gjentatt av norske politikere. Selv om formålet med denne oppgaven ikke er å undersøke selve den norske klimapolitikken mellom 1987 og 1995, men snarere hvordan oljenæringen deltok i klimadebatten, tror jeg likevel at det vil bidra til å kontekstualisere diskusjonen å inkludere en drøfting av i hvor stor grad argumentasjonen fra oljenæringen falt på god grobunn blant norske politikere. Dette tar jeg derfor med i kapittel 5, basert på analysene fra de tidligere kapitlene.

Disposisjon

Oppgaven er delt i syv kapitler: Etter introduksjonen presenterer jeg i et kontekstkapittel den generelle politiske situasjonen i den aktuelle perioden for at leseren skal få et godt utgangspunkt til å forstå de funnene jeg videre legger frem. Her tar jeg for meg norsk miljøpolitikk og fremveksten av oljenæringen i Norge, samt hvordan forskningen rundt menneskeskapte

klimaendringer utviklet seg fra starten av 1800-tallet til slutten av 1980-tallet. Dette er ment til å gi kontekst for de følgende kapitlene som kommer til å utgjøre den største andelen av denne oppgaven. Deretter kommer tre kapitler med kildeanalyser: I kapittel 2 analyseres oppløpet til stabiliseringsmålet, og det tematiseres i hvor stor grad menneskeskapte klimaendringer ble drøftet av oljenæringen før 1989 og hvordan oljenæringen reagerte på klimamålene. Kapittel 3 tar for seg kilder fra årene mellom 1990 og 1992 da klimatiltak først ble iverksatt. Her vil jeg også undersøke hvordan oljenæringen tok stilling til de internasjonale prosessene som ble til i klimadebatten, blant annet FNs toppmøte i Rio de Janeiro i 1992. I det siste analysekapitlet kommer jeg til å ta for meg årene 1993-95. Dette var perioden da det ble tydelig at Norges klimagassutslipp ikke kom til å bli stabilisert i løpet av 1990-tallet, og da stabiliseringsmålet ble vraket. Avslutningsvis drøftes funnene fra et overordnet perspektiv før jeg avslutter med en kort konklusjon.

Kapittel 1

Klima, miljø og den norske oljenæringen frem til 1989

Dette kapittelet er ment til å gi kontekst til de følgende kapitlene hvor jeg tar for meg oljenæringens selvfremstilling og argumentasjon i den tidlige klimadebatten. Jeg skal først gjøre rede for menneskeskapte klimaendringer, dets årsaker og konsekvenser og utviklingen av forskningen som ledet til oppdagelsen av drivhuseffekten. Videre skal jeg gjøre rede for utviklingen av den norske oljenæringen, trendene i norsk miljøpolitikk frem til 1989 og hvordan Norge var posisjonert til å redusere klimagassutslipp i 1989.

1.1 Menneskeskapte klimaendringer

Menneskeskapte klimaendringer er et resultat av en antropogen drivhuseffekt. Drivhuseffekten går ut på at jordens atmosfære beholder en viss mengde av varmestrålingen fra solen, men denne prosessen har blitt forsterket siden den industrielle revolusjonen. I løpet av de siste 150 årene har menneskeheten sluppet ut flere drivhusgasser enn jordens økosystem har greid å og ta til seg. Den økte konsentrasjonen av drivhusgasser som CO₂, metan og halon, har bidratt til en «fortykning» av jordens atmosfære slik at mer stråling fra solen blir oppbevart i atmosfæren, noe som øker dens temperatur.¹³ Det er fortsatt en del usikkerhet om hvor raskt dette kommer til å utvikle seg i løpet av de neste tiårene og hvor mye varmere jordens snittemperatur kommer til å bli, men mindre drastiske tiltak for å redusere klimagassutslipp blir innført i løpet av de neste årene tyder all forskning på at vi kommer til å leve på en varmere planet. Jeg skal raskt gå gjennom den vitenskapelige historien til drivhuseffekten, og når det ble tydelig at menneskeskapte klimaendringer var en akutt trussel.

I løpet av 1800-tallet oppdaget forskere at jordens klima kunne endre seg. Selv om det var uenighet rundt årsakene, var det tydelig at jorden hadde hatt istider og varmeperioder. I hvor stor grad mennesker kunne endre jordens klimasystemer var usikkert, men i løpet av slutten av 1800-tallet og ved første halvdel av 1900-tallet begynte klimaets sensitivitet å bli åpenbart. Ideen om at atmosfærens temperatur ble regulert av gasser som senere ville bli omtalt som drivhusgasser ble utviklet av den franske fysikeren Jean-Baptiste Joseph Fourier (1768-1830)

¹³ Dybdahl, *Klima, uår og kriser i Norge* (Cappelen Forlag AS 2016), s. 174-176

på 1820-tallet og videreført av den irske forskeren John Tyndall (1820-1893) på 1850-tallet. Den svenske fysikeren Svante August Arrhenius (1859-1927) forsket videre på denne ideen og fant ut at hvis konsentrasjonen av drivhusgasser endret seg, kunne jordens klima undergå drastiske endringer. Det var likevel med fremveksten av moderne meteorologi og dokumentasjonen av årlige endringer i verdenstemperaturen at forskere verden over fikk en god oversikt over klimatologiske variasjoner.¹⁴

Ved midten av 1900-tallet begynte forskere å se nærmere på muligheten om mennesker hadde evnen til å endre jordens klima. Endringer i lokalklima ved avskoging og andre inngrep i miljøet hadde blitt observert tidligere, men muligheten for at en antropogen endring i klimaet på globalt nivå kunne finne sted ble først anerkjent ved slutten 1950-tallet og starten av 1960-tallet.¹⁵ Nøyaktige målinger av partikkelkonsentrasjon av CO₂ og en bredere forståelse av hvordan forskjellige klimagasser påvirket jordens atmosfære gjorde det mulig å forstå i hvor stor grad mennesker kunne endre jordens snittemperatur ved andre halvdel av 1900-tallet. Likevel var det på 1970- og 1980-tallet at alvoret rundt menneskeskapte klimaendringer ble åpenbart. Nye, større og mer omfangsrike klimamodeller ble utviklet og ved hjelp av kraftige datamaskiner kunne forskere spå hvor mye en økning av klimagasser kom til å påvirke jordens klima.¹⁶ Ved siden av at jordens klima kunne bli varmere, så det ut til at endringene kunne skje i løpet av kort tid. Dette ble blant annet lagt frem av geokjemikeren Wallace Broecker i 1987 i artikkelen *Unpleasant surprises in the greenhouse?* i tidsskriftet *Nature* hvor han skrev at menneskeheten måtte forberede seg: «To prepare ourselves, we must take the problem of climatic changes as serious we take those of cancer and nuclear defence»¹⁷. Alvoret rundt menneskeskapte klimaendringer gikk ikke uoppdaget. I 1988 ble FNs klimapanel grunnlagt, med hensikt om å skape et bredt internasjonalt samlepunkt for forskning og handling rundt menneskeskapte klimaendringer.

1.2 Olje og miljø frem til 1989

Det norske «oljeeventyret» startet på Ekofiskfeltet ved slutten av 1960-tallet. Leting etter olje i hadde pågått i Nordsjøen siden 1962, og etter Phillips Petroleum oppdaget det som skulle bli Ekofiskfeltet på lille juleaften i 1969 åpnet et helt nytt økonomisk grunnlag for Norge. De første 20 årene av den norske oljesektoren var preget av store omstillinger. Leting på norsk sokkel økte drastisk i løpet av 1970-tallet da det ble åpenbart at noen av verdens største oljereserver lå

¹⁴ Hulme, *Why we disagree about climate change* (Cambridge University Press 2009), s. 42-48

¹⁵ Dybdahl, *Klima, vår og kriser i Norge* (Cappelen Forlag AS 2016), s. 178-79

¹⁶ Hulme, *Why we disagree about climate change* (Cambridge University Press 2009), s. 56-60

¹⁷ Broecker, *Unpleasant Surprise in the greenhouse?* s. 123

under Nordsjøen.¹⁸ Til liten overraskelse fikk dette mye oppmerksomhet fra utenlandske selskap som sto for mye av arbeidet i hva som blir omtalt som «pionertiden» i norsk oljehistorie. Selv om de første årene var preget av at internasjonale selskap gjorde mye av letingen og utvinningen, utføre etter hvert norske selskap som Hydro, Statoil og Saga petroleum mer av operasjonene i Nordsjøen.

Oljefelt ble åpnet opp for produksjon og enda flere ble oppdaget. Ved siden av nye oljefelt ble det også oppdaget store forekomster av gass i Nordsjøen og Barentshavet. Mengden gass var så stor at det ble spådd at Norge hadde nok gass til å vare flere generasjoner.¹⁹ Selv om oljen ble sett på som en økonomisk velsignelse, var det ikke uten videre at det kom med store utfordringer. Frykt for hollandsk syke og at den norske kronen kunne bli tett bundet til oljeprisen var legetime bekymringer. «Vingeklippingen» av Statoil i 1984, hvor selskapet ble begrenset fra å få for stor dominans i den norske oljesektoren, viser at myndighetene var bekymret for at oljenæringen kunne komme utenfor statens kontroll.²⁰ I løpet av 1980-tallet kom oljenæringen i sitt fulle, og det ble tydelig at den hadde blitt en vesentlig del av norsk økonomi. Ved slutten av 1980-tallet jobbet tusenvis av nordmenn og utlendinger i oljenæringen, og flere kommuner, spesielt på Vestlandet, hadde olje og omliggende bedrifter som hjørnesteinsbedrifter.

Den hyppige utviklingen av norsk petroleumsindustri vises kanskje best i utvinningstempoet. På 1970-tallet ble det blant annet av Finansdepartementet ønsket at det norske utvinningstempoet skulle ligge på et «moderat» tempo, og ha et «tak» på hvor mange oljeekvivalenter skulle produseres på norsk sokkel i løpet av et år. Finansdepartementet satt dette taket på 90 millioner tonn olje i året i 1974.²¹ Selv om det kom til å ta mange år før norsk oljeproduksjon skulle nå dette nivået, fant en drastisk økning sted ved siste halvdel av 1980-tallet, som økte jevnt frem til 2004, ifølge oljedirektoratet.²²

I 1972 etablerte Norge verdens første miljøverndepartement. Lenge før 1970-tallet og den såkalte miljøbølgen hadde forverring av miljøet i Norge vært et politisk tema. Forurensing, dårlig luftkvalitet og grove inngrep i naturen hadde vekket politisk oppmerksomhet lenge før 1970-tallet, men med Miljøverndepartementet kan man si at denne type politikk ble til en viss grad institusjonalisert på en måte som ikke var tilfellet i årene før. I løpet av 1970- og 1980-tallet ble miljø et sentralt moment i norsk politikk. Folkeaksjonen mot utbyggingen av Alta-

¹⁸ Borchgrevink, *Giganten* (Kagge Forlag AS 2019), s. 30

¹⁹ Kindingstad, Hageman, *Norges oljehistorie* (Wigerstrand Forlag 2002), s. 289

²⁰ Borchgrevink, *Giganten* (Kagge Forlag AS 2019), s. 132-133

²¹ Ryggvik, Smith-Solbakken, *Norsk oljehistorie* (Norsk Petroleumsforening 1997), s. 174-175

²² Norsk Petroleum, «Årlig Produksjon» Oljedirektoratet

Kautokeino-vassdrag handlet om mer enn kun miljøvern, men Alta-saken er et prakt eksempel på miljøengasjement før 1989.

Norsk miljøvernpolitikk var i stor grad preget av oppveininger mellom økonomiske interesser og miljøverninteresser. Forurensning fra industri, naturvern og bevaring av økosystemer preget norsk miljøpolitikk. Et eksempel på dette var blant annet ideen om at norsk industri skulle operere innen «naturens tålegrense». Dette gikk ut på at inngripen i naturen ikke skulle overgå økosystemenes evne til å overleve samtidig som at industrien fikk et rammeverk å operere innenfor.²³ En slik forståelse av hvordan miljøvern skulle operere er demonstrativ for utfordringer som var, i mangel av et bedre ord, relativt håndfaste. Sur nedbør og forurensning hadde synlig konsekvenser og var forårsaket av forurensning som var relativt lett å lokalisere, til tross for at de ikke nødvendigvis hadde sine utslippskilder i Norge.

1.3 Menneskeskapte klimaendringer ved slutten av 1980-tallet

Bevismengden rundt menneskeskapte klimaendringer ble gradvis større ved overgangen til 1980-tallet, samtidig som miljøpolitikken og oljenæringen etablerte sin faste plass i det politiske landskapet i Norge. Selv om disse tre fenomenene ikke nødvendigvis hang sammen, var slutten av 1980-tallet et interessant tidspunkt for fenomenene å møtes.

Menneskeskapte klimaendringer har til enhver tid vært en internasjonal utfordring. Selv om noen land står for betraktelig større mengder klimagassutslipp enn andre, er konsentrasjonen av CO₂ og andre klimagasser i atmosfæren et kumulativt resultat som er blitt til over mange tiår. På sett og vis var slutten av 1980-tallet det mest beleilige tidspunktet for internasjonal handling å finne sted angående klimagassutslipp, i og med at tiåret markerte slutten på den kalde krigen og en ny fase i internasjonalt samarbeid. I ettertid kan man se at reduksjoner i klimagassutslipp ikke fant sted på global basis. Ifølge utslippsanalyser fra *Carbon Budget Project*, har halvparten av menneskets utslipp siden begynnelsen av den industrielle revolusjon blitt sluppet ut siden 1990.²⁴ Selv om noen land har redusert eller stabilisert utslippene sine, har utslipp på global basis økt drastisk siden menneskeskapte klimaendringer ble anerkjent som et problem av det internasjonale samfunnet.

I en norsk sammenheng kom menneskeskapte klimaendringer på et tidspunkt der det var god grobunn for klimatiltak. Menneskeskapte klimaendringer det eneste temaet som fikk økt oppmerksomhet på 1980-tallet, men på mange måter var det en del av en helhetlig endring som fant sted i den nasjonale og internasjonale forståelsen av miljøpolitikk. Tidligere hadde

²³ Asdal, *Politikkens Natur – Naturens Politikk*, (Universitetsforlaget 2011) s. s. 150-152

²⁴ IEEP, «More than half of all CO₂ emissions since 1751 emitted in the last 30 years»

miljøsaker, som Alta-saken blant annet, handlet i stor grad om lokale inngrep i naturen, ofte på grunn av økonomiske interesser. Menneskeskapte klimaendringer, sur nedbør og uttynningen av ozonlaget representerte en ødeleggelse av naturen som hadde sitt opphav menneskers levemåte og ressursene nødvendig for å opprettholde et moderne samfunn på global basis. Bærekraftig utvikling blant annet ble symbolsk for hvordan det moderne samfunnet i seg selv måtte endre, og at en helhetlig omstilling måtte til for å verne naturen.

Et interessant eksempel på hvordan menneskeskapte klimaendringer ble presentert i Norge før 1989 er NRK-dokumentaren *Året 2048: Drivhuseffekten* av Petter Nome og Torbjørn Morvik fra 1988. I denne dokumentaren ble en rekke av de mulige konsekvensene av drivhuseffekten presentert. Noen positive aspekter, som en norsk sommer som begynte i april og sluttet september akkompagnert med rikere innhøstinger ble vist som et eksempel på at en varmere planet kunne ha noen positive konsekvenser. Likevel viste dokumentaren en dystre fremtid for året 2048 hvor folkevandringer, sult, ressurskrig og en mulig endring i Golfstrømmen fant sted. Mulige løsninger ble fremmet for å hindre denne mørke fremtiden uten en omveltning av samfunnet: Energieffektivisering og utfasing av kull til gass. Alternative energikilder som vind og kraft ble omtalt som at de var på det teknologiske «barnestadiet» og prospektet av å bygge et nytt atomkraftverk i uken så ut til å være for upopulært til å bli gjennomført. Dokumentaren avsluttes med en fremtidig nyhetssending fra året 2048: Oversvømmelser rundt Glomma etter store mengder nedbør, demonstrasjoner i Tyskland mot forbudet av privatbilisme, havets overtagelse av Maldivene, åpningen av et nytt solenergianlegg i Mali og til slutt Michael Jacksons i en alder av 91.²⁵

Drivhuseffekten, og de følgende menneskeskapte klimaendringene, var et vitenskapelig faktum ved slutten av 1980-tallet. Det var en grad av tvil rundt selve omfanget, men da rundt hvor ille konsekvensene kom til å bli og når de ville inntreffe. I en norsk sammenheng var det allerede etablert et stort engasjement for miljø og klima, noe som kom til å bli tydelig i stortingsvalget i 1989. Til tross for at kunnskapen kom sakte, men sikkert frem, ville de kommende klimamålene og det følgende nasjonale og globale engasjementet for å redusere klimagassutslipp komme som en overraskelse på den norske oljenæringen. Inntil 1989 hadde ikke den norske oljenæringen tatt stilling til klimagassene oljeindustrien, noe som kom til å bli et av de mest debatterte emnene i nyere politisk historie i Norge.

²⁵ NRK-TV: *Året 2048: Drivhuseffekten*

Kapittel 2

Klimapolitikkens første år (1987-1989)

Menneskeskapte klimaendringer ble en del av den politiske dagsorden ved siste halvdel av 1980-tallet. Drivhuseffekten var ikke den eneste utfordringen, og var kun et blant mange andre fenomener som dominerte den overordnede miljødebatten: Uttynningen av ozonlaget, sur nedbør, avskoging og radioaktivt nedfall fikk vel så mye oppmerksomhet som smeltende polis. Likevel ble global oppvarming oppfattet som en genuin trussel, og i 1989 satt Stortinget mål om å stabilisere norske klimagassutslipp innen årtusenskiftet. Samtidig med økende engasjementet for miljø og klima, begynte den norske oljesektoren å ta skrittene som kom til å gjøre Norge til en oljenasjon. Norsk oljeproduksjon økte drastisk i løpet av 1980-tallet og 1990-tallet²⁶, og muligheten for at Norge kunne bli en stor eksportør av olje og gass så ut til å bli virkelighet. Dette ville bety høyere klimagassutslipp, og oljenæringen måtte dermed forholde seg til en debatt hvor de på mange måter var en del av årsaken til uønskede endringer i jordens klima.

I dette kapittelet skal jeg ta for meg den norske oljenæringens deltakelse i den norske klimadebatten gjennom årene 1987-89. Jeg vil legge fokus på i hvilken grad de tok stilling til stabiliseringsmålet. I tillegg vil jeg undersøke i hvor stor grad forskjellige oljeselskap i Norge etablerte klimaprofiler, som i denne sammenhengen henviser til hvordan de presenterte seg selv som grønne aktører. Innledningsvis vil det redegjøres for selve stabiliseringsmålet som ble presentert for Stortinget, og utgangspunktet for dette målet. Videre skal jeg undersøke internpublikasjonene til de største oljeselskapene i Norge som ble utgitt på 1980-tallet for å se i hvor stor grad de diskuterte før og etter Stortinget vedtok noen av landets mest ambisiøse klimamål.

2.1.1. Norges oppfølging av Brundtlandrapporten

Vår felles framtid, den norske oversettelsen av Brundtlandkomisjonens sluttrapport utgitt i 1987, malte på den ene siden et dystert bilde av fremtiden. Rapporten var en oppsummering av FNs Verdenskomisjon for miljø og utvikling, opprettet i 1983 for å lage et globalt fellesprogram for å motarbeide en rekke globale utfordringer, hvor mange hadde mulig irreversible konsekvenser.²⁷ Handling på nasjonalt og internasjonalt plan måtte til for å

²⁶ Norsk Petroleum, «Årlig Produksjon» Oljedirektoratet

²⁷ *Vår felles framtid*, s. 9-12

garantere sikkerheten til fremtidige generasjoner. På den andre siden ga den inntrykk for at det var mulig å håndtere utfordringene verdenssamfunnet sto ovenfor. Bærekraftig utvikling, en økonomisk modell hvor økonomisk vekst og miljøvern ble kombinert, ble presentert som en modell for å motarbeide fattigdom og skader mot verdens klima og miljø. I 1989 ble det besluttet av Stortinget at Norge skulle følge opp Verdenskommisjonens sluttrapport.

I *Stortingsmelding nr. 46 (1988-1989) – Miljø og utvikling: Norges oppfølging av Verdenskommisjonens sluttrapport* la regjeringen frem en rekke miljø- og klimamål som skulle gjennomføres i løpet av kort tid. Det var innforstått at Norge var et lite land og som utgjorde en stor andel av globale utslipp²⁸ når det gjaldt både klima- og miljøforurensende stoffer. Likevel var det nødvendig å være et foregangsland: «Norge har på mange områder vært tidlig ute på det miljøpolitiske området. Det betyr ikke reduserte krav til den videre miljøpolitikken, men tvert imot at kravene til videre innsats må settes høyt».²⁹ De fire viktigste punktene i stortingsmeldingen var uttynningen av ozonlaget, sur nedbør, havforurensning og menneskeskapte klimaendringer. Det var ingen tvil om at å ta grep om disse utfordringene kom til å være krevende; tvert imot var man åpen om at de ville kreve store, men nødvendige samfunnsmessige omstillinger:

Dette vil kreve vilje til omstillinger, det vil kreve betydelige kostnader både for norsk næringsliv, for det offentlige og for hver enkelt. Disse kostnadene er dels et uttrykk for den verdi tilgangen til ren luft og rent vann har for oss. Dels er de uttrykk for hva vi må satse for å sikre livsvilkårene for senere generasjoner.³⁰

Når det gjaldt klima, ble målet som nevnt å stabilisere norske klimagassutslipp i løpet av 1990-tallet, slik at de deretter kunne reduseres ved starten av det nye årtusenet. Ved siden av nasjonale tiltak, ønsket regjeringen også at Norge skulle bli en viktigere pådriver i internasjonale avtaler om klima og miljø.³¹ Hvis Norge skulle være en pådriver for en global reduksjon av klimagassutslipp på den internasjonale scenen, var det logisk å starte hjemme først.

Norge var et av de første landene i verden som satte et slikt klimamål. Det lå for så vidt i kortene at Brundtland-regjeringen kom til å følge opp verdenskommisjonens sluttrapport, i og med at kommisjonen var blitt ledet av Gro Harlem Brundtland selv. Ambisjonsnivået i 1989 var høyt, og målet er til den dag i dag et av de mest omfattende klima- og miljømålene satt

²⁸ St.meld. nr. 46 (1988-89), s. 8

²⁹ St.meld. nr. 46 (1988-89), s. 8

³⁰ St.meld. nr. 46 (1988-89), s. 9

³¹ St.meld. nr. 46 (1988-89), s. 9

av en norsk regjering. Likevel var de *kun mål*, som regjeringen selv skrev i stortingsmeldingen, og de måtte tas i fortløpende betraktning. En rekke forslag ble lagt frem for hvordan klimagassutslippene skulle stabiliseres, men likevel var det ett moment som ikke ble diskutert i betydelig grad: utslippene fra den norske oljevirkksomheten. I 1987 produserte Norge om lag 92 millioner kubikkmeter oljeekvivalenter. I år 2000, da Norge ifølge målsetningen skulle ha stabilisert klimagassutslippene, produserte Norge til sammenligning nesten tre ganger så mye.³² En rekke oljefelt var blitt oppdaget i løpet av 1970- og 1980-tallet og skulle åpnes for produksjon i løpet av 1990-tallet. Med andre ord skulle Norge nå et ambisiøst klimamål samtidig som det skulle trappe opp oljeproduksjonen.

I 1990 slapp Norge ut ca. 51 millioner tonn klimagasser i CO₂-ekvivalenter. De største utslippskildene kom fra industri og transport, som henholdsvis produserte 199,77 millioner tonn, mens veitrafikk og annen transport til sammen sto for omtrent 12,6 millioner tonn. Olje- og gassutvinning produserte 8,18 millioner tonn, jordbruk 4,73 millioner tonn, oppvarming av bygg 2,75 millioner tonn og avfall for 2,43 millioner tonn. Sammen sto industrielle utslipp, her forstått som klimagassutslippene fra generell industri samt olje- og gassutvinning, for over halvparten av landets klimagassutslipp, hvorav en stor andel kom fra bruken og produksjonen av fossile brensler.³³

Hvilket grunnlag hadde regjeringen for å sette et såpass ambisiøst klimamål? Miljøtiltak av en rekke forskjellige sorter var blitt innført tidligere, men dette var ikke tilfellet da det gjaldt klimagassutslipp. Tidligere miljøtiltak var mer lokalt rettet, med strengere krav til luftforurensning, vern av utsatte naturområder og dyrearter var mer representativt for norsk miljøpolitikk frem til 1989. Med tanke på at klimagassutslippene ikke kunne i like stor grad lokaliseres til én spesifikk utslippskilde, men kom fra en rekke store og små kilder spredt over hele landet, betydde det at tiltakene i likhet med utslippskildene, måtte gjelde over hele landet. Hvis det heller ikke skulle gå ut over økonomisk vekst, måtte regjeringen ha et godt grunnlag for å innføre tiltakene med mindre de ga tomme løfter.

2.1.2 Simen-rapporten og det faglige grunnlaget for stabiliseringsmålet

Det første forsøket på å få grep om hvordan et norsk grønt skifte kunne se ut var *SIMEN: Studier av Industri, Miljø og Energi*, forkortet til Simen-rapporten. Dette prosjektet, startet i 1987 og ledet av næringsdepartementet og SSB, var ment for å lage en tverrfaglig vurdering om hvordan man i tråd med Brundtlandrapporten kunne kombinere økonomisk vekst samtidig som man tok

³² Norsk Petroleum, «Årlig Produksjon» Oljedirektoratet

³³ Miljøstatus «Norske utslipp og opptak av klimagasser», Miljødirektoratet

større hensyn til miljø og klima. Representanter fra Finansdepartementet, Miljøverndepartementet, Næringsdepartementet, Olje- og energidepartementet, en rekke andre offentlige og private institutter, enkeltindivider fra akademia og næringslivet deltok i prosjektet for å sikre så mange innfallsvinkler som mulig.³⁴ Ønsket bak utredningen var at bredden og kompetansen blant de som tok del skulle vise at politisk styring ikke skulle gå på bekostning av faglig integritet, og at sluttrapporten skulle være en nøktern analyse av hva som var mulig å få gjennomført. Brundtlandrapporten satte menneskeskapte klimaendringer på den norske politiske dagsorden. Simen-rapporten ble grunnsteinen i utformingen av norsk klimapolitikk.

Rapporten består av tre analyser: den første tok for seg utfordringene innen miljø og energi da rapporten ble skrevet, den neste hvordan fremtiden så ut for forskjellige industribransjer, og den siste hvordan utvikling innen energi og miljø så ut i et makroøkonomisk perspektiv frem mot årtusenskiftet. Selv om det ikke ble tydeliggjort i rapporten hvem blant bidragsyterne som hadde fremmet spesifikke argumenter eller synspunkt, gir rapporten likevel et innblikk i det faglige grunnlaget for utgangspunktet til tidlig norsk klimapolitikk. Samtidig skisser den hvordan fagfolk og representanter fra næringslivet så for seg hvordan grønne tiltak kunne iverksettes. I rapporten ble det gjort tydelig at deltagerne mente at miljø- og klimaproblemene var en genuin utfordring, og at nasjonale tiltak var vel så viktige som internasjonale avtaler. Fordi deltakerne betraktet Norge som et foregangsland innen miljøpolitikk, mente de at reduksjon av klimagasser både ville ha gode effekter nasjonalt samtidig som det kunne ha en positiv signaleffekt internasjonalt. I tillegg la de vekt på at de positive miljøeffektene på hjemmebane utgjorde en fordel i seg selv:

Selv om utslipp av drivhusgasser som CO₂ utgjør et internasjonalt problem, vil en reduksjon av innenlands bruk av fossile brensler ha betydelige positive virkninger via en reduksjon av lokalt forurensende utslipp som SO₂, NO_x og partikler. Det er altså grunn til å redusere utslippene av andre grunner enn de globale.³⁵

Det tydeligste trekket ved rapporten er troen på at økonomiske insentiver kom til å være det mest effektive tiltaket for å redusere utslipp. Ny teknologi og alternative energikilder kunne også spille en viktig rolle, men inntil videre var det skatter og avgifter som skulle gjøre mye av det tunge arbeidet. Det var innforstått at det kom til å bli vanskeligere å redusere CO₂-utslipp enn andre forurensende stoffer som KFK-gasser og svovel, i og med at CO₂ kom fra flere forskjellige utslippskilder. Videre kan man tydelig spore at man i denne rapporten har formulert

³⁴ *Simen-rapporten*, s. 5

³⁵ *Simen-rapporten*, s. 16

en form for kompromiss: gass. På tidspunktet rapporten ble skrevet fantes det ikke noen form for rensning eller «fanging» av fossile brensler, og frem mot årtusenskiftet kom det dessuten til å bli vanskelig å venne seg helt av slike energikilder.³⁶ Dermed ble gass fremmet som et renere alternativ til olje og kull,³⁷ til tross for at det ikke var tvil om at et økt forbruk av gass også kom til å ha konsekvenser. Riktignok kunne økt bruk av gass fremfor «skitnere» fossile brensler redusere utslipp av svoveldioksid, som blant annet forårsaker sur nedbør. Likevel ble det lagt frem i rapporten at en økt satsning på gass i Norge kunne øke landets klimagassutslipp med mellom 5 til 6 millioner tonn CO₂ innen år 2000.³⁸

Oppsummerende kan man si at rapporten uttrykte en viss grad av optimisme rundt mulighetene for å stabilisere norske klimagassutslipp. Selv om det på det tidspunktet ikke var så mange teknologiske virkemidler tilgjengelig som kunne bidra med å redusere utslippene, ble de økonomiske midlene alene fremstilt som sterke nok til å tvinge dem ned. Hvis de foreslåtte tiltakene ble innført jevnt både hos forbrukere og industrianlegg, håpet man at de samlet ville gjøre det mulig for Norge å utjevne CO₂-utslippene. Interessant nok ble ikke offshoreindustrien tatt i særlig betraktning når det kom til klimagassutslipp, men det ble riktignok lagt vekt på at oljeproduksjon ikke burde ha for stor innflytelse på landets økonomi. Oljeprisfallet i 1986 ble brukt som et eksempel på at en for sterk tilknytning til olje kunne ha store konsekvenser for økonomien.

Simen-rapporten var vesentlig for at stabiliseringsmålet ble satt i 1989. I likhet med rapportens forfattere var regjeringen klar over at det fantes en rekke utfordringen i forbindelse med målet. Selv om det var knyttet usikkerhet til både nye teknologiers evne til å redusere utslipp, hvordan skattene og avgiftene kunne påvirke økonomien og generelt hvordan landets energibehov kom til å utvikle seg, signaliserte rapporten likevel at det var mulig å nå et mål om stabilisering.

2.2.1 Klima før og etter stabiliseringsmålene i oljenæringens interne publikasjoner

Stabiliseringsmålet og den generelle debatten rundt menneskeskapte klimaendringer kom brått på oljenæringen. Mellom 1980 og 1989 ble drivhuseffekten ifølge søkemotoren a-tekst nevnt 197 ganger i norske aviser. Av disse utgjorde nesten alle tilfellene artikler trykket helt på slutten av tiåret: 52 ganger i 1988 og 133 i 1989. Den økende vitenskapelige, folkelige og politiske oppmerksomheten rundt menneskeskapte klimaendringer gjorde det nødvendig for

³⁶ *Simen-rapporten*, s. 13

³⁷ *Simen-rapporten*, s. 30

³⁸ *Simen-rapporten*, s. 16

oljenæringen å ta stilling til et fenomen som inntil 1989 ikke hadde vært av betydning. I det følgende vil jeg analysere hvordan menneskeskapte klimaendringer ble omtalt i internavisene og internmagasinene til en rekke norske oljeselskap for å se hvordan menneskeskapte klimaendringer ble omtalt før og etter utgivelsen av Brundtlandrapporten i forbindelse med stabiliseringsmålsetningen.

2.2.2 Statoil magasin og de første sporene av «gassargumentet»

I et av 1970-tallets siste eksemplarer av Statoil magasin, selskapets interne kvartalsmagasin, skrev administrerende direktør Arve Johnsen at «all menneskelig virksomhet er forbundet med risiko for skader på liv og miljø».³⁹ Her er det viktig å merke seg at begrepet «miljø», slik det ble brukt på dette tidspunktet, sannsynligvis i liten grad favnet jordens klima. Som vist i forrige kapittel var derimot endringer i jordens klima et vitenskapelig fenomen i stor grad diskutert blant forskere, mens det i forbindelse med miljø var snakk om mer lokale fenomener. Oljesøl som Ekofiskutslippet i 1977 eller utslipp av saltstoffer i havet var representative for hva man forbandt med spørsmål rundt miljøskader forårsaket av oljeindustrien.

Statoil magasin ble startet i 1978, og ble utgitt på både norsk og engelsk. Artikkelen trykket i dette tok for seg pågående og fremtidige operasjoner, og favnet i tillegg intervjuer med statoilansatte og andre oljerelaterte nyheter. Bladet gir et innblikk i hvordan Statoil presenterte seg til omverden, og fremstilte selskapet naturligvis i et best mulig lys. Dette betyr ikke at man ikke diskuterte utfordringer som Statoil sto ovenfor i magasinet, men i den grad dette ble gjort var artiklene relativt partiske ovenfor Statoil. Man kan se at magasinets dekning av menneskeskapte klimaendringer kom noe plutselig i 1989, og at de fra det tidspunktet ble et viktig tema i internbladet. Likevel er det tydelig at et sentralt aspekt av Statoils senere argumentasjonspunkter i fremstillingen av seg selv som en grønn aktør i klimadebatten, kan spores tilbake til starten av 1980-tallet da global oppvarming ennå ikke befant seg på den politiske dagsordenen.

Artikkelen *Naturgass varmer Europa* fra januar 1981 handlet om det økte forbruket av naturgass i Europa og om hvordan denne endringen fant sted. Ifølge artikkelen økte det mellom 1960 og 1981 fra mellom 1 til 2 prosent av EECs energikonsum til nesten 20 prosent. Nederland ble fremstilt som et foregangsland, og selv om det var dyrt å gå over til naturgass, hadde det hatt gode miljøvirkninger: «I det stadig mer miljøbevisste Europa spiller det også en stor rolle at luft-forurensing reduseres drastisk når naturgass erstatter kull og olje». Det positive aspektet

³⁹ Statoil Magasin, *Sikkerhet og vern*, Nr. 2 1979

med dette for Norge, var at et økende gassforbruk på kontinentet kunne skape økt etterspørsel etter norsk gass, som mulig kunne fordobles ved årtusenskiftet. Argumentasjonen i denne artikkelen kan regnes som et tidlig eksempel på det såkalte «gassargumentet». Utgangspunktet for dette er at man ved å eksportere gass til andre land i Europa bidrar til å erstatte eksisterende kullkraft med naturgass, som i sum vil bidra til mindre utslipp av miljøskadelige stoffer, deriblant CO₂, selv om denne drivhusgassen ble ikke problematisert i denne artikkelen.⁴⁰

I Statoil Magasins andre eksemplar fra 1986 ble gasskraft diskutert i artikkelen *Gass kan bli elektrisk kraft*. Her presenteres naturgass som et mulig middel for å sikre norsk energitilgang, i og med at det var usikkert hvorvidt vannkraft kunne dekke det økende energibehovet i Norge.⁴¹ Det var også tenkelig at gass kunne eksporteres til andre land i Norden, som Sverige hvor man ifølge artikkelen hadde besluttet at all kjernekraft skulle avvikles. Samtidig gjorde man også rede for både de miljøvennlige og de miljøskadelige aspektene ved naturgass i artikkelen:

Det er ingen metaller og ikke noe svovel i avgassene. Den eneste forurensningen av betydning er nitrogenoksider. Det er lite nitrogen i gassen, men under forbrenning ved høy temperatur dannes det nitrogenoksider av nitrogen-innholdet i luften. Nitrogenoksider vil nok bidra til forurensning, men det er lite i forhold til svoveloksider fra for eksempel kullfyrte kraftverk.⁴²

Det er ikke overraskende at gasskraftverk ble fremstilt som miljøvennlig på bakgrunn av at de ikke produserte svoveldioksider og andre forurensende stoffer. Svoveldioksider er en av årsakene til sur nedbør som på midten av 1980-tallet var et av de aller mest omtalte miljøproblemene i Norge. Likevel er det påfallende at CO₂-utslipp ikke nevnes blant de miljøskadelige stoffene. Dette taler for at slike utslipp ikke ble ansett som like truende for miljø og klima. Et slikt syn på CO₂ hadde blitt fremmet fire år tidligere i artikkelen *Ikke enkelt å bli kvitt CO₂-gassen fra Sleipner-feltet*⁴³, hvor karbondioksid ble beskrevet som nærmest ufarlig med mindre man ble utsatt for store mengder av gassen.

Senere i 1986 ble fossile brensler presentert noe mer kritisk, men riktignok i et langtidsperspektiv. I artikkelen *En liter vann = 300 liter olje* fortalte viseadministrerende direktør i Statoil, Henrik Ager-Hanssen, om fusjonsenergi og de tilsynelatende uendelige mengdene energi dette kunne produsere. Selv om Ager-Hanssen spådde at det var først ved

⁴⁰ Statoil Magasin, *Naturgass varmer Europa*, nr. 1 1981

⁴¹ Statoils Magasin, *Gass kan bli elektrisk kraft*, nr. 2 1986

⁴² Statoil Magasin, *Gass kan bli elektrisk kraft*, nr. 4 1986

⁴³ Statoil Magasin, *Ikke enkelt å bli kvitt CO₂-gassen fra Sleipner-feltet*, nr. 4 1982

andre halvdel av det 21. århundret at man kom til å knekke koden rundt fusjonsenergi og kunne bruke det i stor skala, kunne en slik energikilde uansett ha en ekstra fordel:

Etterhvert[sic] som fusjonsenergien overtar, vil vi oppnå en ekstra fordel. Når vi brenner hydrokarboner, for eksempel kull, olje og gass, får vi karbondioksid. På riktig lang sikt vil økning av karbondioksid i atmosfæren få kunne få uheldige følger. Man kan tenke seg at atmosfæren mer og mer vil virke som en termosflaske og minske varmeutstrålingen fra jorden. Gjennomsnittstemperaturen på jorden ville stige. Klimaet kunne endre til det verre. En følge kunne for eksempel bli at polarisområdene smeltet, og vannstanden i havene steg. Når energibruken om 100 år stadig mer blir basert på fusjonsenergi, unngår vi dette problemet som trolig ellers ville blitt et problem.⁴⁴

Han var ikke alene med å være optimistisk rundt muligheten knyttet til fusjonsenergi (en slitesterk vits er at fusjonsenergi til enhver tid ligger 30 år frem i tid), og han var selv utdannet atomfysiker som hadde kjempet for atomkraft selv i tider hvor dette var upopulært. Ager-Hanssens fremstilling av menneskeskapte klimaendringer gjør det tydelig at han selv var klar over fenomenet, og at han anså en mulig konsentrasjon av CO₂ i atmosfæren som en aktuell fare. Denne nokså ubekymrede holdningen ovenfor menneskeskapte klimaendringer skulle likevel vise seg å snu i løpet av de neste tre årene.

I novemberutgaven av Statoil Magasin i 1989, utgitt få måneder etter regjeringens stabiliseringsmål ble iverksatt, ble Henrik Ager-Hanssen intervjuet på nytt. I artikkelen *Ingen tid å kaste bort* var ikke menneskeskapte klimaendringer lenger et fjernt problem som potensielt kunne avverges som en «ekstra bonus», men en akutt problemstilling som måtte håndteres snarest:

Vi må løse miljøproblemene før det er for sent ... De langsiktige virkningene av miljøforstyrrelser kan bli så alvorlige for menneskeheten at vi må ta affære straks ... Vi kan ikke i dag si med sikkerhet om vi får det så ille i framtiden som mange tegn tyder på – dersom vi ikke tar forholdsregler for å sikre miljøet. Derfor er vi nødt til å gå ut ifra den verst tenkelige mulighet og handle ut fra den.⁴⁵

Ifølge Ager-Hanssen var det ikke utenkelig at jordens temperatur kunne øke med hele to til fem grader innen 30 til 40 år. Likevel var han optimistisk og så for seg at det var mulig å redusere klimagassutslippene. Det ville riktignok kreve store omstillinger i energimarkedet og utbygging av mindre vanlige energikilder: Atomkraft, vannkraft, fusjonsenergi og mindre forurensende fossile brensler kom til å måtte tas i bruk for å hindre drivhuseffekten. I intervjuet viste Ager-Hansen dessuten mindre begeistring for alternative energikilder: «Andre fornybare ressurser

⁴⁴ Statoil Magasin, *En liter vann = 300 liter olje*, nr. 4 1986

⁴⁵ Statoil Magasin, *Ingen tid å kaste bort*, nr. 3 1989

som solvarme, jordvarme, vind- og bølgekraft kan gjøre utmerket nytte visse steder, men noen stor andel av samlet energiproduksjon vil de ikke utgjøre».⁴⁶ Dette synet på alternative energikilder hadde han også fremmet i intervjuet fra 1986⁴⁷, hvor han så for seg at alternativ energi i helhetsbildet ikke ville «monne så mye».

Alternative energikilder ble ikke diskutert i betydelig grad i løpet av 1980-tallet i Statoil Magasin. Det eneste tilfellet var i artikkelen *Vind på godt og vondt*, hvor ingeniøren Knut Mollestad og førsteamanuensis ved Allmennvitenskapelige høgskolen i Trondheim Jørgen Løvseth ble intervjuet. Her presenterte de muligheten for å bygge ut vindkraft i Norge, noe de fremstilte som en mulig del av en hybridløsning for energiproduksjon i Norge hvor høst- og vinterstormene kunne høstes gjennom vindkraft når vannmagasinene var på sitt laveste. Ifølge artikkelen var det mulig for vindkraft å produsere ca. 15 terrawattimer, som utgjorde om lag 10 til 15 prosent av det vannkraft da produserte i Norge. Dette var for så vidt i et langtidsperspektiv som ville kreve store investeringer. Likevel var det ifølge Løvseth nødvendig dersom Norge skulle følge opp Brundtlandrapporten og garantere fremtidige generasjoner en sikker fremtid: «Jeg mener det er dårlig samfunnsøkonomi å produsere mest mulig gass og olje nå. Jeg tror våre etterkommere vil kritisere oss for det».⁴⁸

2.2.3 Menneskeskapte klimaendringer i Status

Status, internavisen for Statoil-ansatte, skrev for første gang om global oppvarming siste halvår av 1989. Selv om internavisen kun gikk i detalj om menneskeskapte klimaendringer i én artikkel, *Miljøtiltak påvirker Statoils markeder*, viser dette likevel en interessant holdning til det grønne skiftet. I denne artikkelen, hvor avdelingslederen i Statoils stab for konsernplanlegging, Tor Kartevold, er intervjuet, ble det ikke lagt skjul på at en økning av verdenstemperaturen mulig kunne få katastrofale konsekvenser, og at Statoil måtte ta hensyn til klima og tiltakene som ble innført. Samtidig var han åpen om at klimatiltak også kunne få store konsekvenser for Statoil, og at det var verdt å satse på mer miljøvennlige energikilder, blant annet gass: «Gass frambringer betydelig mindre CO₂ pr. varmeeinheit enn både kull og olje, og har derfor en konkurransefordel også på dette området. Fra en miljøsynsvinkel er derfor perspektivene for bruk av gass meget interessante utover i 1990-årene».⁴⁹

Dette argumentet ble gjentatt en drøy måned senere, i artikkelen *Grunnlag for ny utvikling*, hvor konserndirektør Johan Vold også fremmet en økt satsning på naturgass. Her kan

⁴⁶ Statoil Magasin, *Ingen tid å kaste bort*, nr. 3 1989

⁴⁷ Statoil Magasin, *En liter vann = 300 liter olje*, nr. 4 1986

⁴⁸ Statoil Magasin, *Vind på godt og vondt*, nr. 2 1989

⁴⁹ Status, *Miljøtiltak påvirker Statoils markeder*, nr. 12 1989

man se en gjentakelse av argumentet fra *Naturgass varmer Europa*: I Nederland var det et ønske om å vende seg fra kull til gass, og hvis Norge kunne bli Nederlands hovedleverandør av naturgass, ville det være bra for både Statoil og for miljøet, ifølge Vold. Personlig mente han at den økte interessen for miljøet var viktig, og at Statoil burde gjøre sitt for å bidra til bedre miljø: «Statoil er og skal være en miljøbevisst leverandør av energi og petrokjemiske produkter». ⁵⁰ I det samme nummeret av Status ble gass fremmet som en miljøvennlig energikilde i artikkelen *Svaret er naturgass!*. Ifølge forskergruppen Forskning & Utvikling, befant energisektoren seg i en overgangsfase fra kull til gass. Naturgass ble fremstilt som betraktelig renere enn kull på bakgrunn av at det slapp ut mindre CO₂ og null svovel. I artikkelen uttrykte forskergruppen at de hadde noen faglige uenigheter med Stortingsmeldingen, og mente at man ikke måtte la seg styre av media: «Som selskap er det ikke avisoverskriftene som skal styre oss - men heller skal vi ikke gjøre som strutsen i en verden der miljø nå skrives med store bokstaver». ⁵¹

Hva kan man lese ut ifra artiklene publisert i Statoil Magasin og Status? I Statoil Magasin var ikke miljø fraværende, men utenom Aker-Hansens uttalelser om drivhuseffekten i 1986, var menneskeskapte klimaendringer og de klimatologiske skadene påført av CO₂-utslipp et fraværende emne inntil stabiliseringsmålet ble satt på dagsorden sommeren 1989. Det samme gjaldt Status, hvor menneskeskapte klimaendringer var fraværende frem til samme tidspunkt. Et interessant aspekt i denne forbindelse er hvordan skadene knyttet til menneskeskapte klimaendringer ble omtalt. Aker-Hanssen og Thorvald Busch Hansen, forfatteren bak artikkelen i Status' *Miljøtiltak påvirker Statoils markeder*, la frem at jordens snittemperatur kunne øke med opp til fem grader celsius innen midten av det 21. århundret, noe som er enda mer enn spådommene til selv nåtidens mest pessimistiske klimaforskere. Det som ble skrevet om konsekvensene rundt et varmere klima var derimot tydelig preget av sin tid, med størst vekt på globalt stigende havnivå og forørkning. Samtidig er det tydelig at man til en viss grad avfeier av ikke-fossile energikilder som realistiske alternativer. Aker-Hanssen hevdet i begge artiklene at fornybare energikilder som vind- og solkraft ikke kunne dekke jordens voksende energibehov, og at utenom fusjon, så måtte eksisterende energikilder med lave utslipp brukes for å redusere klimagassutslipp.

⁵⁰ Status, *Grunnlag for ny utvikling*, nr. 15 1989

⁵¹ Status, *Svaret er naturgass*, nr. 15 1989

2.2.4 Fremtidens boreoperasjoner

I 1987 startet *Fremtidens boreoperasjoner* et årlig seminar arrangert av Statoil og stiftelsen Rogalandforskning. Formålet var å drøfte utfordringer og mulige løsninger i Statoils fremtid samtidig som at seminaret ville skape dialog mellom selskapet og andre aktører i oljeindustrien. I likhet med internpublikasjonene til Statoil fra 1989, ble klima og miljø viet betydelig plass på seminaret. I de to første årene hadde det ikke vært et fremtredende tema, men Norges nye klimamål og den generelle entusiasmen rundt bærekraftig utvikling synes å ha hatt en viss effekt på deltagerne på seminaret som ble holdt i 1989. Dette ble gjort tydelig av direktør Arild Unneberg fra Statoils teknologidivisjon ved åpningen av seminaret:

Vi ønsker alle et bedre miljø, og da er det meget viktig at vi ikke undervurderer hva den enkeltes innsats kan bety for miljøet. Hvem er det vi lurer hvis vi slurver? Svaret er «ingen», fordi det er ikke mulig å lure naturen. Det er viktig at vi fokuserer på miljøeffekten av vårt arbeid og resultatene av våre operasjoner. Det er en utfordring å sørge for at miljøeffektene er så lite negative som mulig. Det påligger oss et ansvar å forvise oss om mulige negative konsekvenser og foreta en vurdering før operasjonene settes i gang. Det er dog viktig at vi samtidig søker løsninger som er kost-effektive [sic].⁵²

For Unneberg var det kun fantasien som satt grenser for hva man kunne gjøre for å forbedre miljøet og det var det viktig for Statoil å være på offensiven. Hvis Statoil skulle fremstå som en seriøs aktør med innsyn og autoritet innen klimapolitikk, måtte selskapet være en premissleverandør. Slik Unneberg formulerte det, måtte de ta plass «foran i toget»⁵³ slik at selskapet kunne bestemme destinasjonen.

Naturvernforbundets generalsekretær Jørn Siljeholm var også invitert til seminaret, hvor han holdt innlegg om miljø og klima. Presentasjonen hans handlet i stor grad om miljøfarlige stoffer fra offshore industrien, og hvordan dette påvirket lokalmiljøet samt hvilken rolle dette spilte i et globalt perspektiv. Siljeholm påpekte videre at Statoil var en del av en større trend blant norske selskap. Statoil sto overfor store utfordringer med hensyn til både klima og miljø, men disse problemene var ikke så store at de ikke kunne løses. I innlegget presenterte Siljeholm en rekke eksempler på hva Statoil kunne gjøre for å bli mer miljøvennlige, samt få gjennomslag i miljødebatten. Når det gjaldt strategier for å bli mer miljøvennlig, presenterte Siljeholm en rekke eksempler. Et av disse gjaldt utslipp av giftige og motstandsdyktige stoffer. Et annet gjaldt en utgreiing om hvor det ville være best for både selskapet og miljøet å begynne med utslippsreduksjoner. Siljeholm mente at dette delvis kunne løses med det han kalte en 30-30-30-10 analyse, som gikk ut på å kategorisere utslippene ut ifra hvor enkelt selskapet kunne

⁵² Mellem, *Fremtidens boreoperasjoner III*, s. 7-8

⁵³ Mellem, *Fremtidens boreoperasjoner III*, s. 8

reducere utslippene. Hvis man startet med å redusere utslipp som endte opp i naturen på grunn av slitt maskineri og strammet opp slappe rutiner, kunne man raskt redusere mengden forurensing. For å oppnå en bærekraftig utvikling, måtte man identifisere hva som kunne gjøres, og ved å være pragmatisk kom det til å gagne både miljø og industri. Hvis man skulle bruke store mengde energi på fjerne alle miljøskadelige stoffer, kom man til å bruke mer energi på selve rensningen enn den totale energiproduksjonen i følge Siljeholm, noe som ikke ville være gagnlig.⁵⁴

En annen utfordring Statoil sto ovenfor, var selskapets omdømme. Siljeholm la ikke skjul på at han mislikte hvordan miljøpolitikk til tider ble fremstilt i Norge: «Dagens miljøkrav stammer ikke fra de som vet hva som foregår. De stammer fra opportunistiske politikere, mediekåte miljøvernere og svært manglende kunnskap».⁵⁵ Han argumenterte for at dette skyldtes at miljøvernere hadde lite reell makt og måtte ty til politikere og media for å skape oppmerksomhet rundt kampsakene sine. Det siste som måtte skje for Statoil var å bli en såkalt «god fiende».⁵⁶ Med dette mente Siljeholm at selskapet hypotetisk kunne settes i en posisjon hvor de ikke kunne forsvare bedriften sin uten å få folkeopinionen mot seg, til tross for at de gjorde sitt for å redusere utslippene sine. Hvis Statoil derimot tok del i miljødebatten, viste at de tok miljøproblemene seriøst og ikke minst delte ekspertisen sin, kunne de bli en kursdriver som ikke måtte operere ut ifra andres premisser.

I løpet av 1980-tallet hadde Hydro brukt mye krefter både på å fremstå som, og å faktisk bli mer miljøvennlige. I likhet med det som ble skrevet i Statoil Magasin mot slutten av 1980-tallet, kunne man se en tilsvarende økt interesse for menneskeskapte klimaendringer i Hydros internavis Hydro Profil og internmagasin Hydro profil Magasin. I motsetning til Status, ble ikke menneskeskapte klimaendringer dekket i Hydros internavis, men det ble skrevet derimot diskutert i detalj i Hydro profil magasin. Første gang var i det tredje nummeret i 1986 som inneholdt en rekke artikler om miljø, dog i hovedsak om lokal forurensing. Artikkelen *Er det bare industrien som forurenser?*, gjorde rede for Statens forurensningstilsyns rapport *Fremtiden er nå – en plan for å redusere miljøskadelige stoffer*. Artikkelen forfatter, Rakel Surlien (Senterpartiet) som akkurat hadde gått av som miljøvernminister i Willochregjeringen, la ikke skjul på at de kommende miljøproblemene ville bli overveldende da hun beskrev listen av miljøproblemer som ble lagt frem i rapporten:

Opplistingen gir oss et skremmende bilde av hvor mye forurensning vi omgir oss med i vårt moderne samfunn. Hva verre er, den gir oss en beklemmende følelse av å stå overfor

⁵⁴ Mellem, *Fremtidens boreoperasjoner III*, s. 46

⁵⁵ Mellem, *Fremtidens boreoperasjoner III*, s. 45

⁵⁶ Mellem, *Fremtidens boreoperasjoner III*, s. 46

uoverstigelige problemer, blant annet fordi vi ennå vet så lite om langtidsvirkningene. Sur nedbørsproblematikken har avdekket dette til fulle. Dessuten har vi nettopp fått de første forskningsresultatene om atmosfærisk forurensninger. Ozonlaget som beskytter alt liv på jorden er i ferd med å bli ødelagt. Allerede om 10 til 20 år vil økende global temperatur føre til tørke og ørkenspredning (i tillegg til de problemene vi her allerede har) med redusert matvareproduksjon som resultat, sier amerikanske forskere.⁵⁷

Utslipp av gasser som økte verdenstemperaturen ble ikke diskutert videre i dette eksemplaret, og det var først i 1989 at temaet menneskeskapte klimaendringer returnerte til magasinet.

I juli 1989 publiserte Hydro Profil Magasin et nummer hvor miljø og klima sto sentralt. I artikkelen *Miljø – 90-årenes prøvesten*, ble stabiliseringsmålet, Brundtlandrapporten og Hydros tiltak for å redusere miljø- og klimaskadelige stoffer diskutert i dybde. Miljø og klima ble presentert som 1990-tallets store utfordring som krevde handling på både nasjonalt og internasjonalt nivå. Samtidig ble det lagt frem av artikkelens forfatter Ole Johan Sagafos, at dommedagsprofetier og sensasjonelle overskrifter ikke burde styre den miljøpolitiske dagsordenen: «Den bekymring mange industriledere målbærer, går kort og godt ut på at miljøpolitikken kan bli ført på avveie av en opinion som ikke evner å veie mot hverandre godene og ulempene ved materialer og produkter som et moderne samfunn er avhengig av».⁵⁸ Videre i magasinet ble en representant fra Europakommisjonen intervjuet om EFs arbeid for å motarbeide ozonlaget og fraværet av tiltak mot å redusere klimagassutslipp. Videre ble Jim Lindheim, spesialist i miljøstrategi fra PR-byrået Burson-Marsteller, intervjuet om hvordan store bedrifter forbedret miljøprofilene sine.

Videre ble toppledelsen i Hydro, generaldirektør Torvild Aakvaag sammen med de administrerende direktørene Torstein Bergem og Finn Hvistendahl, intervjuet om Hydros ansvar og evne til å motarbeide utfordringene innen miljø og klima i artikkelen *Miljødebatten – en stimulan for industrien*. De tre topplederne mente at det var på tide at miljø fikk større oppmerksomhet på både nasjonalt og internasjonalt plan. Alle mente at norsk industri måtte gjøre sitt for å redusere utslipp, men som Aakvaag poengterte var det nødvendig med internasjonalt samarbeid: «Miljøkravene har dessuten i dag en karakter som gjør det nødvendig å anlegge et globalt syn. Det kan være nok å peke på problemer som drivhuseffekten og den fryktede svekkelsen av ozonlaget. Det har liten hensikt for ett land alene å ta mål av seg til å løse disse problemene, hvis verden forøvrig ikke gjør det».⁵⁹ Selv om menneskeskapte klimaendringer ble nevnt ved flere anledninger i det aktuelle nummeret, var det kun ett tilfelle

⁵⁷ Hydro Profil Magasin, *Er det bare industrien som forurensner?*, nr. 3 1986

⁵⁸ Hydro Profil Magasin, *Miljø – 90-årenes prøvesten*, nr. 2 1989

⁵⁹ Hydro Profil Magasin, *Miljødebatten en stimulan for industrien*, nr. 2 1989

hvor forfatteren foreslo konkrete tiltak for hva Norge kunne gjøre for å redusere utslipp. Bergem, i likhet med Aakvaag, mente at det globale perspektivet var det viktigste:

Jeg tror vi bør ha klart for oss at disse problemene er globale av natur. Vi er derfor nødt til å se virkningen i et slikt perspektiv. Hvis vi for eksempel ser på det vi produserer av fossilt brennstoff, olje og gass, så er CO₂ og drivhuseffekten noe av det vi er svært opptatt av. Her er det klart at norsk naturgass kan yte et viktig bidrag til å redusere dannelsen av CO₂ pr energienhet, for eksempel ved å bruke gass i stedet for kull eller olje. Vi har et spesielt ansvar for å forvalte naturressursene ved å produsere energirike produkter på en miljøvennlig måte, basert på vannkraft og naturgass.⁶⁰

I likhet med uttalelsene fra Statoils interne publikasjoner ble naturgass ansett i Hydro som et viktig middel for å redusere klimagassutslipp til tross for at det også er et fossilt brensel. Menneskeskapte klimaendringer var likevel kun ett aspekt ved den overordnede debatten om hvordan mennesker og industri endret jordens miljø og klima. Uttynningen av ozonlaget og sur nedbør fikk vel så mye, om ikke mer oppmerksomhet enn høye klimagassutslipp. Det er også verdt å bemerke at Hydro beskjeftiget seg med mye annet enn fossile brensler, og derfor måtte forholde seg til andre typer forurensning enn kun de som slapp ut klimagasser.

Det økende miljøengasjementet hadde nå også begynt å prege Hydro. Prakteteksemplet på dette kom i 1989 da Hydro publiserte en miljørapport hvor selskapet skulle «gi en åpen og grundig dokumentasjon av den reelle situasjonen når det gjelder utslipp, miljøforhold og egenskaper ved våre produkter i bruk og ved senere destruksjon og for våre produksjonssteder».⁶¹ I rapporten skrev Torvild Aakvaag et innlegg hvor han gjorde rede for miljødebatten og Hydros rolle som industriell aktør som tok hensyn til miljøet. Han mente at summen av folkeengasjement var mer positivt enn negativt, men at det var viktig at alle var på den samme siden. Industrien måtte ta del i debatten for å sette miljøspørsmål i perspektiv, med tanke på at industrien sto for en stor andel forurensning. Denne miljørapporten vektla i større grad utslipp med lokale konsekvenser fremfor de som påvirket miljøet og klima i et globalt perspektiv – slik som den «antatte drivhuseffekten». Til tross for at Aakvaag både i miljørapporten og i Profil Magasin uttrykte stort engasjement for at Hydro skulle gjøre sitt for å vise ansvar for miljø og klima, hevdet han også at man måtte utvise nøkternhet i miljødebatten:

Men i arbeidet for miljøvern må man ikke glemme at det moderne samfunn er avhengig av industriprodukter som i produksjonsprosessen eller i bruk griper inn i miljøet. Vi trenger mat, og dermed gjødsel og plantevernmidler. Vi trenger bilen og flyet, og dermed metaller, plaststoffer og andre materialer. Vi er blitt avhengige av tusener av kjemiske produkter som vi

⁶⁰ Hydro Profil Magasin, *Miljødebatten en stimulan for industrien*, nr. 2 1989

⁶¹ Aakvaag, *Miljørapport*, s. 1-2

omgir oss med i dagliglivet; klor, bygningsmaterialer, hjelpemidler til hus og hjem. Vi trenger elektrisitet, enten den skaffes tilveie gjennom vannkraft, kjernekraft, kull eller olje, osv.⁶²

Denne uttalelsen er i ikke kontroversiell i seg selv, men den representerer like fullt et krevende spørsmål i miljødebatten. Tiltak for å verne naturen kan anses som en verdivurdering, og som Aakvaag gjorde rede for, er moderne samfunn avhengige av en rekke forskjellige produkter som krever en viss inngripen i naturen. Det er heller ikke overraskende at man forsvarte bedriftens arbeid som nødvendig, og mente at samfunnet måtte anerkjenne at det fantes begrensninger for hvor mye som kunne bli gjort for å verne naturen. Likevel kan man se på miljørapporten som en utstrakt arm fra Hydro sin side hvor de erkjente egne utslipp og fremviste vilje til å redusere dem ytterligere.

2.4 Andre oljeselskaper og klimagassutslipp

Statoil og Hydro var ikke de eneste selskapene som skrev i deres interne publikasjoner om menneskeskapte klimaendringer. I det franske oljeselskapet Elfs internmagasin *Elf Links* tredje utgave i 1989, ble menneskeskapte klimaendringer nevnt i et intervju med Ole G. Ueland (Senterpartiet), som da var leder for Stortinget energi- og industrikomité. Her diskuterte han de store investeringene som ble gjort i norsk oljeindustri og nevnte blant annet at norsk gass kunne brukes som et virkemiddel for å redusere klimagassutslipp i utlandet:

Eit hovedvirkemiddel for å redusera den såkalla drivhuseffekten er i større grad å erstatta kol og tungolje med gass og tungolje med gass til elektrisitets- og varmeproduksjon. Miljøspørsmåla kjem til å spela ei stadig større rolle i den energipolitiske debatten. For oljeselskapa ligg det her ei stor utfordring, ikkje minst når det gjeld å skapa meir miljøvennlege produkt. Oljeselskapa ligg langt framme når et gjeld teknologisk kunnskap, og ein vil ved å utnytta den nye og sterke miljøbevisstheten òg kunne skapa nye og lønnsomme arbeidsplassar.⁶³

Dette utsagnet er et tidlig uttrykk for at en norsk politiker fremmet gassargumentet: at ideen om å bruke norsk gass som et middel for å redusere utslipp i utlandet. I likhet med andre gassforkjempere problematiserte heller ikke Ueland utslippene som ble produsert i utvinningen og foredlingen av gass. Menneskeskapte klimaendringer ble også for første gang skrevet om i internavisen til Esso, datterselskapet til det amerikanske oljeselskapet Exxon. I motsetningen til de andre selskapenes internaviser som er blitt undersøkt i dette kapitlet, tok Esso for seg i større grad for CO₂-utslipp fra privatbilisme og transport. Drivstoffeffektivitet og utslipp av gasser som forårsaket lokal luftforurensing ble drøftet i like stor grad som drivhuseffekten, slik

⁶² Aakvaag, *Miljørapport*, s. 2

⁶³ Elf link, *Elf, et nøkkelselskap mellom Norge og Frankrike*, nr. 3 1989

som at bilisme ifølge artikkelen sto for en femtedel av norske CO₂-utslipp.⁶⁴ Selskapets direktør Øystein Dahle anerkjente miljø- og klimautfordringene verden sto ovenfor, men ønsket at man skulle holde hodet kaldt: «Det vil være uansvarlig ikke å erkjenne miljøproblemene, men urealistisk å fornekte avhengigheten til bilen».⁶⁵ Til tross for at han var åpen om at det ville kreve omstillinger, men var han positivt innstilt både da det angikk klima og oljenæringen. Oljeindustrien var ifølge Dahle den aktøren som var best egnet til å legge grunnlaget for en bærekraftig utvikling: «Sammen med bilimportører, bilorganisasjoner og myndigheter opplever vi et fellesansvar for å tilpasse bil og miljø, og siden miljø ikke kan tilpasse seg til bilen, må bilen tilpasse seg til miljøet. Og det lar seg gjøre!».⁶⁶

2.5 Klimaprofilene blir til

Klimamålene satt i 1989 var startskuddet for norsk klimapolitikk, og det er påfallende hvor raskt norske oljeselskaper begynte å fremstille seg selv som grønne aktører. Utenom de to tilfellene fra 1986 hvor menneskeskapte klimaendringer ble nevnt i internmagasinene til Hydro og Statoil, var det lite i løpet av foregående tiåret som ga inntrykk av at selskapene tok særlig hensyn til CO₂-utslipp og menneskeskapte klimaendringer. Dette er ikke overraskende, i og med at oppmerksomheten rundt fenomenet var betraktelig større ved slutten av 1980-tallet enn ved starten av tiåret. Dette gjelder også i en politisk sammenheng, i og med at det var først etter Simen-rapporten og stabiliseringsmålsetningen at det kunne få økonomiske konsekvenser for en bedrift å ha høye utslipp klimagasser. Med utgangspunkt i dette spør jeg hva vi kan lese ut av oljeselskapenes interne publikasjoner om spørsmålene til menneskeskapte klimaendringer i løpet av 1980-tallet.

Det første som kommer frem i oljenæringens publikasjoner er at det ble ytret lite tvil rundt realiteten ved menneskeskapte klimaendringer. Ved slutten av 1980-tallet var mye av forskningen rundt menneskeskapte klimaendringer temmelig fersk, og selv om det var – og fortsatt er – usikkerhet knyttet til det nøyaktige omfanget av en økning av verdenstemperaturen, eksisterte det tilsynelatende lite tvil på oljenæringens side. Det er også påfallende hvor kritisk situasjonen ble fremstilt når det gjaldt denne økningen: I Hydro Profil Magasins artikkel om forskjellige miljøtrusler fra 1986 ble det gitt uttrykk for at effektene av klimaendringene kunne bli merkbare allerede i det kommende tiåret og ved starten av det nye årtusenet. Aker-Hanssen

⁶⁴ Esso Perspektiv, *Helse fremfor frihet?*, nr. 2 1989

⁶⁵ Esso Perspektiv, *Bil og miljø*, nr. 2 1989

⁶⁶ Esso Perspektiv, *Bil og miljø*, nr. 2 1989

som mente at verdenstemperaturen kunne øke med opptil fem grader innen 40 år var et annet eksempel.

Samtidig kan man tyde en gjennomgående optimisme i kildematerialet analysert i dette kapitlet. Det er viktig å ta i betraktning at menneskeskapte klimaendringer kun var én av mange utfordringer tematisert i den overordnede miljødebatten. Andre fenomener som forurensing, uttynningen av ozonlaget og sur nedbør var like påtrengende som drivhuseffekten. Men i likhet med de andre miljøproblemene var publikasjonene gjennomsyret av optimisme, og man ga inntrykk av at problemene var løsbare og at det fantes et felles engasjement blant industriledere, politikere og folket. Til og med representanter fra Hydro som deltok i Simen-rapporten, hvor til tross for mange «hissige diskusjoner», til slutt «så logikken» i behovet for å redusere utslipp gjennom økonomiske insentiver.⁶⁷

Når det kom til konkrete tiltak norsk oljeindustri kunne bidra med for å redusere utslipp, var bruken av naturgass det gjennomgående argumentet. Dette var ikke oljenæringen alene om, som vist i Simen-rapporten, hvor det ble gjort rede for at kull var det desidert verste utslippskilden når det gjaldt både klimagasser og andre forurensende stoffer. Sammenliknet var gass fra norsk sokkel mer miljøvennlig. Den generelle oppfatningen om at gass i seg selv utgjorde en miljøvennlig energikilde tilsier at man tenkte om fossile brensler at selv om de var den største kilden til klimagasser, kom de grunnet sin uunnværlighet likevel til å spille en viss rolle i overgangen til lavere utslipp. I norsk sammenheng fremmet man dessuten idéen at å erstatte fyringsolje med gass kunne gi gode resultater, samtidig som man erkjente at bruk av gass til oppvarming mer generelt neppe kunne innføres før århundreskiftet.⁶⁸

Innen oljenæringen var man derimot langt mer optimistisk i troen på naturgass. Allerede på 1970-tallet ble gass fremstilt som et naturvennlig alternativ til vannkraft fordi det krevde mindre inngrep i naturen og dessuten slapp ut færre forurensende gasser som skadet nærmiljøet. Som vist i Statoil Magasin artikkelen *Naturgass varmer Europa* fra 1981, ble også det miljøvennlige aspektet ved å eksportere gass til utlandet drøftet selv på et tidspunkt hvor klimagassutslippene ikke ble tatt i betraktning. Utslippene ved naturgass ble problematisert i 1989 i de forskjellige internpublikasjonene til oljenæringen, men det ville være feil å si at de ble presentert som et nødvendig onde. Tvert imot ble naturgass presentert som et klimavennlig alternativ på lik linje med andre lavutslipsenergikilder som atomkraft. Utenom vannkraft og atomkraft, to energikilder som hadde opplevd dårlig PR i løpet av 1980-tallet, fantes det ikke mange andre alternativer som kunne dekke verdens energibehov.

⁶⁷ Nilsen, *En felles plattform?*, (Unipub forlag 2001) s. 101

⁶⁸ *Simen-rapporten*, s. 62-63

Den gjennomgående avvisingen av alternative energikilder sier også mye om energiperspektivet til forskjellige representanter fra oljenæringen. Aker-Hanssen er en typisk talsperson for dette som både i 1986 og 1989 hevdet at slike energikilder ikke kom til å ha en vesentlig rolle i fremtidens energimarked. Dette utgjorde et paradoks: på den ene siden var det en utbredt oppfatning at alternativ energi ikke kunne produsere nok kraft til å mette verdens energibehov. Samtidig hadde man sterk tro på at «ny teknologi» kom til å gjøre mye av arbeidet med å redusere klimagassutslippene. At Aker-Hanssen trodde at det var mer sannsynlig at fusjonsenergi – som forskere til den dag i dag sliter med å knekke koden på – kom til å spille større rolle i verdens energimarked enn alternative energikilder, sier kanskje mer om hans egen tro på atomkraft enn om oljenæringen i sin helhet. Mine samlede funn presentert i dette kapitlet tyder likevel helt klart på at oljenæringen i de siste årene av 1980-tallet ikke regnet med at de ville bli erstattet med det første. Tvert imot skulle oljeindustrien bruke eksisterende fossile brensler for å bli med på miljødugnaden.

2.6 Konklusjon

Hensikten med dette kapitlet har vært å undersøke det jeg har omtalt som klimapolitikkenes første år i Norge. Miljøpolitikk var ikke et fremmed fenomen i Norge i 1989, men var frem til dette punktet i stor grad vært preget av nasjonale kampsaker. Etter publikasjonen av Brundtlandrapporten fant et betydelig skille sted: Norge skulle vise at et lite land skulle ta ansvar for egne klimagassutslipp til tross for at det kom til å kreve store omstillinger. Det så ut til at dette kunne skje uten betydelige inngrep i økonomien eller folks daglige levemåte. Når det kom til oljenæringen kan man se et betydelig holdningsskifte i deres interne publikasjoner, spesielt hos Hydro og Statoil. Norske oljeselskap tok stilling til forurensningen de selv forårsaket, og ved flere anledninger hadde tiltak blitt innført for å redusere utslipp i naturen. Menneskeskapte klimaendringer var en utfordring av en annen karakter enn miljøutfordringene oljenæringen hadde tatt stilling til tidligere. Bare det at CO₂ ikke ble sett på som en miljøskadelig gass før 1986, tyder på at de klimaskadelige aspektene ved oljeindustrien ikke ble tatt i betydelig betraktning. I løpet av 1989 begynte oljenæringen å ta stilling til de globale og ikke bare de lokale konsekvensene fra industrien.

To momenter er verdt å bemerke: For det første ble ikke menneskeskapte klimaendringer benektet. Oljenæringens representanter fremmet heller ingen tvil rundt realiteten ved problemet; tvert imot så det ut til at selskapenes toppledere og talspersoner anså menneskeskapte klimaendringer som et reelt fenomen med nærliggende konsekvenser. For det andre kan man se at gassargumentet sirkulerte i oljeselskapenes internpublikasjoner allerede på

1980-tallet. Den tidlige inkarnasjonen som ble luftet i 1982 kan anses som en prototype, og innen 1989 var grunnstein satt for hva som kom til å bli et av de mest sentrale argumentene for å rettferdiggjøre den norske oljeindustriens høye klimagassutslipp fremover. Disse to momentene kom til å ha en betydelig effekt på den norske klimadebatten i løpet av de kommende årene, spesielt ved starten av 1990-tallet da tiltak for å redusere klimagassutslipp både i Norge og i utlandet skulle tre i kraft.

Kapittel 3

Nasjonale og internasjonale tiltak (1990-1992)

De første årene av 1990-tallet var turbulente år i Norge og i utlandet. Verden var preget av tysk gjenforening, oppløsningen av Jugoslavia, Gulfkrigen og Sovjetunionens fall. I Norge var det bankkrise og boligkrakk. I den norske klimadebatten skulle stabiliseringsmålene som ble satt i 1989 gå fra teori til praksis: I stortingsmeldingen om oppfølgingen av Brundtlandrapporten ble det lagt vekt på at klimamålene ville kreve en rekke omstillinger og det var nå på 1990-tallet de skulle tre i kraft. Den norske klimadebatten i Norge mellom 1990 og 1992 dreide seg om at menneskeskapte endringer skulle motarbeides nasjonalt og internasjonalt. Da det kom til oljenæringens tilnærming til menneskeskapte klimaendringer, så vi i kapittel 2 at norske oljeselskap hadde posisjonert seg som grønne aktører, med hensikt om å gjøre sitt for å bidra med å redusere utslipp. I løpet av 1980-tallet var det hovedsakelig gass og dets lave utslipp som ble fremmet av oljenæringen som middel for å redusere CO₂. Dette gjaldt likevel drivhuseffekten i et globalt perspektiv. I teorien kunne gass bli brukt til å redusere klimagassutslipp hvis det erstattet kull i utlandet. Men en økning i gassproduksjon kunne føre til større nasjonale utslipp og dermed undergrave det nasjonale målet om å stabilisere klimagassutslipp. Hvordan tilnærmet oljenæringen klimadebatten i løpet av de første årene av 1990-tallet, da klimatiltak trådte i både i Norge og i utlandet?

I dette kapittelet skal jeg undersøke hvordan den norske oljenæringen tilnærmet seg den norske klimadebatten da stabiliseringsmålene skulle realiseres og hvordan settes ut til live, samt hvordan norske selskaper forholdt seg til den internasjonale klimapolitikken som ble iverksatt i dette tidsrommet. I likhet med forrige kapittel skal jeg undersøke hvordan oljenæringen presenterte seg selv i sine egne publikasjoner, men jeg kommer også til å benytte meg mer av andre kilder som riksdekkende aviser, hvor oljenæringens rolle som en utslippskilde av klimagasser ble diskutert av utenforstående.

3.1 Grønne tiltak iverksettes

Allerede i 1990 fikk klimapolitikk gjennomslag i Norge. Under et år etter at klimamålene ble satt, ble det i mai 1990 holdt en internasjonal konferanse i Bergen, ment til å skape en høyere

grad av internasjonal koordinasjon rundt miljø og klima. *Konferanse for ECE-regionen om oppfølging av rapporten fra Verdenskommisjonen for miljø og utvikling*, kortere omtalt som Bergenskonferansen, var en av en rekke internasjonale konferanser som var ment til å gjøre bærekraftig utvikling til en realitet. Samme år ble Norges, og en av verdens første, CO₂-avgifter innført. *Lov om avgift på utslipp av CO₂ i petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen* var på mange måter det første steget mot en stabilisering av norske klimagassutslipp. Den første versjonen av CO₂-avgiften kom i Syse-regjeringens budsjettforslag for 1990⁶⁹, men da kun som en bensinavgift rettet mot personbiler. Avgiften ble kritisert av Arbeiderpartiet og Sosialistisk venstreparti, men da Syse-regjeringen falt og Brundtlands tredje regjering overtok, ble CO₂-avgiften lovfestet 21. desember 1990.

Begge disse hendelsene viser to aspekter av klimapolitikk komme til live. I stortingsmeldingen om Norges oppfølging av Brundtlandrapporten ble det understreket at Norge skulle være mer enn et foregangslands på nasjonal basis, men også en pådriver for internasjonal handling mot menneskeskapte klimaendringer og andre trusler mot klodens miljø. Selv om konferansen ble kritisert av miljøforkjempere for at de trege styrte tempoet, ble den ansett av de fleste som en suksess, i og med at deltakerne anerkjente klimaendringene som en reell trussel. Videre ble det avtalt at arbeidet skulle fortsette med en reforhandling av Toronto-protokollen om KFK-gasser og en grundigere drøfting av klimatiltak i det kommende FN-møte som skulle bli holdt i Rio de Janeiro, sommeren 1992. Avslutningsvis ble medlemmene enige om å følge «føre-var-prinsippet», som gikk ut på at «dersom det er tvil bør en handle på den måten som best sikrer miljøet»⁷⁰.

CO₂-avgiften ble ansett som et av de mest effektive tiltakene tilgjengelig for å redusere nasjonale utslipp. To bidrag til den interdepartementale klimagruppen, *Klima, Økonomi og Tiltak* (KLØKT) offentliggjort 22. mars 1991 og *Drivhuseffekten – Virkninger og tiltak*, viser hvilken effekt man trodde klimatiltakene kom til å ha. Forfatterne i både KLØKT og *Drivhuseffekten* konkluderte, i likhet med Simen-rapporten, at det var mulig å stabilisere norske klimagassutslipp innen årtusenskiftet. Når det gjaldt klimagassutslipp fra oljeproduksjon klimagassutslipp, hadde det i løpet av 1990 dukket opp litt uro om økende utslipp, men det ble ansett som mulig å kontrollere utslippene. Oljeindustriens utslipp kom blant annet fra fakling (etterbrenning av overskuddet av olje og gass ved utvinning) og gassturbinene som forsynte energien til oljeplattformene. Foreslåtte tiltak som å redusere fakling og overføring av

⁶⁹ Nilsen, *En felles platform?* (Unipub forlag 2001) s. 109

⁷⁰ *Action for a Common future*, s. 17

fastlandsenergi var mulige løsninger for å redusere CO₂-utslipp.⁷¹ I *Drivhuseffekten* ble det fremmet at det kunne være mulig å separere karbondioksidene fra avgassen og deretter injisere den tilbake inn i reservoarene.⁷² Med andre ord var det en høy grad av optimisme i 1990 knyttet til klimamålene, og at en stabilisering av klimagassutslippene ikke kom til å gå utover den norske økonomien.

3.2.1 Oljenæringens respons

Den 25. april 1990, ble Hydros generaldirektør Torvild Aakvaag intervjuet av Aftenposten. Dette intervjuet er av betydning for den norske klimadebatten, fordi det er et av de første tilfellene hvor gassargumentet, som tidligere hadde sirkulert i oljenæringens interne publikasjoner, ble fremmet i en riksdekkende avis. Det var også første gang hvor en representant fra oljenæringen kritiserte de norske klimatiltakene. Punktene Aakvaag presenterte kan ses som en forlengelse av argumentene fremmet blant annet i Statusartikkelen *Miljøtiltak påvirker Statoils markeder* utgitt året før, hvor det ble lagt frem at klimatiltak kunne ha konsekvenser for norsk olje- og gassvirksomhet. Aakvaag la til et annet moment, der han ikke kritiserte tiltakene fordi de kunne gå utover norsk petroleumsvirksomhet, men fordi det ville føre til liten gevinst for jordens klima:

Norge har ikke sin egen CO₂-himmel. Faren for klimaendringer er et globalt problem og krever en løsning gjennom internasjonalt samarbeid. Ensidige avgifter i et lite land som Norge kan være interessant fiskalt og kanskje gi politikerne gevinst hjemme eller i det minste på kort sikt. Men det bedrer ikke drivhuseffekten om virksomheten som kunne vært drevet i Norge blir overført til andre land hvor man ikke har tilsvarende avgifter.⁷³

Ifølge Aakvaag var det tydelig at moderne teknologi og industri, og dets høye klimagassutslipp, var roten til klimaproblemene. Likevel var det moderne teknologi som ville bli løsningen, noe han mente man allerede kunne si om utskiftingen av industrielt utstyr i Hydros egne anlegg, som etter modernisering slapp ut færre klimagasser. Ole Mathismoen, som intervjuet Aakvaag, spurte om norsk industri måtte ta et valg mellom å være lønnsomme eller miljøvennlige, og Aakvaags svar speilet Hydros tidligere ståsted om at industri kunne gå overens med miljøet. Likevel mente han at det var det grenser for hvor store inngrep industrien kunne gjøre i miljøet. For Aakvaag var det naturlig å stenge Hydros klorfabrikk på Herøy, som forurenset mer enn

⁷¹ KLØKT, s. 43

⁷² *Drivhuseffekten*, s. 152

⁷³ Aftenposten, *Miljøavgift kan skade norsk industri*, 25.04.1990

forsvarlig. Ved siden av å være et tidlig tilfelle hvor en representant fra oljenæringen kom med konkret kritikk mot regjeringens klimatiltak, men også et eksempel på økende kritikk rettet mot miljøorganisasjonene. Selv om Aakvaag mente at miljøorganisasjonene drev et viktig arbeid, la han til at visse miljøorganisasjoners fiendtliggjøring av Hydro skapte et vanskelig debattklima, som gjorde det krevende å enes om hva som skulle gjøres.⁷⁴

I et intervju i Hydros internavis en måned senere, fremmet Aakvaag igjen tanken om at industri måtte være en viktig aktør for å løse klimaproblemene. I artikkelen *Drivhusproblemene må møtes nå!* argumenterte han på nytt med at nasjonale tiltak for å redusere klimagasser ikke var det mest effektive middelet, til tross for at det kunne virke som et naturlig steg:

Man kan f.eks spørre hvilken rette USA og Vest-Europa har til å kreve at Kina skal redusere sitt forbruk av kull, som er på én milliard tonn når deres per capita utslipp av CO₂ bare utgjør 10 prosent av det amerikanske utslipp og bare 20 prosent av det gjennomsnittlige utslipp i Vest-Europa, og når kull er deres eneste innenlandske energiresurs av betydning. I en slik situasjon kan grupperinger innen enkelte land føle seg fristet til å søke innført ensidige miljøavgifter. Slike ensidige miljøavgifter, særlig vedtatt i små land, vil lett bli et slag i luften og kan i enkelte tilfelle endog få en negativ betydning globalt.⁷⁵

Ifølge Aakvaag ville urealistiske mål komme til liten nytte. Verdens nasjoner, spesielt de store, måtte samarbeide og innføre globale forpliktelser skrittvis hvis klimaarbeidet skulle monne tiltak som kunne reversere trenden. Når det kom til lokale tiltak, ble integreringen av gasskraft fremmet som et effektivt middel for å redusere klimagassutslipp, og dette ble det jevnlig skrevet om i Hydros internavis. I *Gasskraft et miljøriktig alternativ*, utgitt 26. april 1990 ble det blant annet argumentert for at tungindustri i Norge kunne redusere klimagassutslippene sine ved å gå over til gasskraft. Thor Håkstad, direktøren i Hydro Energi, forklarte at å bygge gasskraftverk for strømproduksjon ville være en klimavennlig beslutning:

Jeg tror vi bør ta utgangspunkt i at dersom det ikke er mulig å bringe verden videre utelukkende basert på fornybare energikilder som vannkraft, så er gasskraft det reneste alternativ. Utifra [sic] en miljø-vurdering vil produksjon av gasskraft være en svært gunstig løsning. Hvis vi i Norge øker produksjonen av energitunge produkter, dels basert på gasskraft, så vil resultatet være at man må legge ned gammel kapasitet andre steder.⁷⁶

⁷⁴ Aftenposten, *Miljøavgift kan skade norsk industri*, 25.04.1990

⁷⁵ Hydro Profil, *Drivhusproblemene må møtes nå!*, nr. 9 1990

⁷⁶ Hydro Profil, *Gasskraft et miljøriktig alternativ*, nr. 8 1990

I Hydros egen miljørapport fra 1990, kan man se at selskapet var blitt mer internasjonalt orientert. Mens rapporten fra 1989 la vekt på forurensning nasjonalt, og ikke utfordringer som drivhuseffekten eller ozonlaget, tok denne miljørapporten for tiltak for å redusere utslipp som hadde ringvirkninger internasjonalt. Aakvaag skrev i introduksjonskapitlet at selskapet hadde akseptert at bedriften hadde påført stor skade, men la frem at Hydro hadde nå redusert bedriftens utslipp i Norge. Arbeidet var fortsatt ikke ferdig: «Dermed er det ikke sagt at vi mener vi er ved veis ende. Tvert om erkjenner vi at virksomheter som representerer en trussel mot miljøet ikke har livets rett i det samfunn vi er på vei inn i».⁷⁷ I likhet med utsagnene i Hydro Profil og i Aftenposten, understreket han nødvendigheten av internasjonalt samarbeid. Global oppvarming var et globalt problem og det ville kreve globale løsninger, basert på «bredt, forpliktende internasjonalt arbeid hvor også industriens kompetanse blir utnyttet fullt ut».⁷⁸ I rapporten ble det lagt frem at nytt maskineri skulle installeres slik at Hydro kunne redusere utslipp og satse på mer på hva selskapet anså som miljøvennlige energikilder som gass og hydrogen. Ved siden av dette skulle Hydro plante 10 000 trær i året, som ville både «forskjønne bygda»⁷⁹ og gi naturen mer spillerom.

Året etter fortsatte Hydro å fremme seg selv som en grønn aktør, men innføringen av CO₂-avgiften ble ofte kritisert. I artikkelen *Miljøavgifter internasjonalt eller bare i Norge?* ble den nasjonale avgiften kritisert og ansett som et tiltak som motarbeidet hensikten og at det som kunne bedre miljøet (og norsk industris konkuranseevne) var en internasjonal CO₂-avgift.⁸⁰ Ved å kun påføre norske selskap avgifter lot man være å se klimaproblemene i et globalt perspektiv, ble det argumentert for i artikkelen. En måned senere ble Hydros direktør Thor Håkstad intervjuet i Hydro profil hvor han ikke bare kritiserte ensidige CO₂-avgifter, men også at et generelt mål i Europa om å stabilisere klimagassutslipp ville ha konsekvenser for Norge: «Dersom både EF og Norge skal stabilisere CO₂-utslippene vil det bety at Norges konkurransesituasjon overfor EF blir svekket».⁸¹ Han understreket at menneskeskapte klimaendringer var som et problem, men i likhet med Aakvaags utsagn i Aftenposten året før, handlet det i større grad om de totale, globale utslippene og ikke nødvendigvis hvor de kom fra. Spesielt for Norge, som hadde et «lavt» klimagassutslipp på grunn av den hyppige bruken av vannkraft, ville det være urettferdig, ifølge Håkstad, å undergrave norsk industri når andre land

⁷⁷ Hydro Profil, *Gasskraft et miljøriktig alternativ*, nr. 8 1990

⁷⁸ Aakvaag, *Miljørapport 1990*, s. 1

⁷⁹ Aakvaag, *Hydro 1990*, s. 17

⁸⁰ Hydro Profil, *Miljøavgifter internasjonalt eller bare i Norge?* Nr. 1 1991

⁸¹ Hydro Profil, *Ta vare på fortrinnene!*, Nr. 2 1991

brukte mer forurensende energikilder. Han Innså at økende offshoreaktivitet, ville gjøre det vanskelig for Norge å nå stabiliseringsmålet. Gjennom hele 1991 og 1992 fortsatte denne trenden av kritikk mot CO₂-avgiften, men kritikken hang sammen med tro på at naturgass ville redusere klimagassutslipp i utlandet. Artikler som *Klima-usikkerhet hindrer milliard investeringer*, *Avgift uten miljøeffekt* og *Avviser ensidige norske CO₂-kvoter* sto side om side med andre artikler hvor Hydro viste at de tok utslipp av klimagasser seriøst.

Norsk Shell, som i liten grad i sin egen internpublikasjon hadde uttalt seg om menneskeskapte klimaendringer ved slutten av 1980-tallet, gjorde en helomvending i 1990. I Shells internavis, Shell Internt, virker det som om selskapet hadde litt å ta igjen fra året før. Dette ser man blant annet i «Miljøhjørnet», en spalte dedikert til miljø og klima som ble et fast innslag i internavisen. I det første nummeret av Shell Internt fra 1990, skrev Per Anders Owren, informasjonssjefen i Norsk Shell, at miljø ville få større innflytelse på Shell i løpet av 1990-tallet, og han la heller ikke skjul på at fossile brensler var den viktigste årsaken til drivhuseffekten: «Problemet kan bare løses ved at vi bruker renere energi, f.eks elektrisitet fra vannkraft istedenfor olje og erstatter kull med gass. Samtidig må det totale energiforbruk reduseres».⁸²

Miljøhjørnet tok for seg mye annet enn kun menneskeskapte klimaendringer. I artikkelen *Miljø tas på alvor* viste Shells miljøgruppe at det ble installert «miljøstasjoner» hvor Shells ansatte kunne resirkulere avfall og alle ansatte ved Shells kontorer ble gitt «miljøkrus» som skulle erstatte engangs plastbeger.⁸³ Andre artikler i Miljøhjørnet var innføringsartikler i forskjellige aspekter av miljø og klima. Et eksempel på dette var en artikkel som tok for seg bærekraftig utvikling og hvordan det kunne oppnås. Det som var fraværende fra Miljøhjørnet, og ellers i Shell Internt, var selskapets ambisjoner om å redusere egne klimagassutslipp. Utenom én artikkel fra mars 1990, hvor energiøkonomisering og ny teknologi ble fremmet som en mulig løsning for å redusere utslipp, ble det ikke lagt frem noen konkrete tiltak når det gjaldt drivhuseffekten og Shells rolle som en utslippskilde. Dette er litt ironisk, da det ble skrevet i miljøhjørnets artikkel om bærekraftig utvikling at å oppnå en bærekraftig utvikling var «lettere sagt enn gjort» men at Shell og verden generelt gikk i «riktig retning».⁸⁴

Statoil viste også et økt engasjement for miljøsakene i sine egne publikasjoner i løpet av 1990. Så og si hvert eksemplar av Status i 1990 hadde minst én artikkel hvor enten klima eller miljø ble drøftet. I likhet med Shell Internt og Hydro Profil, dominerte gass og lave

⁸² Shell Internt, *Energimarkedet i 1990 årene*, nr. 1 1990

⁸³ Shell Internt, *Miljø tas på alvor*, nr. 2 1990

⁸⁴ Shell Internt *Miljøhjørnet*, nr. 5 1990

klimagassutslipp de klimarelaterte artikkelene. Statoils egne forsøk på å redusere utslipp ble promotert, blant annet ved å lage gassbasert og syntetisk bensin, som kunne tenkelig ha lavere utslipp av CO₂. Det var først i 1991 at menneskeskapte klimaendringer og Statoils rolle som en utslippskilde for CO₂ diskutert i selskapets egne publikasjoner.

I artikkelen *CO₂: Utslipp fra menneske og natur*, publisert i Status 30. januar 1991, distanserte Statoil seg fra forskere som var skeptiske til FN's klimapanel's klimamodeller. Litt over en uke tidligere intervjuet Aftenposten geologen Tom V. Segalstad, som ikke var overbevist om at menneskeskapte CO₂-utslipp forårsaket global var i stor grad styrt av hysteri og ikke kunnskap.⁸⁵ I statusartikkelen ble begge sider veid opp mot hverandre, men ståstedet til Statoil var at de skulle gjøre sitt for å redusere utslippene sine.⁸⁶ I samme eksemplar av Status ble Terje Kleppe, den nye miljøkonsulent på Karstø prosessanlegg, intervjuet. Kleppe var for så vidt et tidligere medlem av Natur og Ungdom som ofte sto på «barrikadene». I senere tid hadde han blitt overbevist om at det var mer en én side i miljødebatten og mente at det var viktig med praktiske og gjennomførbare løsninger for å minske forurensning.⁸⁷ Det miljø- og klimavennlige aspektet ved Statoils industri ble gjentatt i samme nummer, i en artikkel om gasslinjen Gasnor hvor ble det lagt vekt på at når gass erstattet fyringsolje i industrien på Karmøy, ville både CO₂- og svovelutslippene reduseres.⁸⁸ Det var en viss frustrasjon over at gass ikke ble ansett som miljøvennlig i internavisen. I artikkelen *Merbruk av gass* fortalte Roar Stokholm, som representerte Statoil i Nordisk Gasteknisk Center, at det var frustrerende at klimapolitiske tiltak kunne stå i veien for hva han selv anså som klimavennlig energi:

Det er mange hindringer i veien for industriell bruk av vår egen gass. Personlig synes jeg at det verste er hindringene vi lager selv. Det er galt at når vi selger all gassen og overlater til andre å skape verdier av den, nå når norsk industri trenger ny virksomhet. Det er frustrerende å se at CO₂-problematikken blir brukt til å stanse vår egen bruk av det beste og reneste fossile brennstoffet som finnes.⁸⁹

Da det kom til grønn profilering, så var det lite som viste Statoils engasjement for klimasaken som de andre eksemplaret av Statoil Magasin fra 1991. Dette nummeret var dedikert til forurensning og hvordan Statoil kunne bidra til å motarbeide drivhuseffekten. I bladet ble kull,

⁸⁵ Aftenposten, *De sloss mot «klima-hysteri»*, 19.01.1991

⁸⁶ Status, *CO₂: Utslipp fra menneske og natur*, Status nr. 2 1991

⁸⁷ Status, *Ny miljøkonsulent*, nr. 2 1991

⁸⁸ Status *Gasnor klar i '92*, nr. 2 1991

⁸⁹ Status, *Merbruk av gass*, nr. 7 1991

naturgass, atomkraft og drivstoff drøftet sammen med nasjonale og globale tiltak mot global oppvarming. Magasinets redaktør, Sveinung Sletten, var overbevist om at drivhuseffekten var et faktum. Han beskrev i åpningsteksten *CO₂* hvordan det moderne industrisamfunnet, befolkningsvekst og avskoging forstyrret karbonsyklusen:

Fortsatt er det usikkerhet om årsak til og virkning av den økte CO₂-konsentrasjonen. Det gledelige er at stadig færre skjuler seg bak denne usikkerheten for å slippe å gjøre noe. Aksepten for en «bedre føre vår» politikk er stor.

Opgaven å forbedre situasjonen påligger mange: Myndigheter må sette krav, oljeselskapene satse på renere energibærere samt forbedre brensel og drivstoff, bilfabrikanter må utvikle mer energigjerrige biler og motorer for alternative drivstoff – og folk flest må kanskje velge en annen livstil, så lenge valgmulighetene i det hele tatt gis.⁹⁰

Avslutningsvis ble det presentert i magasinet hva Statoil skulle gjøre på hjemmebane for å redusere klimagassutslippene: Innen år 2000 skulle CO₂-utslippene fra Statoils oljeplattformer reduseres med 40 prosent. Dette ble utdypet videre i artikkelen *Én klode – Mange samfunn*, hvor både Statoils og Norges ansvar ble drøftet da det gjaldt global oppvarming. Det var mye man kunne gjøre for å redusere utslipp ved fakling og å modernisere gassturbinene på oljeplattformene, men å koble plattformene til landbasert vannkraft var inntil videre ikke mulig. Reduksjonsmålene til Statoil var selskapets egen målsetning for at Norge skulle nå stabiliseringsmålet. Gassargumentet ble også fremmet:

En avtale om gassleveranser til Nederland vil redusere landets CO₂-utslipp med fem millioner tonn årlig, fordi alternativet til gass var kull. Utslippet av CO₂ i Norge øker med 0,1 millioner tonn, med den globale gevinsten blir likevel 4,9 millioner tonn.

Øst-Europa forurenser sterkt i dag ved å produsere kraft fra brunkull. Naturgassen fra Norge vil kunne redusere denne forurensningen kraftig.⁹¹

At Statoil ville være med på den nasjonale dugnaden på klimafronten viser at selskapet ikke bare lente seg på gassargumentet, til tross for at det ble jevnlig gjentatt i selskapets interne publikasjoner. Ny teknologi var også et moment i den grønne profileringen til Statoil, blant annet bruken av brenselceller som muligens kunne redusere CO₂-utslippet til gasskraft.⁹² Selv

⁹⁰ Statoil Magasin, «CO₂» Statoil, nr. 2 1991

⁹¹ Statoil Magasin, *Én klode – Mange samfunn*, nr.2 1991

⁹² Statoil Magasin, *Gass gir strøm i brenselceller*, nr. 4 1992

om det så ut til at det ville ta en stund før brenselceller kunne bli tatt i bruk, blant annet på selskapets oljeplattformer, viser det at selskapet fremmet forbedringspotensialet til fossile brenslere, og at det ble gjort aktivt forskning for å redusere utslipp.

Mange av de samme punktene ble tatt opp i Status. I juni 1991 ble selskapets nye miljødirektør, Ger Halmø, intervjuet om miljødebatten og selskapets egne mål. Hvis «pessimistene» hadde rett, mente Halmø at det var ingen tvil om at menneskeskapte klimaendringer var den største miljøtrusselen menneskeheten sto ovenfor. Hun hadde sansen for klimamålsetningene til Statoil, i og med at selskapet bandt seg selv til konkrete mål og at det sendte et tydelig signal til omverden. Da det kom til Norges nasjonale CO₂-mål, var hun mindre overbevist. Halmø mente at utslippsrettigheter ville være en mer effektiv måte å håndtere klimaproblemet, og at Norge ikke burde «stille seg utenfor den industrielle utviklingen» med selvpåførte målsetninger.⁹³

Et lignende utsagn ble fremmet i Esso Perspektiv. I artikkelen *Verden trenger norsk energi*, skrev Peter J. Tronslin Oljeindustriens Landsforenings (OLF) administrerende direktør, at han var positivt innstilt til en CO₂-avgift så lenge den rammet de mest forurensende fossile brenslene, og gjorde det lettere for naturgass å bli brukt som en energikilde på det nasjonale og internasjonale energimarkedet. Tronslin, og i videre forstand OLF, anså menneskeskapte klimaendringer som en trussel, men la frem at gass måtte bli en integral del av landets fremgang for både økonomisk vekst og kampen mot global oppvarming:

Det er flott at Norge er den flinkeste gutten i miljøklassen, men det må ikke gå prestisje i saken slik at nasjonale interesser undergraves. Tvertimot [sic] kan kampen for en renere atmosfære gi Norge unike muligheter. Vi må ikke glemme at 60 prosent av reservene på den norske sokkelen består av nettopp naturgass. Å sette bremsene på sokkelvirksomheten ville vise at vi ikke forstår at miljøproblematikken i sin art er internasjonal, og det vil få dramatiske følger for økonomi og sysselsetting.⁹⁴

Tronslin var åpen om at det kunne virke noe paradoksalt at økte utslipp var klimavennlig, men at et globalt perspektiv måtte være nødvendig. Petroleumsindustrien, ifølge Tronslin, var forpliktet til at virksomheten skulle ta hensyn til miljøet, både lokalt og globalt. OLF mete for

⁹³ Status, *Miljø-anføringen*, nr. 12 1991

⁹⁴ Esso Perspektiv, *Verden trenger norsk energi*, nr. 1 1991

så vidt at de ble hørt av myndighetene, og at de var på samme side: «Norge får store eksport- og skatteinntekter, og Europa får et bedre miljøregnskap».⁹⁵

3.3 Klimadebatten i et større perspektiv

I løpet av de første årene av 1990-tallet hadde norske oljeselskaper funnet sin posisjon i forhold til klimapolitikken i Norge. Statoil og Hydro står frem som de to selskapene som arbeidet mest med utslippsreduksjoner. Miljøhjørnet viser en viss grad av miljøbevissthet hos Shell og OLF anså seg selv på klimaet og norsk økonomis side. Likevel var det ikke alle som lot seg overbevise av argumentasjonen til oljenæringen. Politikere og miljøforkjempere som mente at Norge burde jobbe med å redusere landets egne klimagassutslipp i stedet for å lempe problemet på andre. Det ble også tydelig at oljenæringens økte deltagelse i klimadebatten ikke ble godt tatt imot og mente at arbeidet deres undergravde de nasjonale målsetningene.

Miljø- og klimaforkjempere befant seg i en vrien posisjon. På den ene siden hadde landet tatt store steg med målsetningen og CO₂-avgiften, som Naturvernforbundet støttet.⁹⁶ Et tilsynelatende stort gjennomslag rent politisk i og med at interessen for miljø og klima opptok store deler av den politiske debatten. Mange var likevel skuffet. Ser man på Naturvernforbundets nyhetsbrev *Natur & Miljø Bulletin*, var det liten begeistring for Bergenskonferansen i 1990. Artikler i nyhetsbladet kritiserte at de tregeste styrte tempoet og at ingen reell handling ble iverksatt.⁹⁷ Oljenæringen var ikke noe å stole på, vist i artikkelen *Ti på topp: Oljeindustrien verst på CO₂*, hvor Naturvernforbundets fagsjef Tore Kielland pekte på Norsk Hydro som den største synderen når det gjaldt klimagassutslipp.⁹⁸ I artikkelen *Den siste olje* ble det skrevet at det var paradoksalt at Norge skulle være klimavennlig samtidig som oljeproduksjonen skjøt i været og at oljenæringen hadde uforholdsmessig mye makt i myndighetenes beslutninger: «Vi vet også litt om hvordan oljeselskapene utøver sin makt. De kjøper og dumper forskere etter behag, manipulerer forhandlinger og legger utilbørlig press på myndigheter for å nå sine mål.»⁹⁹ Til tross for demoniseringen av oljeindustrien, hadde gassargumentet innpass hos Naturvernforbundet. Lengre nede i *Den siste olje*, skrev nyhetsbrevets redaktør Gunnar Bolstad at «Norsk gass (og olje) skal bare brukes i den grad det er et bedre alternativ enn andre fossile energibærere, for eksempel til å erstatte brunkull i Øst-Europa».¹⁰⁰ Det virker urealistisk at et slikt påbud kunne bli innført, med det viser at olje og

⁹⁵ Esso Perspektiv, *Verden trenger norsk energi*, nr. 1 1991

⁹⁶ Nilsen, *En felles plattform*, s. 116-118

⁹⁷ *Natur & Miljø Bulletin*, *Sinker!*, nr. 8, 1990

⁹⁸ *Natur & Miljø Bulletin*, *Ti på topp*, nr. 11 1990

⁹⁹ *Natur & Miljø Bulletin*, *Den siste olje*, nr. 11, 1990

¹⁰⁰ *Natur & Miljø Bulletin*, *Den siste olje*, nr. 11, 1990

gass til en viss grad ble sett på som miljøvennlig hos en av landets fremste miljøorganisasjoner, om de så fall var et nødvendig onde.

Naturvernforbundet var ikke de som var kritiske til ekspansjonen av oljesektoren, og konsekvensene det hadde for norsk klimapolitikk. I en kronikk i Aftenposten fra oktober 1991, skisserte tidligere statsminister Kåre Willoch (Høyre) en utfordring i norsk energipolitikk og et visst hykleri knyttet til utbygging av gasskraftverk. Hvis Norge skulle være et foregangsland i klimakampen, gikk det ikke opp i opp at Norge skulle satse på fossile brensler:

Man vil hevde at *andre* kan minske sine utslipp ved å kjøpe vår gasskraft, og at *andre* kan redusere sitt energiforbruk ved å produsere mindre kraftkrevende varer når vi øker vår produksjon. Kort sagt: Man vil overbevise oss selv om at vi kan redusere utslipp ved å øke dem.¹⁰¹

Willoch mente at det grunnleggende problemet var tidsperspektivene. Det ville være mer logisk å bygge gasskraftverk i andre land enn i, og heller satse på vannkraft i Norge. Miljøpolitikk baserte seg, ifølge Willoch, på et langtidsperspektiv som ofte sto i strid med de kortsiktige tidsperspektivene til økonomiske og industrielle interesser. Det ville være vanskelig for miljøkjemperne å motstå en samlet front av fagforeninger, store selskap og distriktsinteressene, som igjen ville være dårlig for landet generelt med tanke på at Norge hadde fremmet seg selv som et foregangsland innen klima og miljø.¹⁰²

Når det gjaldt Stortinget, var det stort sett enighet blant partiene om at stabiliseringsmålet kunne bli nådd. Simen-rapporten og KLØKT ga inntrykk av at det var mulig å nå målet. Innføringen av CO₂-avgiften og lovende fremskritt innen ny teknologi ga grunn til at optimismen var godt begrunnet. Likevel dukket det opp politiske skillelinjer i løpet av de første årene etter at klimamålet ble satt. Sosialistisk Venstreparti var kritisk til ytterligere utbygging av oljesektoren, og i en miljødebatt i Stortinget poengterte Tora Aasland Houg (SV) at stabiliseringsmålet ble «latterliggjort og undergravet»¹⁰³ av selskaper som var delvis eller helt eid av staten. Statsråd Torbjørn Berntsen (Ap) sa seg enig i dette og at Stortinget var enstemmig om at stabiliseringsmålet ikke skulle endres eller reverseres. I debatten la han til:

¹⁰¹ Aftenposten, *Taper miljøvern igjen?*, 12.10.1991

¹⁰² Aftenposten, *Taper miljøvern igjen?*, 12.10.1991

¹⁰³ Stortingsforhandlinger, 1990/91, Vol. 135 Nr. 7b, s. 2942

Ellers kan jeg for så vidt si at jeg heller ikke synes det er noe passende for toneangivende norske statlige eller halvstatlige bedrifter å drive en kolossal lobbyvirksomhet som nærmest tar seg sikte på å undergrave den politikken som Regjeringen og Stortinget har vedtatt. Så er det sagt.¹⁰⁴

Fremskrittspartiet var det eneste partiet som ikke hadde tatt stilling til CO₂-utslipp før valget i 1989, og var lavmælte når det kom til klimamålet. I samme stortingsdebatt la partileder Carl I. Hagen frem at det teknisk sett ikke hadde blitt gjort et vedtak om å stabilisere CO₂-utslippene og at det var heller var formulert som en innstilling. Videre argumenterte han for at man kanskje burde utsette klimamålet, i og med at FN, ifølge Hagen, spådde at temperaturøkningen på 1,5 til 4,5 grader ville finne sted først rundt 2100 og ikke mellom 2030 og 2050.¹⁰⁵ Til tross for uenighet da det kom til hva man skulle gjøre i Norge, var det likevel bred enighet både hos oljenæringen, miljøforkjemperne og stortingspolitikere om at klimakampen også måtte kjempes på et internasjonale plan.

3.4 Earth summit og videre internasjonalisering

I 1992 holdt FN Rio-konferansen, en av de første store internasjonale konferansene hvor menneskeskapte klimaendringer ble diskutert. Konferansen var en oppfølging av Brundtlandkommisjonen: Over hundre regjerer ble representert, 120 statsledere møtte opp sammen med Ngo'er, forskere, næringslivsrepresentanter og media fra 179 land. I likhet med Bergenskonferansen to år tidligere, var menneskeskapte klimaendringer en av en rekke ulike tema, men det var en av de største utfordringene. Rio-konferansen la frem et grunnlag for handling på globalt plan for å håndtere klimaproblemene og tydeliggjorde behovet for å definere det som et problem for hele planeten. Klimakonvensjonen ble undertegnet, nå skulle nasjonene, som undertegnet, gjøre sitt som for å redusere klimagassutslippene. Når et nytt skritt var tatt for å lage et konkret internasjonalt rammeverk for å takle menneskeskapte klimaendringer, hvordan diskuterte oljenæringen denne utviklingen?

I våreksemplaret av Statoil Magasin fra 1992, ble Rio-konferansen gitt mye plass. Åpningsteksten i nummeret, skrevet av Statoils konsernsjef Harald Norvik, tok for seg utfordringen mellom industri og miljø: Oppgaven til oljeselskapene var å forsyne verden med energi, og dette krevde i flere tilfeller å lete etter gass- og oljereserver i uberørt natur. Norvik mente at utvidet dialog kunne skape enighet mellom miljøforkjemperne og oljeselskapene. Diskusjonen om bærekraftig utvikling var et eksempel på at man hadde skapt en

¹⁰⁴ Stortingsforhandlinger, 1990/91, Vol. 135 Nr. 7b, s. 2942

¹⁰⁵ Stortingsforhandlinger, 1990/91, Vol. 135 Nr. 7b, s. 2940-41

minimumsforståelse av hva problemet innebar: «Vi må ha utvikling, men er ikke utviklingen bærekraftig, bryter den sammen».¹⁰⁶ I samme utgave skrev statsminister Gro Harlem Brundtland også om bærekraftig utvikling, og behovet for nasjonale og internasjonale tiltak for at for å sikre en fremtid hvor jordens miljø og klima ble beskyttet. Brundtland oppfordret blant annet Statoil om ikke å vente på beskjed fra oven, men på eget initiativ redusere utslippene av miljø- og klimaskadelige stoffer. Hvis norske selskaper skulle konkurrere på et internasjonalt marked hvor det mest sannsynlig ville komme flere miljø- og klimaavtaler, og strengere krav rundt forurensing, måtte selskapet være klare og ikke justere seg etter at lovverket var på plass. Brundtland tok stilling til problematikken rundt økte utslipp på grunn av ekspansjonen av petroleumsvirksomheten, men brukte gassargumentet for å forsvare klimagassutslippene:

Utnytingen av våre petroleumsreserver på kontinentalsokkelen fører til økte CO₂-utslipp, selv med bruk av best tilgjengelig teknologi. Vi kan ikke stelle oss slik at norsk gass, som er en miljøvennlig energiform, ikke kan brukes eller videreføres i Norge, og at importlandene får all kreditten for de vesentlige utslippsreduksjoner som de oppnår ved å bruke vår naturgass i stedet for kull.¹⁰⁷

Videre roste Brundtland Statoil og målene om å redusere CO₂-utslipp, og at andre land ikke forsto hensikten med CO₂-avgiften. Hun mente at Norge ikke måtte bli *for* entusiastisk med klimapolitikken: «Det vi må passe på er at vi ikke går så langt foran andre land at de ikke får øye på oss».¹⁰⁸ Brundtland var fortsatt optimistisk når det gjaldt CO₂-målene, til tross for at de kanskje kunne gå utover landets økonomi. I et bredere perspektiv var hun spent på hvordan norsk gass kunne erstatte kull i utlandet. Hun la til at stabiliseringsmålet skulle bli vurdert fortløpende etter utviklingen innen teknologi og det internasjonale energimarkedet, samt i lys av internasjonale avtaler.

Henrik Ager-Hanssen ble også intervjuet i samme utgave a Statoil Magasin, hvor han fortalte om sin egen fortid som forsker innen energi. Et interessant tema som Ager-Hanssen fortalte om var et møte med den norske professoren Jacob Bjercknes, en pioner innen moderne meteorologi. Bjercknes og Ager-Hanssen møttes i 1952 på en ukelang båtferd til USA, hvor de ofte spaserte på dekk og diskuterte blant annet CO₂:

¹⁰⁶ Statoil Magasin, nr. 2 1992

¹⁰⁷ Statoil Magasin, *Fra global visjon til felles handling*, nr. 2 1991

¹⁰⁸ Statoil Magasin, *Fra global visjon til felles handling*, nr. 2 1991

I flere dager møttes vi på dekk. Vi snakket om meteorologi som våre fedre. Jeg glemmer aldri hvor opptatt den 62 år gamle Jacob Bjerknæs var av CO₂. Så du skjønner at dette med CO₂ er ikke en diskusjon som er funnet opp de siste årene. Professor Bjerknæs var allerede den gang klar i sitt budskap om at den menneskeligjorte delen av verdens produksjon av CO₂ ville bli et problem dersom den fikk utvikle seg uhemmet.¹⁰⁹

Som vist i det forrige kapitlet var Ager-Hanssen klar over drivhuseffekten før Brundtlandrapporten ble publisert. I artikkelen diskuterte han prospektene for Norge som en energileverandør til Europa og EF, men han var bekymret angående jordens klima og miljø. Menneskeheten hadde «strukket strikken for langt» og omvendingen til et mer miljøvennlig energimarked sto ovenfor to utfordringer, nemlig penger og et manglende institusjonelt rammeverk: «En FN-rapport viser at bare å løfte det øst-europeiske energisystemet opp til vår standard i effektivitet og miljøomtanke, ville regningen lyde på nærmere 1,200 milliarder dollar. En slik sum gjør all verdens utviklingshjelp til lommepenger».¹¹⁰ Ager-Hanssen mente at det ville være mulig i fremtiden å dekke energibehovet til ti milliarder mennesker, problemet var om det var mulig å skåne jordens miljø og klima. I motsetningen til tidligere tider ville fremtidens utfordringer være et resultat av selvpåførte skader, i motsetningen til naturkatastrofer og epidemier fordi at menneskets inngripen i jordens miljø og klimasystemer ville ha store konsekvenser. Selv om han var begeistret for «føre-var-prinsippet», la han frem at en løsning på klimaproblemene ville kreve tre ting: Fantasi, penger og en endring av menneskers levemåte.¹¹¹

Statoils direktør Martin Bekkeheim ble også intervjuet i denne utgaven, og i likhet med Ager-Hanssen mente han at det var institusjonelle utfordringer som måtte løses hvis man skulle få bukt med klimaproblemene. Folk var fortsatt opptatt av kortsiktige prioriteringer. Noe som ikke gikk overens med miljø- og klimaproblemene, som kom til å strekke seg over en lang tidsperiode. Bekkeheim la frem også at et annet aspekt ved klimaproblemet som ikke hadde kommet tydelig frem. Utslippene av CO₂ ble sett på som et problem stelt i stand av industrilandene, men de fremtidige utslippene ville komme fra utviklingsland: «Det tilslører etter min vurdering virkeligheten. Dersom CO₂ problemet er reelt, ligger hovedproblemene i utviklingslandene. Over 90 prosent av veksten i verdens befolkning vil komme her hvor vi vil få den alt overveiende økningen i verdens energiforbruk». Ifølge Bekkeheim ville det ikke være

¹⁰⁹ Statoil Magasin, *Med energi som livsoppgave*, nr. 2 1991

¹¹⁰ Statoil Magasin, *Med energi som livsoppgave*, nr. 2 1991

¹¹¹ Statoil Magasin, *Med energi som livsoppgave*, nr. 2 1991

nok hvis industrilandene reduserte utslippene. Han var bekymret over kostnadene og hvor vanskelig det ville bli for utviklingsland å produsere energi på en bærekraftig måte. Bekkeheim gjentok skepsisen, som Ager-Hanssen og andre representanter fra oljenæringen hadde fremsatt tidligere rundt alternative energikilder, og mente at det eneste reelle alternative til fossile brensler inntil videre var atomkraft. Med mindre det kom betydelig forpliktelser ville energikilder med lave klimagassutslipp utgjøre kun en «beskjeden del av økningen av energiforbruket».¹¹²

Esso som tidligere ikke hadde skrevet mye om menneskeskapte klimaendringer i internbladet *Esso Perspektiv*, ga toppmøtet i Rio mye plass i sommereksemplaret i 1992. Her ble det gitt en innføring i drivhuseffekten og faren ved uttynningen av ozonlaget, og oljebransjens evne til å være en miljøpådriver ble utdypet. I en artikkel om miljøutfordringene til offshoreindustrien, skrev Essos miljørådgiver Geir Indrebø at det var helt nødvendig for Esso å gjøre sitt for å redusere miljøskadelige utslipp. Dette gjaldt oljesøl i større grad noe som ikke var overraskende i og med at Esso var et datterselskap av Exxon som var ansvarlig for Exxon Valdez oljesølet ved Alaskakysten i 1989, et av verdens største oljesøl. Når det gjaldt menneskeskapte klimaendringer viste Indrebø en større grad av skepsis enn det andre representanter fra oljenæringen gjorde: «CO₂ og drivhuseffekter er et svært problemkompleks, og svaret på hvilken rolle forbrenning av olje og gass spiller for den totale drivhuseffekten er enda langt nær gitt».¹¹³ Indrebø mente også at industrien hadde latt seg bli stilt mot veggen, og heller burde være en aktiv spiller i kampen for å hjelpe miljøet. Dette hadde til dels skjedd på grunn av velkoordinerte miljøgrupper, og at industrien ikke hadde vært flink nok til å engasjere seg miljøarbeidet. Hele offshore industrien måtte gjøre sitt: «Ansvaret hviler på det enkelte selskap både moralsk og juridisk, og i denne sammenheng er det også riktig å si at kjeden ikke blir sterkere enn det svakeste ledd. Feiler et selskap vil lett hele offshore industrien lide».¹¹⁴ I den samme utgaven av *Esso Perspektiv* ble Naturvernforbundets generalsekretær Dag Hareide intervjuet av *Aftenpostens* Ole Mathismoen, og kom med krass kritikk av verdens finansielle og politiske toppledere. Ifølge Hareide var de egentlig maktesløse ovenfor behovet for å motarbeide ødeleggelsen av jordens miljø, til tross for at de anerkjente at de fant sted og at noe måtte gjøres. Videre mente han at det var noe hult med næringslivets engasjement for miljøet, etter hans oppfatning var store selskap i krig med naturen. Likevel mente han at hva han mente

¹¹² Statoil Magasin, *Klok bruk av energi er livsviktig*, nr. 2 1991

¹¹³ *Esso Perspektiv, Offshore og miljø*, Indrebø, nr. 1 1992

¹¹⁴ *Esso Perspektiv, Offshore og miljø*, Indrebø, nr. 1 1992

var en dobbeltmoral var bedre enn ingen moral: «Hvis de hadde gitt blaffen og ikke engang pratet om miljøvern, hadde det vært verre».¹¹⁵

I Shell Internt ble ikke Rio-konferansen dekket i stor grad, men de publiserte en kronikk av Ole Mathismoen. I *Miljødom mot oss selv* beskrev han Rio-konferansen som en «total fiasko» og et av mange «startskudd» for handling om å redusere klimagassutslipp. Avtalene var en blanding av minste felles multiplum og de avtalene som USA valgte å undertegne hadde blitt gjort «ufarlige» for industrien. Ved siden av dette var det kanskje en sannsynlighet for at USA var en av de få vestlige landene som kunne stabilisere klimagassutslippene i og med at det hadde blitt vedtatt mål om klimagassreduksjoner på nasjonale plan. Videre skrev Mathismoen at det ville kreve en betraktelig forverring av miljøet før man kunne forvente å se reell handling: «Enten må verdenshistoriens største voksenopplæringsprogram igangsettes snarest, ellers så må vi vente på at våre barn blir voksne og overtar. De vil nok bli tvunget til å gjøre mer. Dommen over Rio-møtet er nemlig en dom over oss selv».¹¹⁶

Hydro, derimot, viet mye mer plass til konferansen. I et intervju i Hydro Profil ble Jan-Oluf Willum, lederen for miljødivisjonen i Verdens handelskammer (ICC), og han oppfattet t Rio-konferansen som et viktig steg i riktig retning, noe man kunne se i at 33 norske bedrifter, blant annet Hydro og en rekke andre norske oljeselskaper, hadde tilsluttet seg ICCs miljø-charter.¹¹⁷ Kjell Rolland, direktør ved Senter for økonomisk analyse (ECON) mente man måtte holde seg i tøylene og at han selv ikke ville bli overrasket om man ikke oppnådde «kvantifiserbare mål».¹¹⁸ Ved siden av dette ble Torvild Aakvaags rolle i ICCs miljøkommisjon, som han ledet i 1992, og hvordan dette viste verden at Hydro var et selskap som tok klima og miljø på alvor.¹¹⁹

3.5 Profiler og handling

Sammenlignet med de siste årene av 1980-tallet, er det tydelig at arbeidet mot menneskeskapt klimaendring var blitt en fast del av norske oljeselskapers image. Noen selskaper hadde et mer pragmatisk forhold til global oppvarming og iverksatte tiltak for å redusere klimagassutslipp imens andre selskaper var tilsynelatende fornøyd med å informere sine ansatte om de generelle begivenhetene som fant sted utenfor selskapets lokaler. Likevel kan man se fundamentale forskjeller på hvordan de forskjellige selskapene snakket om og tok stilling til

¹¹⁵ Esso Perspektiv, *Alle er enige – veksten skader*, nr. 1 1992

¹¹⁶ Shell Internt, *Miljødom mot oss selv*, nr. 4 1992

¹¹⁷ Hydro Profil, *Den store utfordringen*, nr. 9 1992

¹¹⁸ Hydro Profil, *Det er viktig å komme igang*, nr. 9 1992

¹¹⁹ Hydro Profil, *Aakvaags sentrale rolle*, nr. 9 1992

selskapenes rolle som en utslippskilde av CO₂ sammenlignet med årene før. Hvis man ser på årene før 1989, hvor menneskeskapte klimaendringer var så og si fraværende fra oljenæringens dagsorden, hadde det i løpet av kort tid begynt å prege selskapenes selvfremstilling og økonomiske fremgangsmåte. Selv om de fleste selskapene anerkjente menneskeskapte klimaendringer, var det tydelige forskjeller i de analyserte selskapenes strategi.

På den ene siden kan man se likheter i hvordan Shell og Esso diskuterte klimaendringene. Shell, som blant annet begynte med Miljøhjørnet, kom ikke med noen konkrete tiltak om hva selskapet skulle gjøre for å redusere utslipp, men fokuserte i større grad på miljø og hvordan selskapets kontorer kunne bli mer miljøvennlig. Dette betyr ikke at menneskeskapte klimaendringer var fraværende, men de spilte en betraktelig mindre rolle i selskapets overordnede profil. Esso la større vekt på problematikken rundt selskapets klimagassutslipp, men viet vel så mye plass til forhindring av oljesøl, noe som ikke var overraskende etter Exxon-Valdez. Det er likevel påfallende at den mest utfyllende teksten som ble publisert i Essos internpublikasjon ikke kom fra noen fra selskapet, men av Peter J. Tronslin fra OLF. Ingen fra selve selskapet kom med noen konkrete forslag eller løfter om utslippsreduksjoner.

De to selskapene som var mest offensive i debatten var Hydro og Statoil. Selv om de brukte mer tid og krefter til å fremstille seg selv som grønne aktører, kan man se at det var fundamentale ulikheter da det kom til fremgangsmåten. Igjen er det verdt å understreke at Hydro, i motsetningen til Statoil, hadde flere «fronter» rettet mot miljøspørsmål. I perioden mellom 1990 og 1992 ble det brukt vel så mye tid på å forsvare andre avdelinger av Hydros bedrift, blant annet aluminium og polyvinylkloridproduksjon. Selskapet var mer enn et olje- og gasselskap, og tiltrakk seg fra deres perspektiv uønsket oppmerksomhet fra miljøorganisasjoner som var vel så interessert i de lokale forurensningsaspektene globale følger I Hydros internpublikasjoner ble mye blekk brukt på å forsvare seg selv fra blant annet miljøorganisasjonen Bellona, som jevnlig kritiserte miljøskadene rundt PVC-produksjon. Med andre ord var menneskeskapte klimaendringer kun et aspekt ved den overordnede miljøprofilen til Hydro.

Dette betyr ikke at Hydro viet lite oppmerksomhet til global oppvarming. Hydros aggressive kampanje for å fremstille seg selv som et foregangsselskap innen klima fant sted på et nasjonalt og internasjonalt plan. Torvild Aakvaag spilte en aktiv rolle å fremme Hydro som et grønt selskap, sett blant annet under toppmøte i Rio, ICC og andre industrikonferanser hvor klima og miljø ble diskutert. Aakvaags nærmest misjonerende rolle ble sett på med tvil, blant annet av historikeren, og tidligere redaktør for Naturvernforbundets nyhetsbrev, Gunnar

Bolstad som i boken *Inn i drivhuset: Hva er galt med norsk miljøpolitikk* fra 1993, skildret skyggesiden av norsk klimapolitikk. I 1991 arrangerte Norsk Petroleumsforening et seminar bak lukkede dører norske politikere og industriledere skal ha uttalt sin misnøye med norsk klimapolitikk. Angivelig skal Ole Gabriel Ueland fra Senterpartiet beklaget for klimamålet, og Astri Nistad fra Arbeiderpartiet skal ha sagt at partiet hennes ikke visste hva de holdt på med. Aakvaag latterliggjorde klimaforkjemperne i en lang tale, hvor han skal ha sagt at miljøforkjemperne «pustet jo CO₂ selv». ¹²⁰ Hydro var desidert det mest kritisk til CO₂-avgiften. Selv om andre oljeselskaper sa seg kritiske til avgiften fra tid til annen, var det kun Hydro som konsekvent kritiserte den og hevdet at den satte uforholdsmessige økonomisk press på norske selskap og arbeidsplasser. Likevel er det verdt å poengtere at denne argumentasjonen ble gjort ut ifra et «grønt» utgangspunkt, fordi kritikerne av avgiften la vekt på at den betydde lite for å redusere klimagassutslipp.

Statoil hadde en betraktelig mer spisset klimaprofil enn de andre selskapene. Statoil la først og fremst vekt på klimagassutslippene sine. Selv om de ikke var alene om å love reduksjoner, var målet til Statoil utvilsomt det mest håndfaste og selv om Statoil argumenterte for at internasjonalisering av klimagassreduksjoner var vel så viktig som de nasjonale og i større grad enn noe annet selskap anerkjente de behovet for nasjonale utslipp. Ut ifra internavisene til Statoil, ser man at det var betraktelig mindre kritikk av CO₂-avgiften og norsk klimapolitikk. Selskapets klimamål mottok ros fra Gro Harlem Brundtland, og hennes egen artikkel i Statoil Magasin tyder også på en viss endring i myndighetenes fremgangsmåte rundt menneskeskapte klimaendringer.

Som sett i forrige kapittel var ikke oljenæringen alene i å fremme gass som et klimavennlig eller mindre ille fossilt brensel. Likevel er det overraskende at både Gro Harlem Brundtland og Naturvernforbundet til dels kjøpte gassargumentet. I og med at økningen av gassektoren kom til å være en av hovedårsakene til at stabiliseringsmålet ble vraket, tyder det på en viss manglende forståelse av hvor høye utslippene kom til å øke i løpet av de kommende årene. Det viser også at fossile brensler, til tross for å være den største utslippskilden til CO₂, fortsatt ble sett på som en nødvendighet i det internasjonale energimarkedet. I likhet med det forrige kapitlet var det påfallende få tilfeller hvor representanter fra oljenæringen diskuterte noen andre alternativer til fossile brensler enn atomkraft og vannkraft. Ideen om at fossile brensler kom til å være den dominerende energikilden i den nærmeste fremtiden ble fremmet enn flere enn kun oljenæringen. Samtidig kan man se at det var en viss grad av frustrasjon

¹²⁰ Bolstad, *Inn i drivhuset*, (Cappelens Forlag 1993) s. 43

rundt paradokset om at Norge samtidig skulle være et foregangsland innen klima samtidig som at oljenæringen vokste for vært år. Thorbjørn Berntsens uttalelse om lobbyvirksomheten som fant sted for å fremme næringsinteresser på bekostningen av stabiliseringsmålet tilsier at klimamålet ikke var førsteprioritet i flere sirkler.

Når det gjaldt oljenæringens selvframstilling, var det tydeligste utviklingen mellom 1990 og 1992 at oppmerksomheten ble viet det internasjonale aspektet ved menneskeskapte klimaendringer. I 1989 hadde oljeselskapene som tatt stilling til menneskeskapte klimaendringer i stor grad diskutert selve fenomenet, og behovet for å gjøre noe. Konkrete tiltak ble til ingen overraskelse gjort rede for i betydelig grad, i og med at menneskeskapte klimaendringer tilsynelatende nok ikke hadde angått oljeselskapene inntil 1989. Da oljeselskapenes klimagassutslipp ble problematisert, kan man se at selskapene viet krefter til å begynne å redusere sine egne utslipp, men de fremstilte seg selv i stor grad som en løsning på et problem som de selv var med på å fremdrive.

Ved å belyse det internasjonale aspektet i stedet for det globale, ble oljeselskapene en del av «løsningen» og ikke en del av problemet. Dette sammen med tiltak for å redusere sine egne utslipp lot dem fremstille seg selv som aktører som bidro til å motarbeide menneskeskapte klimaendringer på nasjonalt og internasjonalt plan. Som vist var det flere som ikke ble overbevist av at en ekspansjon av den norske oljesektoren var i klimaets beste, eller for Norge som miljønasjon. Likevel var det effektivt nok til at statsministeren som hadde gjort så mye for å bringe menneskeskapte klimaendringer på den politiske dagsorden, anså oljenæringen som en del av løsningen.

3.6 Konklusjon

Mellom 1990 og 1992 ble klimapolitiske tiltak innført både på nasjonalt og internasjonalt nivå. Oljenæringen omstilte seg i 1989, og tok raskt stilling til en utfordring som ikke hadde angått næringen i årene før. Ved de første årene av 1990-tallet hadde menneskeskapte klimaendringer, og selskapenes egen rolle som grønne aktører, blitt en sentral del av deres selvbilde. Dette vises best i at Hydro og Statoil innførte tiltak for å redusere klimagassutslipp, men kanskje best i selskapenes engasjement på internasjonalt plan. Selskapene var ifølge dem selv en del av løsningen til tross for at bedriftene og produktene deres var en kilde for klimagasser, og mengden utslipp økte for vært år.

I løpet av de første årene av 1990-tallet var det fortsatt håp om at norske klimagassutslipp kunne stabiliseres. I årene etter ble det mer og mer tydelig at norske politikere

sto ovenfor en betraktelig større økning av utslipp, og at den store veksten i oljesektoren kom til å gjøre det umulig for CO₂-utslippene å stabiliseres innen det kommende årtusenet.

Kapittel 4

Fra klima til miljø (1993-1995)

I 1995 ble det klart at norske klimagassutslipp ikke kom til å bli strammet inn innen årtusenskiftet. Selv om CO₂-utslipp i forskjellige næringer som industri, oppvarming og avfall ble stabilisert eller redusert mellom 1990 og 1995, økte Norges totale klimagassutslipp. Som vist i det forrige kapitlet var det i de første årene av 1990-tallet håp om at stabiliseringsmålet skulle bli oppnådd, men mot midten av tiåret, da klimagassutslippene økte for alvor, forsvant optimismen som hadde preget slutten av 1980-tallet og starten av 1990-tallet. Etter Brundtlandrapporten og fastsettelsen av klimamålet hadde en rekke norske oljeselskap satt egne mål for å redusere utslipp, og fremstilte seg selv som grønne aktører. Et gjennomgående argument fra oljenæringen gikk ut på at selv om utslippene gikk opp i Norge, kom det til å ha en positiv effekt på det globale klimaet, fordi næringen ville sørge for reduksjoner i utlandet. En vesentlig årsak til at Norges første klimamål ikke ble oppnådd var økte utslipp fra olje- og gassproduksjonen. Hvordan tilnærmet oljenæringen seg spørsmålet om menneskeskapte klimaendringer i oppløpet til klimamålet svant hen?

I dette kapitlet skal jeg undersøke oljenæringens deltagelse i klimadebatten fra 1993 til og med 1995, fra året etter Rio-konferansen frem til året da stabiliseringsmålet ble vraket. Som vist i det forrige kapitlet var det for det meste en stor grad av enighet om at menneskeskapte klimaendringer var et reelt fenomen, men enigheten strakk seg ikke nødvendigvis til hvordan man skulle håndtere nasjonale klimagassutslipp. I likhet med de tidligere kapitlene skal jeg undersøke internavisene til norske oljeselskap og se på hvordan debatten utfoldet seg i riksdekkende andre aviser, i og med at representanter fra oljenæringen i større grad tok del i debatten rundt utslipp av CO₂ i dette tidsrommet.

4.1 Klimadebatten i 1993

I 1993 var det ulike oppfatninger rundt stabiliseringsmålet. SSB ga ut en rapport i mars hvor det ble beregnet at Norge kunne nå klimamålet uten «drastisk reduksjon i bruttonasjonalprodukt».¹²¹ Da miljøvernminister Torbjørn Berntsen holdt den årlige miljøvernpolitiske redegjørelse for Stortinget den 4. mai, kom han med gode nyheter og dårlige nyheter. På den ene siden hadde norske CO₂-utslipp blitt reduserte med omtrent 5 prosent mellom 1989 og 1992. På den andre siden så det ut til at milde vintre, rikelig med nedbør og lav økonomisk vekst var de viktigste årsakene til at utslippene hadde blitt redusert, og ikke nødvendigvis skatter og avgifter på CO₂-utslipp. Berntsen la også frem at med mindre nye tiltak ble innført, kunne CO₂-utslippene øke blant annet på grunn av petroleumsindustrien. Likevel var han innstilt på at Norge skulle nå målet. President Bill Clinton hadde ifølge Berntsen gått inn for å stabilisere USAs klimagassutslipp, noe Berntsen mente var et dette kunne få andre industriland til å samarbeide om å nå klimakonvensjonens mål som ble satt frem i Rio de Janeiro året før.¹²²

Siden klimamålet ble satt i 1989, var det på det rene at målet skulle vurderes i lys av teknologisk og økonomisk utvikling. Naturvernforbundet¹²³ og Det internasjonale energibyrådet (IEA) tvilte på at målet kunne bli nådd, med mindre hardere klimatiltak ble innført.¹²⁴ Som vist i det forrige kapitlet, var det flere som mente at økte klimagassutslipp i Norge ikke nødvendigvis var dårlig for jordens klima. Statssekretær i Miljøverndepartementet Børre Pettersen, skrev et innlegg i Dagens Næringsliv 10. mars 1993 at norske CO₂-utslipp ikke var noe å «skamme seg over» og gass til utlandet kunne få store miljøgevinster:

For det første regnes utslipp fra norskprodusert olje og gass som eksporteres og forbrukes i utlandet som utslipp i det landet den blir konsumert og har intet å gjøre med utslipp fra norsk produksjon og forbruk. Hvis en er opptatt av miljøeffekten av olje- og gasseksporten, bør en ikke glemme at spesielt naturgass kan komme til erstatning for mer forurensende fossile brenslere. Eksport av naturgass kan derfor ha en positiv miljøeffekt.¹²⁵

Det var med andre ord ulike oppfatninger rundt klimamålet i 1993. På den ene siden hadde Norge redusert klimagassutslipp, og det var ifølge SSB tro på at målet var oppnåelig. Likevel

¹²¹ SSB, *Naturresurser og miljø 1993*, s. 91

¹²² Berntsen, Miljøvernpolitiske redegjørelse 1993, s. 6-7

¹²³ Aftenposten, *Trafikken truer CO₂-målsetning*, 23.04.1993

¹²⁴ Aftenposten, *IEA-tvil om miljømål*, 07.07.1993

¹²⁵ Dagens Næringsliv, *Positive miljøeffekter*, 10.03.1993

kunne man i løpet av 1993 se at tvilen rundt målsetningen begynte å feste seg, manifestere seg, det ble tydeligere at målet var mer ambisiøst enn antatt.

4.2 Grønn fremtid?

I 1993 var miljø og klima fortsatt et sentralt tema i Statoils interne publikasjoner. Likevel kan man se at det dannet seg et skille mellom internavisen Status og Statoil Magasin. Status dekket klima og miljø ved flere anledninger i 1991 og 1992, men i løpet av 1993 begynte deknningen å dabbe av. Det ble skrevet en håndfull artikler om gasseksport, hvor det ble i noen tilfeller nevnt hvordan det kunne redusere kullforbruk i andre land og om strengere krav rundt bensin. I 1993 ble det skrevet to artikler hvor klima og miljø ble dekket i betydelig grad. I den første var i et innlegg fra august hvor av Statoils miljødirektør Gerd Halmø uttrykket frustrasjon rundt mediernes rolle i miljødebatten. Ifølge Halmø, var det problematisk at miljøorganisasjonene fikk uforholdsmessig mye plass i mediene, og at deres syn fikk mer oppmerksomhet enn oljeselskapenes:

Det må stilles spørsmål ved om dette er informasjon som gir muligheter for folk flest til god orientering og forståelse av miljøproblemene vi står overfor, lokalt, regionalt og globalt. Det stoffet som gir innsikt drukner i sensasjonsreportasjene. Miljø er som naturen selv et meget komplisert tema, og presentasjonen av løsrevne brokker av problemstillingene bidrar i alle fall dårlig helhetsforståelse. Fordi alt blir «farlig» kan bombardementene av denne informasjon føre til apati heller enn til kunnskap og holdningsbygging.¹²⁶

Halmø trodde ikke at miljøorganisasjonene eller andre parter i klimadebatten drev med hva hun kalte «desinformasjon». Hun viste til oljeselskapenes miljørapporter som viktige virkemiddel for å vise hva oljenæringen mestret uten å skryte av egen innsats. Slik var kunne disse rapportene bli viktige tilskudd i den overmodnede miljødebatten. Den andre artikkelen hvor miljø ble diskutert i betydelig grad, *Miljøbevissthet krever læring*, handlet om konsekvenser for miljøet i startfasen av Statoils prosjekter.¹²⁷ Det var en utfordring, å være økonomisk lønnsom og miljøbevisst, men i det helhetlige bilde var det bedre for selskapet å starte med en analyse av eventuelle miljøskader før et nytt prosjekt ble igangsatt. Dette kan på sett og vis bli sett på som en implementering av «føre-var-prinsippet» som hadde blitt fremmet som et virkemiddel selskap som Statoil kunne bruke for å operere på en mer miljø- og klimavennlig måte.

¹²⁶ Status, *Miljødebatten i løsrevne brokker*, nr.8 1993

¹²⁷ Status, *Miljøbevissthet krever læring*, nr. 8 1993

Statoil Magasin viet mer tid til menneskeskapte klimaendringer enn Status. I magasinet første nummer i 1993 ble det skrevet en lang artikkel basert på Statoils egne fremtidsanalyser, og hvordan verden kunne se ut i år 2010. *Tre hovedveier mot år 2010* la frem tre scenarioer for fremtiden, og i to av dem var klima og miljø et sentralt tema. Det ene scenarioet «Miljøsjokk», skisserte en fremtid hvor verdens miljø og klima hadde blitt såpass ustabil at sterke tiltak hadde blitt innført for å snu trenden:

Tiltak som antas å bli truffet som svar på miljøtrusselen er nye strengere drivstoffstandarder for biler, innfasing av alternative drivstoffer, trafikkregulering i storbyene, energi- og karbonavgifter i hele OECD-området, satsing på gasskraft og på alternative kraftformer, senking av grenseverdiene for utslipp til luft og vann og støtte til miljøtiltak i den tidligere Øst-blokken og den tredje verden.¹²⁸

Dette ville skje, ifølge scenarioets premisser, hvis ozonlaget ble så tynt at det ble en kraftig økning av hudkreft, stigende havnivå og andre «forvarsler om klimaendringer» fant sted. Maldivene ble lagt frem som et eksempel på en øystat som kunne bli gjort ubeboelig i løpet av det første tiåret av det 21. århundret. Andre politiske og økonomiske utviklinger som ble presentert, var at miljøbevisste bilister kjøpte «Harmony E», Volkswagen elektriske bil og at Sør-Kore kunne få, til USAs misnøye, et stort handelsoverskudd på grunn av landets satsning på grønn teknologi.

I et annet scenario, «En gang om dagen», kunne man se for seg en fremtid preget av at verdenssamfunnet neglisjerte miljøtrusslene. Verdenssamfunnet hadde kun innført små men lite fruktbare tiltak. Premisset for dette scenarioet starter med en depressiv avisforside anno 27. februar 2010, med tittelen «Grand Old Lady of Environmentalism addresses UN: Stateswoman Gro Harlem Brundtland characterizes the end of the 20th century as “An environmental opportunity lost – who remembers Rio”». Denne fremtiden ville være preget av politiske spenninger, høy arbeidsledighet og folkevandringer. Verdenssamfunnet hadde handlet for tregt og internasjonale institusjoner hadde ikke holdt sammen.

Disse pessimistiske scenarioene har til felles at klima og miljø settes på lik linje med utfordringer innen økonomi, demografi og utfordringer internt i internasjonale institusjoner. Baserte Statoil seg på disse framtidsutsiktene, tilsier det at det må ha vært bekymring for at klimatologiske endringer kunne skape genuin ustabilitet i fremtiden. Likevel så de som

¹²⁸ Statoil Magasin, *Tre hovedveier mot år 2010*, nr. 1 1993

utarbeidet fremtidsanalysene i Statoil for seg at fossile brensler kom til å fortsatt ha en sentral rolle i fremtidens energimarked:

Året 2010 er tidshorizonten for Statoils framtidsanalyser. Innenfor denne ramme vil olje være den bærende energikilde i verden, i alle fall i transportsektoren. Bruken av naturgass vil øke. Kullet vil beholde sin posisjon. Kjernekraften har fått et tilbakeslag som følge av Tsjernobyl-ulykken, men tilbakeslaget kan være midlertidig av karakter. Tilstanden ved en rekke av kjernekraftverkene i det gamle Øst-Europa er av kritisk faktor.

Kull kan derfor under gitte betingelser komme til å styrke sin stilling på bekostning av kjernekraft. Det anses lite sannsynlig at Kina skal motstå fristelsen til å bruke landets enorme kullforekomster i arbeidet med å forbedre levestandarden i verdens mest folkerike land.¹²⁹

Denne analysen, som på sett og vis ikke var langt fra mål, viser at de som utarbeidet prognosene til Statoil hadde tro på at Statoils produkter fortsatt ville være sentrale i verdens energimarked i år 2010. Det at kull kunne beholde sin posisjon i energimarkedet, viser at det var en viss tilbakeholdenhet i ambisjonene til Statoil. Det var viktig for Statoil og de andre oljeselskapene at gass kunne utkonkurrere kull. Men hvis det ble spådd at kull fortsatt kunne være en av de viktigste energikildene i 2010, tilsier det at gassens konkurransevne ikke ble ansett som like god som norske oljeselskapene til vanlig fremstilte det til å være. Igjen viser denne spådommen at alternative energikilder ble så og si helt avfeid av oljenæringen. Det er ikke nødvendigvis overraskende at energiproduksjonen fra fornybare energikilder som vindkraft og solkraft ikke ble sett på som tilstrekkelig på 1990-tallet. Det at dette ville være tilfellet i 2010 derimot viser at troen på fornybare energi var temmelig fraværende fra de som la frem mulige fremtidsscenarioer.

I samme utgave av Statoil Magasin ble det i artikkelen *Kjernekraft, kull og gass konkurrerer* beskrevet hvordan kull, kjernekraft og gass konkurrerte mot hverandre på det internasjonale energimarkedet. Ifølge artikkelen var en rekke omstillinger i energimarkedet, spesielt i OECD-landene. Energiselskapene var i ferd med å bli privatisert, og at tiltaken mot utslipp av miljø- og klimaskadelige gasser var gunstig for utbyggingen av gasskraftverk. Kull ble sett på ansett som naturgassens største konkurrent fordi det fantes rikelig med kullreserver, kullkraft var billig og teknologien var lett tilgjengelig. Atomkraft var også betraktet som en konkurrent, men på grunn av Tsjernobyl-ulykken og kostnadene rundt byggingen av nye atomkraftverk hadde kjernekraft fått et kraftig tilbakeslag som gjorde det til en mindre trussel

¹²⁹ Statoil Magasin, *Tre hovedveier mot år 2010*, nr. 1 1993

mot naturgass enn kull. Da det kom til menneskeskapt klimaendring, ble de lave utslippene av klimagasser og andre forurensende stoffer naturgass fremstilt i et godt lys. Kull hadde ifølge artikkelen potensialet til å bli mer miljø- og klimavennlig slik som forskning rundt «clean coal energy» viste. Et interessant aspekt ved artikkelen, er en graf som viser klimagassutslippene til de forskjellige energikildene. Kull med konvensjonell kullteknologi forurenset mest, etterfulgt av kull med ny teknologi, olje og til slutt gass. Klimagassutslippene til atomkraft ble ikke vist.¹³⁰

I Statoil Magasins andre utgave i 1993 ble det skrevet en reportasje om Nederland og det nederlandske selskapet Sep, som var ansvarlig for å planlegge energiforsyningen i Nederland. Sep var også ansvarlig for innkjøpet av norsk gass til Nederland. Artikkelen tok for seg Nederlands overgang fra kull til gass. Siden starten av 1980-tallet hadde gass blitt sett på som økonomisk gunstig og miljøvennlig, og i 1995 skulle denne omleggingen tres i kraft. Et nytt gasskraftverks skulle stå ferdig i 1995 og kraftverket, drevet av norsk gass, skulle dekke 10 prosent av Nederlands energiforbruk. Selv om kull skulle fases ut av gasskraft, så det ikke ut til at det kom til å forsvinne med det første. I denne artikkelen ble det også skrevet om «clean coal», og hvordan det kunne fjerne nitrogenoksider, men ikke nødvendigvis CO₂. Vindkraft fikk også litt oppmerksomhet, og til tross for at vinden ble omtalt som ustabil, var det planer om å øke kapasiteten til vindkraft slik at det kunne produsere 1000 megawatt i løpet av år 2000. Likevel ble vindkraft fremstilt som noe ustabil, på grunn av vindens «store og plutselige variasjoner i retning og intensitet». Sep var likevel åpen om at bruken av fossile brensler hadde konsekvenser, og at selskapet måtte ta ansvar for utslippene fra kull og gass:

Sep tenker europeisk når det gjelder miljøpolitikk. Det vil for eksempel investere i svovelrenseanlegg ved konvensjonelle kullkraftverk i Polen. Her er så å si ingenting investert i renseteknologi i dag. For å bøte på noe av utslippet av CO₂ fra nederlandske kraftverk, ønsker Sep dessuten å plante skog over hele verden. Da trærne trekker til seg CO₂ fra atmosfæren, skal de dempe drivhuseffekten. I de neste 25 årene planlegger Nederland å plante om lag 150 000 hektar skog. Det tilsvarer halvparten av de trærne som vokser i landet. Utplantingen har startet i Indonesia, Den tsjekkiske republikk og Nederland.¹³¹

Denne artikkelen, ved siden av å være en temmelig god innføring i utviklingen av Nederlands energikonsum, viser hvordan gassargumentet gikk fra teori til virkelighet. Likevel er det skrevet lite konkret om den reelle nedgangen av klimagassutslipp, som tidligere hadde

¹³⁰ Statoil Magasin, *Kjernekraft, kull og gass konkurrerer*, nr. 1 1993

¹³¹ Statoil Magasin, *Nederland satser på gass og kull*, nr. 2 1993

preget artikler i Statoil Magasin hvor gassargumentet hadde spilt en sentral rolle. Dette var også tilfellet i Statoil Magasins tredje og fjerde nummer i 1993, hvor det ble skrevet artikler om norsk gass i Spania og reduksjonen av kullforbruk i Storbritannia. I begge artiklene ble klima og miljø så vidt nevnt men bare de energipolitiske og økonomiske aspektene ved overgangen fra kull til gass diskutert. I artikkelen *Britisk kull i fallgruve*, ble det gitt uttrykk for frustrasjon over fravær av britisk engasjement knyttet til gass: «Enkelte observatører hevder at miljøsyn kan komme til å spille en større rolle i Storbritannias energidebatt i framtiden enn hittil. Miljøforkjempere har vist en nesten overraskende mangel på engasjement for gassens miljømessige fordeler i forhold til kull».¹³²

4.3 Grønne prinsipper

Hydro vel så opptatt av andre aspekter ved miljødebatten enn menneskeskapte klimaendringer. I likhet med årene før, var internavisen Hydro Profil preget av uenighet med Greenpeace og Bellona, som Hydro mente feilfremstilte utslippene fra produksjonen av produktene til Hydro. Artikler som *Greenpeace jukser*, *Liten effekt av HCB-utslipp* og *Stadig lavere utslipp fra Herøya og Rafnes* er eksempler på artikler hvor miljø, men ikke nødvendigvis klima ble diskutert i internavisen. Likevel sto miljø og klima sentralt i 1993 i Hydro Profil mer enn i Status. Dette kommer klart frem i Hydro Profil nr. 14 fra 1993, hvor Hydros 13 miljøprinsipper ble gjort rede for. På forsiden av nummeret sto den følgende teksten:

Vi vil utvikle og produsere produkter som gir minimale miljøbelastninger i et livssyklusperspektiv. Vi vil arbeide for resirkulering eller gjenbruk av våre produkter. Vi vil vise åpenhet i miljøspørsmålet. Dette er noen av de i alt 13 prinsippene som nå er fastlagt i som et felles fundament for alt miljøarbeidet i Hydro. – Utfordringene på miljøområdet er en av de viktigste rammebetingelser for vår virksomhet fremover, sier generaldirektør Egil Myklebust.¹³³

Miljøprinsippene, publisert i pamfletten *Prinsipper for norsk Hydros miljøarbeid*, var i internavisen skrevet av Hydros generaldirektør Egil Myklebust at de var: «et overliggende strategisk dokument som skal følges av hele selskapet». Disse punktene dekket Hydros overordnede mål om å ta hensyn til miljøet og fremtidige generasjoner, i tillegg til Hydros produkter, produksjon, forskning, holdning til omverden og selve selskapet. Med andre ord skulle hele Hydro få en grønnere fremgangsmåte:

¹³² Statoil Magasin, *Britisk kull i fallgruve*, nr. 4 1993

¹³³ Hydro Profil, *Miljøprinsipper som forplikter*, nr. 14 1993

Menneskelig aktivitet i alle former påfører miljøet belastninger. Industriell virksomhet er en del av problemet. Vår utfordring er å finne den riktige balansen mellom hensynet til naturen og menneskers behov. Gjennom bedret kunnskap og systematisk arbeid må vi sikre at vår miljøinnsats konsentreres der effekten er størst og gir best utbytte av anvendt tid og penger ... Vi har alle et ansvar for å realisere disse prinsippene.¹³⁴

I samme nummer ble Eivind Reiten, tidligere statssekretær og olje- og energiminister, intervjuet om miljø og industri. Ifølge Reiten var Norge i «elitedivisjonen» når det gjaldt miljøpolitikk, og ettersom brede forståelsen rundt menneskers inngripen i naturen var allment akseptert. Han roste norsk industri og Hydro, som eksempler på at privat næringsliv var mer tilpasningsdyktige enn offentlig sektor med tanke på å redusere utslipp og produsere grønnere produkter. Nå som det var tydelig at menneskers utslipp kun var en del av det overordnede miljøproblemet, måtte miljødebatten ta for seg det reelle problemet, som var menneskers levemåte. Ifølge Reiten var det ikke vestlig livsstil nødvendigvis forenelig med bærekraftig utvikling. Et eksempel han ga på dette gjaldt biler: «Det hjelper ikke at industrien er nå i stand til å produsere biler som forbruker halvparten så mye drivstoff som for 10-15 år siden, dersom vi kjører mer bil enn før eller skaffer oss to biler i stedet for en».¹³⁵

Hydro skulle midlertidig gjøre mer for å dokumentere klimagassutslippene sine. I november 1993 ble det skrevet i Hydro Profil om hvordan bedriften overvåket utslippene sine og hva de kunne gjøre for å redusere dem. 72 prosent kom fra jordbruk, ti prosent fra aluminiumsproduksjonen, ti prosent fra magnesiumproduksjonen, oljeproduksjon fem prosent og petrokjemi tre prosent. Det ville bli vanskeligst å redusere utslippene CO₂. Det var heller ikke, ifølge artikkelen tvil rundt CO₂ og menneskeskapte klimaendringer:

Vi er alle blitt mer oppmerksomme på klimagasser som problem. At de forårsaker drivhuseffekt, er det ingen diskusjon om. Men den totale effekten på miljøet vet vi ikke nok om ennå, heller ikke hvor raskt disse gassene virker.¹³⁶

Miljø- og klimaregnskapene og de 13 punktene ble godt tatt imot av Gro Harlem Brundtland. I det siste nummeret av Hydro Profil fra 1993, ble statsministeren intervjuet, og roste selskapets arbeid for å redusere utslipp. Brundtland mente at det var sentralt for industrien å delta i

¹³⁴ Hydro Profil, *Forpliktende miljøprinsipper*, nr. 14 1993

¹³⁵ Hydro Profil, *Tåler miljøet vårt levesett?*, nr. 14 1993

¹³⁶ Hydro Profil, *Søkelys på utslipp av klimagasser*, nr. 21 1993

miljødebatten: «Hele miljødebatten vil tjene på at bedrifter deltar i debatten og tar imot både ris og ros. Kanskje er dette et område der norsk industri virkelig kan gå foran, og der det norske samfunn med sine tradisjoner for samarbeid mellom myndigheter, næringsliv og arbeidslivsorganisasjoner kan være retningsgivende i internasjonal sammenheng».¹³⁷

Likevel var Hydro var åpen om at selskapets virksomhet kom til å gå utover stabiliseringsmålet. Men det eneste stedet det ble gjort tydelig, var i selskapets miljøhefte *Vi skal vise ansvar for miljøet*, som i likhet med miljørapportene viste hva Hydro gjorde bra, og hva som kunne forbedres. I kapittelet som tok for seg utslipp til luft ble det anerkjent at olje- og gassvirksomheten sto for en stor andel av landets økende klimagassutslipp:

CO₂ (karbondioksid) dannes i forbrenningsprosesser. Norsk olje- og gassvirksomhet bidrar med ca 20% av de totale norske CO₂-utslippene. Til sammenligning bidrar personbiler (lette kjøretøy) med ca 16% av de norske utslippene. CO₂-utslipp fra Hydros oljevirksomhet var totalt ca 850.000 tonn i 1992; dvs. 12% av utslippene på norsk sokkel. På grunn av videre utbygging og større energibehov i forbindelse med produksjon og transport av olje og gass vil energiforbruket og derved CO₂-utslippet på norsk sokkel gradvis øke mot år 2000.¹³⁸

Hydro, og andre norske oljeselskaper, hadde vært åpne om at virksomheten deres produserte høye klimagassutslipp. Kjernen i gassargumentet var at selv om utslipp økte i Norge, kom de til å gå ned i utlandet, men sitatet ovenfor viser et sjeldent tilfelle hvor det ble anerkjent at utslippene fra norsk olje- og gassvirksomhet, i overført betydning, kom til å gjøre det umulig for Norge å oppnå stabiliseringsmålet.

I likhet med året før, var ikke miljø eller klimaet dekket i betydelig grad i Shells internavis. I løpet av 1993 var det kun tre artikler som tok for seg miljø og klima, bare der menneskeskapte klimaendringer var viktig, i artikkelen *Oljeselskapene kan aldri bli miljøvennlige*, et intervju med Naturvernforbundets generalsekretær Dag Hareide. Han mente Norge hadde blitt like avhengig av olje som «en narkoman er av narkotika». Ved siden av dette hadde oljeselskapene et dobbelt problem: Selv om man kunne redusere utslippene ved produksjonen av olje og gass, ville fortsatt bruken av sluttproduktet slippe klimagasser. Videre tilføyet han at Norges holdning til klima og olje var som om man var klar om at man var på vei

¹³⁷ Hydro Profil, *Viktige miljøprinsipper*, nr. 22 1993

¹³⁸ Vi skal ta vare på miljøet, s. 7

mot dommedag, uten at man brydde seg i det han kalte en «etter oss kommer syndefloden-holdning».¹³⁹

4.4 1994

Selv om klimamålet ble vraket først i 1995, var 1994 året hvor det begynte å bli tydelig at norske klimagassutslipp kom til å øke mot årtusenskiftet. En av de sentrale årsakene til dette var ikke bare den voksende offshoreindustrien, men også debatten rundt utbyggingen av gasskraftverk på Vestlandet, som begynte for alvor i 1994. Norske politikere sto ovenfor nye politiske valg: Norske klimagassutslipp begynte å øke, og det ville bli vanskelig å motarbeide denne trenden med mindre man innførte nye tiltak som kunne gå utover oljeindustrien.

1994 introduserte en ny dynamikk i den norske klimadebatten. Eksport av gass hadde vært et gjennomgående tema, og både politikere, miljøvernforkjempere og oljeselskapene hadde diskutert de positive og negative aspektene ved dette. I 1994 ble utbyggingen av gasskraftverk et nytt og vel så sentralt tema i den norske klimadebatten. I motsetning til å eksportere selve gassen til andre land, ble det i 1994 debattert hvorvidt man skulle begynne å bygge gasskraftverk i Norge og eksportere elektrisiteten til andre land, hovedsakelig Sverige og Finland. Sommeren 1994 gikk Statoil, Statkraft og Hydro sammen og etablerte selskapet Naturkraft, som hadde som mål å produsere elektrisitet for Norge og nabolandene. Hvis Norge skulle bruke gass til El-produksjon på egen sokkel, ville det utvilsomt øke utslippene og gjøre det enda vanskeligere å nå klimamålet.

4.4.1 Fravær i Status

I motsetningen til de tidligere årene, ble det skrevet nesten ingenting om menneskeskapt klimaendring i Status i løpet av 1994. Selv om gasseksport ble dekket ved flere anledninger i løpet av året, ble de positive klimaaspektene ikke nevnt. Dette var ikke tilfellet i Statoil Magasin. I årets første nummer ble det skrevet en reportasje om Leipzig og de store endringene som hadde funnet sted etter gjenforeningen av Tyskland, som skiftet fra brunkull til naturgass. Ifølge artikkelen var bedringen av miljøet og strengere krav til industri et viktig tema for det nylige gjenforente Tyskland, og naturgass fra Norge skulle bidra med å rense luften i det tidligere DDR:

De nærmeste 10 årene blir andelen naturgass i energiforsyningen til det østlige Tyskland økt fra 12 til 25 prosent. Når naturgass erstatter andre energikilder, halveres utslippet av klimagassen

¹³⁹ Shell Internat, «Oljeselskapene kan aldri bli miljøvennlige», nr. 4 1993.

karbondioksid. De giftige utslippene fra nitrogenoksider blir redusert betraktelig, og utslippene av forurensende svoveldioksyd forsvinner helt.¹⁴⁰

I likhet med reportasjen fra Nederland som var blitt publisert året før, ble det lagt vekt på de positive aspektene ved naturgass. Likevel ble det i artikkelen lagt større vekt på lokalmiljøet enn det globale aspektet ved CO₂-utslipp. I Statoil Magasins andre nummer fra 1994 ble hva man kan kalle klimaskepsis for første gang ytret da OPECS avtroppende generalsekretær, Raden Soebroto (omtalt som «dr. Subroto») intervjuet. Han diskuterte OPEC, oljens fremtid og hvordan miljødebatten påvirket oljenæringen. Subroto mente at man måtte se miljødebatten i et større perspektiv, i og med at miljøspørsmål i industrilandene var fundamentalt annerledes enn i utviklingslandene. Miljødebatten i utviklingslandene handlet i større grad om håndfaste problemer, som rent drikkevann og ørkenspredning, i motsetningen til i industrilandene hvor det globale aspektet var det sentrale. Den avtroppende generalsekretæren i OPEC var likevel ikke overbevist om forskningen rundt menneskeskapte klimaendringer og sa til (intervjueren): «Men du vet, og jeg vet at dette ikke er vitenskapelig bevist».¹⁴¹ Videre forklarte han at beskatning av fossile brensler ikke hjalp miljøet men budsjettunderskudd. Hvis man skulle få en effektiv løsning på miljøproblemene, måtte markedet styre:

Vi ønsker alle et rent miljø som vi kan overlate til våre etterkommere. Men stadig økning av skattetrykket er ikke måten å gjøre det på. Vi trenger energi. Utvikling og vekst skaper behov for energi, olje, kull og gass. Vi trenger alternative energi senere. Men la markedet avgjøre dette. Den mest effektive energi vil bli foretrukket fremfor den mindre effektive.¹⁴²

Klimaskepsisen reflekterte nødvendigvis ikke Statoil, eller andre norske oljeselskapers ståsted da det gjaldt oppfatningen av global oppvarming. Dette vises i samme nummer, hvor det ble skrevet om slukkingen av faklene på oljeplattformene Gullfaks A og C¹⁴³ og om injisering av CO₂ tilbake til sokkelen. Reinjisering var blitt foreslått som et middel for å redusere utslipp fra offshoreindustrien, og prosjektets suksess viste ifølge prosjektsjef Leif Løchen at «vi i fremtiden ikke trenger å kvie oss fra å gå for en slik løsning».¹⁴⁴ Dette prosjektet var en del av Statoils overordnede mål om å redusere egne klimagassutslipp med 40 prosent innen årtusenskiftet. Ved siden av dette prosjektet ble det også foreslått at energi fra vannkraft kunne

¹⁴⁰ Statoil Magasin, *Fra brunkull til gass*, nr. 1 1994

¹⁴¹ Statoil Magasin, *OPECS gode bror frykter ny oljekrise*, nr. 2 1994

¹⁴² Statoil Magasin, *OPECS gode bror frykter ny oljekrise*, nr. 2 1994

¹⁴³ Statoil Magasin, *Gullfaks slukker fakler*, nr. 2 1994

¹⁴⁴ Statoil Magasin, *CO₂ ned i dypet*, nr. 2 1994

bli transportert til oljeplattformene hvor det var mulig, i stedet for å bruke gassturbiner på plattformene. Utover dette ble det ikke skrevet mer om klima i Statoil Magasin i 1994. Artikkelen *Nye øyne på miljø*¹⁴⁵ fra magasinets tredje nummer handlet om vern av lokalmiljøet i den nederlandske nasjonalparken Wattenmeer. Selv om denne artikkelen var miljørelatert, tok den ikke for seg menneskeskapte klimaendringer, men dreide seg om vern av nederlandsk lokalmiljø.

4.4.2 Fra klima til miljø

I likhet med Status, viet Hydro Profil mindre plass til menneskeskapte klimaendringer i 1994 enn i 1993, men fortsatt var miljø og klima et tema som ved en rekke anledninger ble dekket. Et eksempel på dette var i internavisens sjette nummer, hvor en betydelig andel av utgaven ble viet til miljø og klima. *Miljøvern ved et veiskille*, tok for seg forskjellige aspekter ved Hydros arbeid for å bli mer miljøvennlig. Ifølge Kjell Øren, miljøvernkoordinator i Hydros HMS-stab, var store fremskritt blitt gjort i selskapet. Fosfor-, nitrogen- og dioksinutslippene var blitt redusert langt mer enn målsetningene.¹⁴⁶ Dette betydde ikke at arbeidet var ferdig, og det ville bli nødvendig med konstant overvåking for å sikre at utslippene holdt seg på et lavt nivå. Øren mente også at det hadde skjedd en endring i synet på miljøvern og industriens rolle som ansvarlige bedrifter i miljøspørsmål:

Samtidig som industrien nærmer seg den nedre grensen for utslipp, øker interessen for en mer systemorientert miljøpolitikk. I den inngår blant annet livsløpsanalyser av produktene og gransking av økosystemets bæreevne – hvor stor miljøbelastning naturen, dyr og mennesker tåler før de tar skade. I den mer systemorienterte miljøpolitikken, som i likhet med tradisjonelt miljøvern må bygge på vitenskapelig underbygde fakta, kommer man heller ikke utenom en diskusjon om levestandard og de valgene hver enkelt forbruker må gjøre.¹⁴⁷

Hydro begynte å se nærmere på «livssyklusen» til selskapets produkter. Dette gjaldt produktets reise fra «råvare, gjennom produksjon, transport, forbruk, resirkulering og endelig til deponering». Artikkelen viste at Hydro hadde søkelys på lokale miljøproblemer, både fra fabrikkene sine og hvor produktene deres endte opp. Dette betydde ikke at det globale aspektet ved Hydros forurensning var mindre viktig. I artikkelen *Økt fokus på utslipp til luft og vann* ble det argumentert for at petroleumsvirksomheten til Hydro hadde gjort effektive tiltak for å

¹⁴⁵ Statoil Magasin, *Nye øyne på miljø*, nr. 3 1994

¹⁴⁶ Hydro Profil, *Miljøvern ved et veiskille*, nr. 6 1994

¹⁴⁷ Hydro Profil, *Miljøvern ved et veiskille*, nr. 6 1994

reducere CO₂: «En betydelig økning i oljeproduksjonen førte til at forbruket av gass i turbiner økte med 20 prosent sammenlignet med 1992. De totale utslippene av CO₂ økte derimot med knapt 3 prosent».¹⁴⁸ Likevel ser man at artikler om reduksjoner av CO₂-utslipp hadde tatt et baksete da det kom til miljøprofilen til Hydro. Dette ser man blant annet i artikkelen *Det nytter å redusere utslippene* fra oktober 1994, hvor kun de lokale aspektene ved utslippsreduksjoner ble diskutert. Det samme var tilfellet i Hydro Profils siste nummer fra 1994, hvor det ble skrevet artikler om fremskrittene selskapet hadde gjort innen miljø, men det ble skrevet lite om reduksjoner av CO₂-utslippene.

Direktør i Hydro, Haakon Sandvold tok for seg menneskeskapte klimaendringer i artikkelen *Blir Norge en miljøsinke?* Hvor han diskuterte seminaret «Teknologisk utvikling og miljø». Dette var et samarbeidsprosjekt mellom akademia og industrien for å sikre at selskaper lagde miljøvennlige produkter og vendte seg mot en mer bærekraftig utvikling. Han viste også til til Kopernikus-samarbeidet, et samarbeid mellom 500 universiteter som hadde undertegnet «The University Charter for Sustainable Development». Ifølge Sandvold måtte Norge vise mer engasjement for å motarbeide menneskeskapte klimaendringer på den internasjonale scenen. USA og Tyskland derimot hadde vist stort initiativ, i motsetningen til Norge: «Hvis Norge ønsker å beholde en slik rolle som statsminister Brundtlands lederskap i Verdenskommisjonen for miljø og utvikling har gitt oss, vil det kreve at vi forsterker vårt internasjonale engasjement». Han var optimist når det gjaldt menneskeskapte klimaendringer, men hadde lite tro på fornybare energikilder. Han ikke hadde stor tro på fornybare energikilder, og anslo at kun 10 til 20 prosent av verdens energiforsyning ville være basert på fornybar energi i år 2020. Sandvold mente at forskning innen kjernekraft kom til å bli vesentlig for å motkjempe CO₂-utslippene, og avsluttet intervjuet med at miljøproblemene kom til å bli løst med «rimelig fornuft».¹⁴⁹

Shell Internt viet mye plass til klima i 1993, men i de to første utgavene av internavisen i 1993 fikk miljø litt tid i rampelyset. «Miljø i fokus» skulle vise Shell-ansatte hvordan de kunne bidra til å skape en mer miljøvennlig arbeidsplass og hvordan man kunne velge mer miljøvennlige produkter. Selv om dette omhandlet personlig forbruk og ikke verdens klima, viser det at Shell hadde gjort en holdningsendring:

Miljøkampen på 1980-tallet rettet seg mot produksjonsprosesser og begrensinger av utslippene. Men 1990-årenes miljøkamp dreier seg om produkter mer enn produksjon. Det er behov for å

¹⁴⁸ Hydro Profil, *Økt fokus på utslipp til vann og luft*, nr. 6 1994

¹⁴⁹ Hydro Profil, *Blir Norge en miljøsinke?*, nr. 19 1994

øke bruken av mer miljøvennlige produkter; samtidig som vi må redusere forbruket generelt. Hvorfor ikke begynne på kontoret?¹⁵⁰

I likhet med «miljøhjørnet» som var en fast spalte i Shells internavis mellom 1990 og 1991, ble det lagt vekk på forbrukeratferd, resirkulering og minsket forbruk. Som tittelen på tilsier, var det miljø, ikke klima som var viktig. Påstanden om at 1990-tallets miljøkamp ikke lenger ville i like stor grad som tidligere handle om produksjonsprosesser, viser at det var et visst skifte hadde funnet sted: I 1991 skrev internavisens sjefsredaktør at energieffektivisering og reduserte utslipp ville bli sentralt for miljøkampen og en utfordring som Shell være med på å bidra med å løse. Det betyr ikke at utslippsreduksjoner ikke lenger var viktig for Norsk Shell: Ifølge artikkelen *Nådde alle mål*, hadde Norsk Shell gjort store utslippsreduksjoner i svoveldioksid- og nitrogendioksidutslipp, for å møte nasjonale og internasjonale målsetninger.¹⁵¹

4.4.3 Naturkraft inntar klimadebatten

Kraftselskapet Naturkraft ble etablert i august 1994, og i løpet av kort tid ble det tydelig at utbygningen av gasskraftverk kom til å bli et omstridt tema i klimadebatten. Selv om Naturkraft ikke ble omtalt i internavisene til Statoil eller Hydro, ble selskapet jevnlig diskutert i de riksdekkende avisene. Allerede 4. august ble det nye selskapet og klimautfordringene dekket i Dagens Næringsliv. I artikkelen *Hemmelig plan om gasskraftverk* tok Jens Stoltenberg selskapet i forsvar og mente at eksport av gasskraft til Finland og Sverige, ville erstatte bruken av kull- og oljeenergi.¹⁵² I og med at nabolandene skulle angivelig redusere bruk atomkraft, ville det være bedre for jordens klima hvis Sverige og Finland fikk energien sin fra norsk gass i stedet for andre fossile brensler. Dagen etter i Dagens Næringsliv svarte fagsjef i Naturvernforbundet Frederik Theisen at en slik utbygging kom til å gå ut over stabiliseringsmålet:

Jeg går ut fra at de miljømessige sidene av gasskrafteksporten også blir nøye vurdert i diskusjonen om norske gasskraftverk. Blant annet vil den norske målsettingen om stabilisering av karbondioksyd på 1989-nivå stå for fall hvis en ønsker utbygging av gasskraft for eksport.¹⁵³

¹⁵⁰ Shell Internt, *Grønt kontor*, nr. 1 1994

¹⁵¹ Shell Internt, *Nådde alle mål*, nr. 2 1994

¹⁵² Dagens Næringsliv, *Hemmelig plan om gasskraftverk*, 4.08.1994

¹⁵³ Dagens Næringsliv, *Full gass i gasskamp*, 5.08.1994

Klimaaspektet ved eksport av gassbasert energi ble jevnlig forsvart i norske medier, hovedsakelig av Auke Lont, selskapets nye administrerende direktør. 15. september forsvarte han utbyggingen av gasskraftverk i Arbeiderbladet: «Alternativet til å produsere elektrisitet ved hjelp av gass, er kull. Et kullkraftverk vil slippe ut 4,7 millioner tonn CO₂ i året i tillegg til 12.000 tonn svoveldioksyd».¹⁵⁴ Samme dag ble det publisert et kort intervju i Stavanger Aftenblad hvor Lont gjorde rede for at høyere utslipp i Norge ikke nødvendigvis var dårlig for klimaet:

Vi mener det er god økonomi og gode miljøtiltak i planene. Markedet vil vise om vi har rett når det gjelder økonomien. Så får vi ta en dialog med myndighetene om miljøsidene. Vi mener at reduksjonen av utslipp i nabolandene mer enn veier opp for økte utslipp i Norge. Vi kan ikke se så snevert på det at vi ikke betrakter Norden som ett område.¹⁵⁵

I Bergens Tidende forklarte han den samme dagen at selv om gasskraften kom til å øke nasjonale utslipp, ville eksporten erstatte kullkraftverk i Sverige og Finland.¹⁵⁶ Naturkraft jobbet iherdig med å fremstille seg selv så miljøvennlig som mulig. I *Gasskraft*, skriver Andreas Tjernshaugen at det miljøvennlige aspektet ved Naturkraft var en sentral rolle av selskapets identitet. Blant annet i selskapets årsrapporter sto det at «Naturkrafts forretningsidé er å foredle norsk gass til kraftleveranse som erstatning for kullbasert kraftproduksjon i Norden».¹⁵⁷ Med andre ord var gassargumentet blitt mer enn et argument for oljenæringens virksomhet, i dette tilfellet var det blitt en sentral forretningsidé for et nytt selskap.

4.5 1995

Stabiliseringsmålet ble vraket i 1995. I Stortingsmelding nr. 144 (1995-1996), la Miljøverndepartementet frem at klimagassutslippene kom til å øke med omtrent 16 prosent fra 1989-nivå frem til år 2000, til tross for CO₂-avgiften. 70 prosent av økningen av de nye klimagassutslippene kom ifølge Miljøverndepartementet fra petroleumssektoren, og det var forventet at en stor del av denne økningen kom til å være et resultat av økt produksjon og transport av gass. Selv om de nasjonale utslippene økte, var ikke dette nødvendigvis uten fortjeneste for miljøet:

¹⁵⁴ Arbeiderbladet, *Jens ber om gass-tillit*, 15.09.1994

¹⁵⁵ Stavanger Aftenblad, *Vil bygge Norges første gasskraftverk*, 15.09.1994

¹⁵⁶ Bergens Tidende, *Gasskraft uten nye kraftlinjer*, 15.09.1994

¹⁵⁷ Tjernshaugen, *Gasskraft* (Pax Forlag 2007), s. 24

Departementet viser til at en vridning av retning ved å transportere gass framfor eksport av olje, altså bidrar til at det nasjonale utslippsregnskapet forverres. Samtidig medfører bruk av gass mindre utslipp av CO₂ pr. energienhet enn kull og tungolje og ingen utslipp av svoveldioksid. Norsk gasseksport bidrar dermed til å forbedre andres klimaregnskap og de samlede utslipp av CO₂ i Europa.

Selv om Norge på tatt vesentlige steg for å redusere klimagassutslipp, var det ambisiøse målet kaputt. Det var ikke lenger noen tvil om at klimagassutslippene kom til å øke, til tross for tiltak som angivelig kunne sakke tempoet til utslippene.

4.5.1 Statoil

Miljø eller klima var ikke fraværende i Statoils interne publikasjoner i 1995, men temaet ble lite omtalt. Statoil Magasin publiserte tre artikler hvor klimaproblemene og oljenæringens utslipp var et sentralt tema. Den første av disse, *Fakkelen som forsvant*, beskrev hvordan Statoil sluttet med fakling. Fakling, ifølge artikkelen, utgjorde 2 prosent Norges CO₂-utslipp, og ved å redusere denne prosessen kom Statoil nærmere målet om å redusere egne klimagassutslipp, samt spare penger: «Både den norske miljøavgiften på utslipp av karbondioksid (CO₂) og miljøhensyn gjorde at løsninger for å redusere fakling ble vurdert». De beregnede kostnadene for ombygging av de eksisterende faklene og installasjon av det nye maskineriet ville koste flere millioner kroner, men de innsparte kostandene i årlige CO₂-avgifter fra oljeplattformene Gullfaks A og C ble beregnet til ca. 28 millioner kroner.¹⁵⁸

Den andre artikkelen hvor CO₂-utslipp ble diskutert var i artikkelen *Klodens vokter*, et intervju med Lester R. Brown som var den daværende lederen i miljøstiftelsen World Watch Institute. Brown var pessimistisk med tanke på forverring av verdens miljø og klima. Han mente at et sjokk måtte til før nødvendig handling ville skje. Brown sammenlignet den internasjonale debatten om menneskeskapt klimaendringer med debatten i USA i oppløpet til andre verdens krig rett før angrepet på Pearl Harbor. Et tilsvarende sjokk måtte til for at menneskeheten innførte tiltak som kunne motarbeide ødeleggelsen som var i gang. Frykten var begrunnet med illevarslende tegn som sterke stormer og stigende havnivå, og at jorden var på vei til å nå tålegrensen sin. Dette var mente Brown man kunne se blant annet i Kina, hvor den økende etterspørselen etter matvarer og energi kom til å påføre verden et massivt press. Det var likevel mulig for Kina, ifølge Brown, å satse på vindkraft og solenergi, men den økende velstanden og befolkningsveksten generelt i verden kom til å skape store miljøproblemer.¹⁵⁹

Den tredje artikkelen hvor menneskeskapt klimaendringer ble nevnt, var i et intervju med den tidligere lederen i Norsk Esso Øystein Dahle, som nå var blitt styreleder i Den norske turistforening (DNT). I artikkelen *I pakt med naturen*, viste Dahle ut behovet for å bevare naturen, demonstrert med

¹⁵⁸ Statoil Magasin, *Fakkelen som forsvant*, nr. 1 1995

¹⁵⁹ Statoil Magasin, *Klodens vokter*, nr. 3 1995

en fottur fra Sirdal til Bjerkreimsheiene. Dahle var redd for at folk ikke var bevisste nok ødeleggelsene av naturen og at nordmenn måtte bli mer bevist over handlingene sine: «Hans (Dahle) filosofi er at mennesker er romfarere med begrenset handlefrihet. Trusselen om klimaendringer gjør at hver og én må se sin virksomhet i et risikoperspektiv. Dette kaller han «føre-var-prinsippets utfordring»». Dahle presenterte ingen konkrete forslag for hva en kunne gjøre for å redusere klimagassutslipp utenom at folk måtte slutte å bruke atmosfæren som en «søppelkasse» og vende folk av med en kommersiell «buisness as usual» tilnærming til utvikling. Dette kunne bli oppnådd ved å få unge til å bruke mer tid i naturen: «Vi må gi ungdommen troen på framtiden tilbake. Det kan vi lære dem gjennom friluftsliv og sameksistens med naturen». Artikkelen avsluttet henholdsvis med et bilde av Dahle foran en sommerlig fjelldal, under tittelen «olje, friluft og miljøvern».¹⁶⁰

Menneskeskapte klimaendringer ble i enda mindre grad diskutert i Status i 1995. Artikkelen hvor menneskeskapte klimaendringer ble beskrevet, var i Statusnummeret som ble publisert kort tid etter stabiliseringsmålet var blitt vraket. Dette var blant annet i en artikkel som beskrev Bellonas ønske om å øke CO₂-avgiften og to korte underartikler. Den ene, *Norske veivalg*, oppsummerte den nyutgitte *Norge i det globale drivhus*, utgitt av Universitetsforlaget i Oslo og skrevet av Helge Ole Bergesen, Kjell Roland og Anne Kristin Sydnes. Boken handlet om menneskeskapte klimaendringer og norsk klimapolitikk nasjonalt og internasjonalt.¹⁶¹ Her ble det vist at det kom til å bli så og si umulig for Norge å stabilisere klimagassutslipp innen årtusenskiftet på grunn av petroleumsindustrien. Det kom neppe til å vare evig, i og med at det var begrensede mengder med olje og gass på norsk sokkel. Den andre underartikkelen, *Det norske dilemmaet*, som skisserte Norges dilemma: Ønske om å å redusere klimagassutslipp, samtidig som man satset på olje og gass.¹⁶²

3.5.1 Hydro og Shell

1995 var det året hvor menneskeskapte klimaendringer ble dekket minst på seks år. Det eneste tilfellet hvor CO₂-utslipp ble nevnt, var i en artikkel hvor det ble argumentert for at norsk gass måtte bli mer konkurransedyktig. Hvis dette skjede, kunne det ha stor nytte for miljøet, ettersom det kunne erstatte kullkraftverk. I artikkelen ble også nærings- og energiminister Jens Stoltenberg sitert, som mente gass var mer miljøvennlig enn kull og sikrere enn kjernekraft.¹⁶³ 1995 markerte også 90-årsjuleet til Hydro, og for å markere dette publiserte selskapet et eget

¹⁶⁰ Statoil Magasin, *I pakt med naturen*, nr. 4 1995

¹⁶¹ Status, *Norske veivalg*, nr. 5 1995

¹⁶² Status, *Det norske dilemmaet*, nr. 5 1995

¹⁶³ Hydro Profil, *Norsk gass må bli mer lønnsomt*, nr. 5 1995

magasin som feiret virksomhetens jubileum. I *90 år i utvikling*, ble Hydros fremskritt innen miljø og klima reklamert, blant annet i artikkelen *En formidabel utfordring*. Selv om det kunne bli mulig å redusere nitrogenoksider med 70 - 80 prosent, så det ikke ut til å være mulig med eksisterende teknologi å redusere CO₂-utslippene mer enn de allerede hadde fått til.¹⁶⁴ Det å bli mer miljøvennlig var og kom til å bli, ifølge direktør Bjørn Sund, lederen for feltutviklings teknologi i Hydro, den største utfordringen for oljeindustrien.

I jubileumsnummeret ble Hydros tidligere generaldirektør Torvild Aakvaag intervjuet. Han var stolt over fremskrittene norsk industri hadde tatt for å bli miljøvennlig, og mente at det nye spørsmålet i miljødebatten ikke lenger kom til å dreie seg om produksjon, men om produkter: «Industrien vil måtte utvikle produkter som er mest miljø- og ressursvennlige og organisere innsamling og resirkulering av dette materiale». Dette handlet i stor grad om Hydros plast- og lettmetallsprodukter. Til spørsmål om fossile brenslere, slo Aakvaag fast at det viktigste tiltaket Norge kunne gjøre for å motarbeide menneskeskapte klimaendringer var eksport av gass: «Det viktigste bidrag Norge kan yte til miljøet i Europa, er å utvikle våre gassressurser slik at for eksempel kullbasert kraftproduksjon kan fases ut og erstattes med gassbaserte anlegg i eller utenfor Norge. Disse er vesentlig mindre forurensende». Aakvaag mente også at det var for høye energiavgifter, og at det pågikk en stor lobbyvirksomhet i EU for å tvinge ned gassprisen. De høye avgiftene og press på gassprisen, kunne skape mye usikkerhet for norske gasselskap, og på det verste forsinke tempoet i gasssekporten. Dette ville være uheldig for miljøet, ifølge Aakvaag.¹⁶⁵

I Shell Internt ble det skrevet to artikler i løpet av 1995 hvor menneskeskapte klimaendringer ble satt på spissen, og hvor to vidt forskjellige standpunkt ble presentert. Den ene artikkelen, *Ensom ulv i Miljø-Norge*, som ble publisert i januar 1995, var et intervju med Harald Rensvik, direktør i Statens forurensningstilsyn. Den andre artikkelen, *Optimist*, var et intervju med George Dupont-Roc, lederen av energiseksjonen i Group Planning, en av Shell-gruppens underorganisasjoner. Rensvik mente at det ikke var nødvendigvis lite miljøengasjement i Norge, men at det stoppet med en gang «lommeboken ble angrepet». Ved siden av dette mente han at det var et paradoks da det kom til mennesker og miljø:

Rensvik mener også det er et paradoks at vi mennesker applauderer miljøtiltak når de er synlige og enkelt kan tilbakeføres til hverdag og nevner eksempler som Nordmarka og kravet om jernbanetunnel under Lillestrøm.

¹⁶⁴ Hydro Profil jubileumsmagasin, *En formidabel utfordring*, 1995

¹⁶⁵ Hydro Profil jubileumsmagasin, *Bred tilslutning til internasjonalisering*, 1995

-Men når det er snakk om samlede effekter som langsomt fører til virkelig tunge miljøproblemer slik som klimaforstyrrelser, kystforurensning og skogskader, virer det som om vi er villige til å vente til miljøkrisene blir mer konkrete og synlige for alle utenfor stuedøren før vi reagerer.¹⁶⁶

Dupont-Roc hadde en annen oppfatning. I intervjuet forklarte han at dommedagsscenarioene for fremtiden var overdrevet og at det var god grunn til å tro på fremskritt innen teknologi. Innen 25 år ville det være «klare alternativer til fossile brensler», blant annet på grunn av at det fantes en begrenset mengde kull, olje og gass. På grunn av dette ville det bli nødvendig å utvikle nye energikilder som ville ha lavere klimagassutslipp. Dermed var det ifølge Dupont-Roc unødvendig å ha avgifter og skatter på fossile brensler som et middel for å redusere klimagassutslipp. Han la til at hvis man ønsket å fremme konkurransedyktige alternative energikilder, burde man heller liberalisere energisektoren, slik at markedet var mer åpent for konkurranse. Han mente også at det ikke fantes noe vitenskapelig bevis på at konsentrerte mengder CO₂ i atmosfæren ledet til klimaendringer.¹⁶⁷

4.5.3 Andre medier

I de større norske avisene deltok representanter fra oljenøringen i debatten om menneskeskapte klimaendringer. I likhet med året før var Auke Lont aktiv med å fremme gassargumentet, og at utbyggingen av gasskraftverk på Vestlandet kom til å ha store fordeler for klimaet i et globalt perspektiv. Han kritiserte blant annet at det ble planlagt byggingen av nye kullkraftverk i Danmark og Finland og at Danmark eksporterte gass til Tyskland samtidig som de bygget kullkraftverk. Han tok til orde mot påstandene til Danmarks statsminister Poul Nyrup Rasmussen, som hadde gitt uttrykk for at det var miljømessig bortkastet å bygge gasskraft i Norge, samtidig som det ble unnlatt å sette avgifter på CO₂-utslippene på kullkraftverk.¹⁶⁸ Lont var spesielt aktivt med å forsvare et mulig unntak av CO₂-avgifter på gasskraftverkene til Naturkraft. I og med at kullkraft i andre land produserte billig strøm og i flere tilfeller ikke var pålagt de samme miljøkravene som gasskraftverk i Norge, ville det gjøre virksomheten lite økonomisk gunstig. Auke Lont forklarte i en artikkel i Dagens Næringsliv, 9. august 1995, at selskapet ikke var imot CO₂-avgifter hvis de reflekterte forurensning.¹⁶⁹ I desember 1995

¹⁶⁶ Shell Internt, *Ensom ulv i miljø-Norge*, nr. 1 1995

¹⁶⁷ Shell Internt, *Optimist*, nr. 3 1995

¹⁶⁸ Dagens Næringsliv, *Norsk gasskraft bedre enn kull*, 16.09.1995

¹⁶⁹ Dagens Næringsliv, *Kan slippe CO₂-avgift*, 09.08.1995

uttalte han seg igjen i Dagens Næringsliv, og roste svenskene for å bruke mindre kjernekraft og gå over til «mer miljøvennlig og konkurransedyktig energi».¹⁷⁰

Øystein Dahle, ble også intervjuet i Dagens Næringsliv, som ved siden av å bli styreformann i DNT hadde blitt styreformann i World Watch Institute. I to separate artikler, uttalte Dahle seg om miljøtiltak som kunne bli innført i løpet av 1990-tallet: «I et historisk perspektiv vil oljealderen være en episode, men hvor lenge? Den tiden vi har igjen må vi bruke til å tenke uttapping og miljø. Det er 247 uker igjen til århundreskiftet og mye må ordnes opp før det». I likhet med andre representanter fra oljenæringen, var han overbevist om at det kom til å ta lang tid før alternative energikilder ville erstatte oljenæringen. Det var nødvendig å starte arbeidet med en gang. Hvis de kommende klimaproblemene skulle håndteres anslo han at over halvparten av verdens energi måtte komme fra fornybar energi før midten av det neste århundret. Olje og gass- skulle hjelpe med en myk overgang til slike energikilder.¹⁷¹

I Aftenposten ble også det skrevet om Statoils fremtidsscenarioer, som jeg tidligere diskuterte i forrige kapittel. Rådgiver i Statoil Patrik Westander forklarte i artikkelen at veksten i persontransport var et problem når det kom til menneskeskapte klimaendringer. Ifølge Statoils beregninger kunne energibehovet i transportsektoren øke med 200 prosent innen 2020, med sterkere avgifter og utslippsregulering, ble det spådd at energikonsumet kunne holdes stabilt. Patrik Westander mente at gassdrevne biler kunne konkurrere med diesel- og bensinbiler, men det ville kreve store investeringer og statlig støtte hvis slike biler kom til å bli en virkelighet. En mulighet, som kunne finne bidra med å redusere klimagassutslipp var en tenkelig økning i «telependling». Hvis flere valgte å ta nytte av datamaskiner, kunne det minske utslipp fra transportsektoren: «Dersom økt miljøbevissthet fører til strengere transportreguleringer, kan det teknologiske potensialet i avansert telekommunikasjon bli brukt til å erstatte betydelige deler av transport-volum».¹⁷²

4.6 En ny fase i klimadebatten?

1995 markerte på mange måter et veiskille i den norske klimadebatten, noe som kan skimtes i måten menneskeskapte klimaendringer ble diskutert i oljenæringens interne publikasjoner og i andre offentlige medier. Vrakingen av stabiliseringsmålet var et nederlag i en klimapolitisk sammenheng. Selv om målet både i samtid og i ettertid er blitt omtalt som både naivt og uoppnåelig fra utgangspunktet, viste det likevel at klimapolitikk ikke var like lett å gjennomføre

¹⁷⁰ Dagens Næringsliv, *Vil bygge norsk gasskraftverk*, 19.24.1995

¹⁷¹ Dagens Næringsliv, *OPEC øker makten*, 27.03.1995

¹⁷² Aftenposten, *Veivalg mot 2020*, 25.03.1995

som antatt. Som vist i dette kapittelet og det forrige, ble gitt uttrykk for at målet skulle nås i løpet av de første årene av 1990-tallet, og frem til 1993 var det en tilsynelatende grad av optimisme rundt stabiliseringen av norske klimagassutslipp. I årene etter 1995 fortsatte norske klimagassutslipp å være et sentralt tema i norsk politikk, men ambisiøse nasjonale tall- og datofestede mål ble satt til siden inntil videre.

Da det kom til oljenæringen, kan man se i perioden mellom 1993 og 1995 at det fant visse endringer i argumentasjonen i forhold til de tidligere årene. Et gjennomgående trekk i denne treårsperioden var at menneskeskapte klimaendringer ble dekket i mindre grad enn mellom 1990 og 1992. Dette er ikke overraskende, med tanke på at det var i denne perioden klimatiltak Bergenskonferansen i 1990 og Rio-konferansen i 1992, to betydelige hendelser for både Norge og omverden når det kom til klimapolitikk. At internavisene deltok i debatten i større grad da det var større oppmerksomhet rundt klima er ikke overraskende. Dette betyr ikke at klima og miljø ikke var debattert i perioden mellom 1993 og 1995, men andre hendelser som EU-avstemningen og OL i Lillehammer fikk mye oppmerksomhet i dette tidsrommet. Disse hendelsene fikk vel så mye oppmerksomhet som det menneskeskapte klimaendringer fikk i selskapenes egen publikasjoner. Det er verdt å nevne at i motsetning til stortingsvalget i 1989, omtalt som «miljøvalget», var det betraktelig mindre diskusjon om miljø- og menneskeskapte klimaendringer i valget i oppløpet til Stortingsvalget i 1993.

Kildene brukt i dette kapitelet viser at det ikke var et fravær fra klimarelatert stoff i oljenæringens egne publikasjoner, og representanter fra oljenæringen tok aktivt del i klimadebatten i disse tre årene. Hydro står ut som et det tydeligste eksemplet på at det var viktig å fremstå så miljøvennlig som mulig, vist blant ved at de la frem de 13 miljøprinsippene som selskapet skulle følge. I løpet av perioden fortsatte Hydro å publisere utslippstall, og var åpne om hvor utslippene endte opp og hva slags typer utslipp bedriften produserte. Når det kom til debatten rundt menneskeskapte klimaendringer holdt Hydro den samme linjen som hadde utviklet seg i løpet av starten av 1990-tallet, om at norsk olje- og gassvirksomhet var et gode for klimaet, til tross for at det økte nasjonale utslipp. Hydro var åpne om dette, som vist i miljøheftet *Vi skal ta vare på miljøet*, hvor det ble varslet at økt produksjon av olje- og gass kom til å øke norske klimagassutslipp i løpet av 1990-tallet.

Statoil, i likhet med Hydro, viet også tid til menneskeskapte klimaendringer, selv om man kan se at det fikk mindre oppmerksomhet i perioden 1993-1995. Fremtidsscenarioene demonstrerer at mulige endringer i jordens klima ble tatt på alvor i Statoil, og at de så for seg en verden hvor strengere klimalovgivning ville finne sted. Mellom 1993 og 1995 ser man også at tiltakene som ble foreslått for å redusere utslipp ble tatt i bruk, i redusert bruk av fakling.

Ved siden av de lokale tiltakene, fremmet også Statoil hvordan gassargumentet fikk virkning gjennom gasssekporten til Nederland og Tyskland.

Naturkrafts inntreden på den energi- og klimapolitiske scenen, viser hvordan gassargumentet hadde blitt et sentralt moment i olje- og gassnæringens argumentasjon i klimadebatten. I og med at selskapets merkevare var å erstatte kull i utlandet med norsk gass, viser det at selskapets PR-avdelingen var bevisste om at klimadebatten hadde blitt en sentral del av norsk politikk og at det ville være vanskelig et nytt selskap som beskjeftiget seg med fossile brenslere å ikke ta stilling til klimagassutslipp. Dette kan man se i hvor aktivt Auke Lont tok del i det offentlige for å sikre landet om at gassens formål var i det helhetlige bilde å redusere klimagassutslipp globalt, til tross for at det økte de nasjonale utslippene.

Et skifte som kan ses i denne perioden er skiftet som fant sted i miljødebatten, der produkt ble viktigere enn produksjon. Her var Hydro, og til en viss grad Shell, opptatt av å vende oppmerksomheten bort fra utslippene fra produksjonen av produkter, og heller vie mer oppmerksomhet til produktene som selskapene produserte og konsekvensene de kunne ha for miljøet. Det er ikke nødvendigvis overaskende at Hydro valgte en slik posisjon i og med at selskapet drev med mye mer enn olje- og gass. At Kjell Øren mente at selskapet nærmet seg den nedre grensen for hvor mye de kunne redusere utslippene sine, tilsier det at de så for seg at de hadde nådd et vist punkt i selskapets evne til å bli mer klimavennlig. Det er likevel interessant at i debatten rundt produkter at konsekvensene rundt de fossile brenslene selskapene produserte ikke ble diskutert i stor grad, til tross for at bruken av dem produserte CO₂ og andre klimagasser.

De to mest interessante tendensene som man kan se i argumentasjonen til oljenæringen mot midten av 1990-tallet er hvor tydelig argumentene fra årene før hadde blitt en sentral del av næringens fremgangsmåte og hvordan miljø fikk mer oppmerksomhet enn klima. Klimamålet ble i liten grad diskutert i det hele tatt, og utenom de tilfellene hvor gassargumentet ble brukt for å rettferdiggjøre oljenæringens vekst, var det få representanter som drøftet utfyllende om drivhusgasser som ble produsert av selskapenes operasjoner. I motsetningen til 1989 og de tidligste årene av 1990-tallet, hvor selskapene eksplisitt sa seg enige i at nasjonale klimagassutslipp burde reduseres. I løpet av 1995 for eksempel, ble ikke vrakingen av stabiliseringsmålet nevnt i et eneste eksemplar av internpublikasjonene til Hydro, Shell, Statoil eller Esso. Representanter fra oljenæringen tok ikke til orde om selskapenes rolle i at norske klimagassutslipp

Ved siden av dette ble det også gitt i større grad inntrykk av at selskapene var mer åpne om at fossile brenslere skulle fortsette å beholde posisjonen sin som en sentral del av verdens energimarked. Når det kommer til fremtidsscenarioene til Statoil, tyder det på at selskapets egne

ikke hadde noe tvil om at fossile brensler kom til å bli utkonkurrert. Tvert imot så det ut til at de var mer bekymret om at kull kunne bli mer konkurransedyktig i fremtiden, med tanke på at det så ut til at kull kunne bli mindre klima- og miljøskadelig med ny teknologi. Selv om «clean coal technology» ikke har båret frukt, viser det at det var en reell bekymring i selskapet om at dette kunne bli tilfellet. I hvor stor grad et økte forbruk i kull kom i selskapets beregninger rundt menneskeskapte klimaendringer er et åpent spørsmål, men med tanke på at to av fremtidsscenarioene som ble presentert i 1993 tok for seg drastiske endringer i jordens klima, tilsier det at det var en bekymring et mer turbulent klima kunne ha store konsekvenser. Selv om miljø og klima var viktig, var det fortsatt fossile brensler som skulle sørge for at menneskeheten fikk tilgang til energi i den nærmeste fremtid til tross for klimagassutslippene.

Klima fortsatte å ha en sentral rolle i norsk politikk i løpet av 1990-tallet. Allerede i 1996 ble en nesten 400 sider lang utredning avgitt av Finans- og tolldepartementet, hvor effektive tiltak for å redusere klimagassutslipp ble drøftet. Her ble gassargumentet fremstilt som et effektivt middel for å redusere klimagassutslipp i utlandet.¹⁷³

4.7 Konklusjon

Mellom 1993 og 1995 kan man se at argumentene som hadde blitt fremmet i løpet av årene før hadde fotfestet seg for alvor i oljenæringens argumentasjon. Gassargumentet hadde fått gjennomslag politisk, og til tross for at oljenæringen var mest ansvarlig for at norske klimagassutslipp ikke ble stabilisert innen årtusenskiftet. Til tross for at utslippene økte, ble det bortforklart som positivt for jordens klima fordi økningen i Norge tilsvarte en større reduksjon av klimagassutslipp i utlandet. Den minskende oppmerksomheten for klima, og det økende engasjementet for å snakke om produkt og ikke produksjonsprosesser, viser også at selskapenes toppledere følte at de hadde gjort sitt for å redusere utslipp. Selv om det hadde blitt gjort tiltak, er det påfallende hvordan selskapene sluttet å problematisere sin egen rolle som utslippskilde av klimagasser, som så tydelig hadde preget årene før.

¹⁷³ NOU 1996: 9, s. 31

Kapittel 5

Den norske oljenæringens selvframstilling

1995 markerte ikke slutten på klimadebatten i Norge, tvert imot har menneskeskapte klimaendringer spilt en større rolle i norsk politikk siden midten 1990-tallet. Likevel representerer årene fra 1987 til 1995 en viktig periode i norsk klimapolitisk historie: Dette var årene da menneskeskapte klimaendringer for alvor ble en del av norsk politikk. Skrittene tatt for å redusere klimagassutslipp i denne perioden viser hvordan politikere, økonomer, fagfolk og representanter fra næringslivet trodde Norge kunne bidra med å løse et globalt problem med illevarslende konsekvenser. I likhet med dagens debatt om miljø- og klima var menneskeskapte klimaendringer én av mange utfordringer som var vel så akutte, men som vi har sett var menneskeskapte klimaendringer et sentralt tema i norsk politikk ved slutten 1980-tallet og første halvdel av 1990-tallet. Oljenæringen tok aktivt del i debatten og som vist i de tidligere kapitlene var menneskeskapte klimaendringer et tema som påvirket hvordan norske oljeselskap framstilte seg selv. Hvordan utviklet oljenæringens argumentasjon og selskapenes stilling til menneskeskapte klimaendringer i løpet av den tidlige norske klimadebatten?

Den store oljenæringens produksjonsøkning den viktigste årsaken til at norske klimagassutslipp økte i løpet av 1990-tallet. Selv om oljesektoren ikke var den eneste kilden til økende utslipp av CO₂ og andre klimagasser, spilte næringen og dens vekst en vesentlig rolle for at stabiliseringsmålet fra 1989 ble vraket. Men det stoppet ikke oljenæringen fra å framstille seg selv som klimavennlige. Selskapene behandlet drivhuseffekten og selskapenes egne utslipp på forskjellige måter og innførte ulike tiltak for å redusere klimagassutslipp. De arbeidet iherdig med selvframstilling, la frem en rekke argumenter som forsvarte bedriftene deres samtidig som de kritiserte enkelte tiltak innført av myndighetene for å redusere klimagassutslipp i Norge.

I dette kapitlet skal jeg bruke analysene fra de forrige kapitlene for å vise hvordan den norske oljenæringen omstilte seg til den nye klimapolitiske hverdagen som ble til i 1989. Jeg skal gjøre rede for hvordan de forskjellige selskapene og deres talspersoner arbeidet med spørsmål om menneskeskapte klimaendringer og hvilke endringer som fant sted i løpet av årene mellom 1987 og 1995. Dette skal jeg vise ved å lage en argumentasjonsrekke hvor de vesentlige momentene og tendensene i oljenæringens argumentasjon blir fremhevet. Videre skal jeg analysere hvordan oljenæringen diskuterte menneskeskapte klimaendringer som fenomen.

Hensikten med disse to analysene er å få en overordnet forståelse av oljenæringens egenfremstilling tidlig i den norske klimadebatt. I analysekapitlene mine har jeg lagt frem et kildegrunnlag som viser forskjellige oppfatninger og fremgangsmåter rundt menneskeskapte klimaendringer i forskjellige oljeselskap, og hvordan disse selskapene fremstilte seg selv som klimapolitiske aktører. Ved å presenter de forskjellige argumentene, hvordan de hang sammen, når og hvordan de ble lagt frem, ønsker jeg å vise hvordan oljenæringen omstilte seg til en ny klimapolitisk virkelighet.

5.1 Argumenter på bekostning og på vegne av klima

Ut ifra kildematerialet analysert hittil i denne oppgaven, er det tydelig at oljenæringen fremstilte menneskeskapte klimaendringer som en alvorlig trussel. Oljenæringen var likevel ikke til enhver tid på samme side som myndighetene når det kom til hvordan problemet skulle bli håndtert eller hvordan de selv skulle ta ansvar for bedriftenes klimagassutslipp. Ved å systematisk gå igjennom de ulike argumentene vil jeg vise hva som var det gjennomgående trekket i argumentasjonen til oljenæringen i tidsrommet analysert i denne oppgaven. Utgangspunktet for analysen vil følge en viss kronologi, men det kommer ikke til å være det mest vesentlige aspektet. Det jeg ønsker å vise er hvordan oljenæringens argumentasjon i den tidlige klimadebatten var begrunnet i selvforsvar, en villighet til å redusere de letteste utslippene, og forsvare sine egne utslipp i kraft av at de angivelig var bedre for klimaet fordi de reduserte utslipp i utlandet.

5.1.1 Vi trenger industri

Oljenæringen tok først og fremst stilling til menneskeskapte klimaendringer i 1989, ikke fremtidige tiltak for å redusere klimagassutslipp. I kildematerialet dekket i kapittel 2 kan man se at representantene fra oljenæringen brukte mer tid på å snakke om menneskeskapte klimaendringer som et fenomen enn tiltak selskapene kunne innføre selv for å redusere klimagassutslipp. I uttalelsene fra dette året ble grunnlaget for hva som kom til å bli oljenæringens argumentasjon. Debatten rundt menneskeskapte klimaendringer og andre utfordringer innen miljø har til enhver tid vært preget av kostnader og endringer i livsstil. Dette var også tilfellet i den tidlige klimadebatten i Norge. Representanter fra oljenæringen argumenterte ofte med at det var viktigere å beholde industrien og arbeidsplasser på tross av forurensningen. Noe av det som gjorde bærekraftig utvikling appellerende var – iallfall rent retorisk – at økonomisk vekst kunne være kompatibel med vern av miljø og klima. I en norsk sammenheng kan man se at oljenæringen og myndighetene var innstilt på at man skulle få «så

mye miljøvern per krone». Med tanke på menneskeskapte klimaendringer betyr dette at klimatiltakene skulle i så liten grad som mulig utover økonomien og levestandarden som hadde blitt oppnådd i Norge.

Dette var utgangspunktet for så og si alle argumentene som oljenæringen fremmet i den tidlige klimadebatten. Det er ingen tvil om at det moderne industrisamfunn trenger kolossale ressurser for å opprettholde industriens behov. Som oftest kreves det store inngrep i naturen for å øke levestandard og økonomisk vekst. Torvild Aakvaag uttalte seg ofte om behovet for å redusere klimagassutslipp, men viste også en grad av tilbakeholdenhet når det kom til omstillingene som var nødvendige for å minske dem. Dette ser man blant annet i Hydros første miljørapport utgitt i 1989, analysert i kapittel 2, hvor han i utgangspunktet var positivt innstilt til det voksende engasjementet for miljø og klima, men advarte om at det ikke skulle overskygge andre behov:

Men i arbeidet for miljøvern må man ikke glemme at det moderne samfunn er avhengig av industriprodukter som i produksjonsprosessen eller i bruk griper inn i miljøet. Vi trenger mat, og dermed gjødsel og plantevernmidler. Vi trenger bilen og flyet, og dermed metaller, plaststoffer og andre materialer. Vi er blitt avhengige av tusener av kjemiske produkter som vi omgir oss med i dagliglivet; klær bygningsmaterialer, hjelpemidler til hus og hjem. Vi trenger elektrisitet, enten den skaffes tilveie gjennom vannkraft, kull eller olje, osv.¹⁷⁴

Denne «realistiske» tilnærmingen var mer tilstedeværende i starten av klimadebatten enn i de senere årene av tidsrommet analysert i denne oppgaven. Denne typen argumenter, som kan omtales som «miljø/klima er viktig, men» argumenter, viste at representanter fra oljenæringen var klar over skaden påført klimaet, men økonomiske hensyn var viktigere. Det er ikke overraskende at disse argumentene ble fremmet hovedsakelig i 1989 da det fortsatt ikke var helt klart hvor inngripende myndighetenes klimatiltak kom til å bli i løpet av 1990-tallet.

Klimatiltakene møtte ofte motbør fra oljenæringen fordi de gikk utover arbeidsplasser, sysselsetning og selskapenes konkurransevne på det internasjonale energimarkedet. Det ble hevdet at kommuner der oljeindustrien var hjørnesteinsbedrifter, kunne bli skattlagt med klimagassutgifter uten at dette bidro til globale utslippsreduksjoner. Hydro kritiserte CO₂-avgiften mest av alles selskapene analysert i denne oppgaven. Kritikken mot CO₂-avgiften var sterkest i de første årene etter at den var blitt innført, hovedsakelig i 1990 og 1991. I hvor stor grad tiltak som dette ble kritisert fordi de representerte nye utgifter for bedriftene eller fordi

¹⁷⁴ Aakvaag, *Miljørapport*, s. 3

ledelsen i selskap som Hydro mente at de var kontraproduktive i arbeidet for å motarbeide menneskeskapte klimaendringer er et åpent spørsmål. Det er tydelig at den økonomiske belastningen var en viktig årsak til oljenæringens argumentasjon mot nasjonale tiltak.

5.1.2 Overveldende prospekter

«Klima/miljø er viktig, men» argumentene ble færre i løpet av første halvdel av 1990-tallet. Likevel ble menneskeskapte klimaendringer og prospektet om å bli hva man i dag kaller «karbonnøytral» fremstilt som en nesten uoverkommelig utfordring. Ved flere anledninger uttalte representanter fra oljenæringen en bekymring om hvor omfattende tiltakene måtte bli for å gjøre det mulig å omstille seg til energikilder som var mer klimavennlige enn de som var tilgjengelige. Det ble ofte fremstilt som nesten umulig. Eksempler på dette kan man se i Statoil Magasin, spesielt i det andre nummeret fra 1992, hvor Rio-konferansen ble dekket. I kapittel 3 ble uttalelsene fra direktørene Henrik Ager-Hansen og Martin Bekkeheien drøftet: Selv om de i utgangspunktet var positivt innstilt til at det var mulig å hindre menneskeskapte klimaendringer, var de bekymret for kostnadene. Ager-Hansen mente at en modernisering av den tredje verdens energimarked kom til å komme på miljøets bekostning:

Vi skal nok greie å skaffe energi nok til 10 milliarder mennesker, men det store spørsmålet er om vi greier å takle en slik utfordring miljømessig. Jeg tror det er umulig å se for seg en løsning på problemet uten befolkningskontroll. Men dette er en varm potet. I kommisjonen «Energy for Tomorrows World» har vi valgt å la den problemstillingen ligge, men den er der.¹⁷⁵

Mest sannsynlig var ikke flertallet i oljenæringen innstilt på at befolkningskontroll burde bli innført for å motarbeide klimaendringer. Ager-Hansen og andre representanter fra oljenæringen som brukte denne type argumenter ga nødvendigvis ikke uttrykk for at arbeidet mot menneskeskapte klimaendringer var håpløst, men at pragmatikk var nødvendig. Oppfatningen av at menneskeskapte klimaendringer var så overveldende menneskeskapte klimaendringer var så overveldende at det kunne bli vanskelig å gjøre noe med, er knyttet til argumentene om at det var nødvendig å beskytte den norske oljesektoren til tross for klimagassutslippene.

For det første kan man se fra utgangspunktet i oljenæringens argumentasjon at det ble lagt vekt på at de selv skulle spille en vesentlig rolle for å redusere utslipp på sine egne premisser. I og med at det var industrien som var ansvarlig for en stor andel av klimagassutslippene, hadde de trolig også kunnskapen som var nødvendig for å redusere dem.

¹⁷⁵ Statoil Magasin, *Med energi som livsoppgave*, nr. 2 1992

Man kan skimte en lettvent logikk ved at de som var med på å forårsake et problem burde også vite hvordan de skulle løse problemet, men det er tydelig at dette var et viktig moment i hvordan oljenæringen fremstilte seg selv som en del av løsningen og ikke problemet. Verden trengte industri, og det så ikke ut til at den skulle forsvinne med det første fordi det ikke fantes noen gode alternativer til den som allerede eksisterte. Derfor kunne ikke alt for inngripende tiltak bli innført, for da ville ingen ha tilgang på energi.

5.1.3 Vi skal vise ansvar for miljøet

Som vist i de tidligere kapitlene innførte oljenæringen en rekke tiltak på selskapenes egen bekostning. Tidlig i klimadebatten kan man se at topplederne i oljeselskapene anerkjente at oljesektoren var en kilde for høye klimagassutslipp. Aakvaag la ikke skjul på at Hydro hadde vært ansvarlig for forurensning og var villig til å ta ansvar for selskapets inngrip i naturen. Dette kom kanskje best frem i Hydros miljørapport fra 1990, da han skrev at industrianlegg som forurenset for mye, ikke hadde livets rett uansett tap av inntekt og arbeidsplasser.¹⁷⁶ Slike uttalelser var sjeldne og reflekterte ikke nødvendigvis fremgangsmåten til oljenæringen når det kom til klimagassutslipp, men likevel ble det innført tiltak som delvis reduserte klimagassutslippene fra den norske oljesektoren.

Det beste eksemplet på dette var de egne mål oljeselskapene selv innførte for å redusere utslipp. Statoils mål om å redusere sine egne CO₂-utslipp med 40 prosent innen årtusenskiftet, viser at det var fra selskapets side var vilje til å sette ambisiøse mål for å redusere utslipp. Dette kommer tydeligst frem i utfasingen av fakling, noe Statoil og Hydro brukte ofte som et eksempel på at de var villige til å redusere utslippene. Ifølge Statoils egne tall ville ombyggingen av eksisterende fakler koste mellom 10 og 20 millioner kroner, og på nye installasjoner mellom 5 og 10 millioner kroner. Statoil kom til å spare inn disse kostnadene relativt raskt, i og med at de selv anslo at de innsparte kostnadene ved å slippe å betale CO₂-avgiften på oljeplattformene Gullfaks A og C alene ville være cirka 28 millioner kroner. Utskifting av eksisterende maskineri, elektrifisering av oljeplattformene, reinjisering av CO₂ tilbake i reservoarene viser også at det var en vilje internt til å utvikle nye midler for å redusere utslipp.¹⁷⁷

Selskapenes miljørapporter, hefter som Hydros *Vi skal ta ansvar for miljøet*, og de faktiske tiltak visse oljeselskap iverksatte for å redusere sine egne utslipp, prøvde oljenæringen å vise at de «gjorde sitt» i kampen mot klimagassutslipp. Når slike tiltak ble gjennomført skortet

¹⁷⁶ Aakvaag, Miljørapport 1990,

¹⁷⁷ Statoil Magasin, Fakkelen som forsvant, nr. 1 1995

det ikke på reklamering om at selskapene var «miljøvennlige» og at petroleumsindustrien kunne forenes med den nye klimapolitiske hverdagen. De 13 miljøprinsippene som Hydro lanserte i 1993, viser også at selskapet hadde en grad av intern miljøbevissthet, men det er vanskelig å si hvor nøye selskapet fulgte disse prinsippene. Når det kom til Hydros image som et miljøvennlig selskap, ser det ut til at det hadde en positiv effekt i og med at statsminister Gro Harlem Brundtland roste selskapet for å ta miljø på alvor.

Disse overkommelige tiltakene må ses i lys av at selskapene som oftest sparte penger på å redusere utslippene sine. Som vist i kapittel 3 sparte Statoil inn investeringen og implementeringen av teknologien nødvendig for å slutte med fakling i løpet av kort tid. I tillegg var også utenlandske oljeselskap interessert i teknologien. Argumentasjonen om at oljeselskapene tok ansvar overfor klima var ikke nødvendigvis hul, men de var i stor grad de første og enkleste tiltakene å innføre. Hovedproblemet, da det kom til stabiliseringsmålet, var den stadige økningen av klimagassutslipp fra oljesektoren ble ikke løst med slike tiltak, til tross for at de mest sannsynligvis reduserte utslippene fra hver enkelt plattform. Hvis man ser disse tiltakene i lys av oljeindustriens egne behov, er det tydelig at slike tiltak fungerte i den grad at det gjorde lettere for selskapene å forsvare bedriftene deres som klima- og miljøvennlige.

5.1.4 Høyere utslipp, mindre CO₂

Det mest gjennomgående argumentet oljenæringen fremmet i knyttet til menneskeskapte klimaendringer og om næringens egen rolle som en kilde av klimagassutslipp, var gassargumentet. Som vist var argumentet om at norsk eksport av gass kunne redusere globale utslipp, til tross for at det økte nasjonale utslipp, det mest utbredte argumentet oljenæringen fremmet for å fremstille seg selv som en forkjemper av klimagassreduksjoner. Gass hadde blitt sett på som miljøvennlig i mange år før menneskeskapte klimaendringer ble et politisk tema i Norge. Den dag i dag blir naturgass omtalt som det «minst klimaskadelige» eller «mest klimavennlige» fossile brenslet. Etter klimamålene ble satt av Stortinget i 1989 og frem til 1995, var det ikke et eneste år hvor det ble skrevet en betydelig mengde artikler om det klima- og miljøvennlige aspektet ved gass i selskapenes interne publikasjoner, men man kan se at argumentet endret seg i løpet av årene analysert i denne oppgaven.

Som vist i kapittel 2, dukket en tidlig versjon av gassargumentet opp i artikkelen *Naturgass varmer Europa*, publisert i Statoil Magasin i 1981. I artikkelen ble det antydnet at miljøbevisste nederlendere, som hadde begynt å fase ut kull, kanskje kunne bli interessert i å importere norsk gass som erstatning av kull, nå som kullkraft ble sakte men sikkert avvirket. På dette tidspunktet ble de miljøvennlige aspektene av gass sett i lys av lokal forurensning, og det

ble ikke utdypet noe om CO₂-utslippene. Gass ble jevnlig fremstilt som miljøvennlig i løpet av de følgende årene, men hovedsakelig i kraft av de lave utslippene av svovel og andre forurensende stoffer. Til og med miljøforkjempere anså gass som en bedre energikilde enn vannkraft i visse tilfeller, i og med at gasskraft krevde mindre inngripenaturen, spesielt når det angikk elver, fosser og sur nedbør.

Da menneskeskapte klimaendringer kom på banen, ble gass oppfattet som en relativt ren energikilde både av myndighetene, oljeselskapene og til og med visse miljøorganisasjoner. Problemet for gassentusiastene oppsto i lys av de nasjonale klimamålene. I internpublikasjonene til de forskjellige oljeselskapene analysert i denne oppgaven, ser man at eksport av gass ble fremstilt som en mulig klimavennlig fremgangsmåte for oljenæringen i 1989, men det var for alvor ved starten av 1990-tallet at gassargumentet kom for fullt. Når man ser på argumentasjonen til oljenæringen, var det ikke stor variasjon mellom de forskjellige selskapene. Det ble gjentatt gang på gang, som oftest i form av at gass var miljøvennlig, kull i utlandet var ikke og Norge måtte gjøre sitt for å redusere globale utslipp. Spesielt ved starten av 1990-tallet ble det problematisert ved at økt gassproduksjon også kunne føre til ytterligere norske klimagassutslipp. Sammenlignet med de tiltakene som oljenæringen faktisk innførte, ble det klimavennlige aspektet ved gasseksport dekket i mye større grad enn noe annet. På mange måter var klimarelaterte artikler hvor gassargumentet ikke ble nevnt et unntak, også i de riksdekkende avisene som er blitt analysert i de forrige kapitlene hvor representanter diskuterte oljesektorens rolle som en utslippskilde av klimagasser.

Gassargumentet tokk også i en annen retning i første halvdel av 1990-tallet, i retningen av hva Ynge Nilsen omtaler som «gasskraftargumentet». En ting var å eksportere gass til utlandet slik at det kunne erstatte kullkraft, men da ble planlagt å bygge gasskraftverk i Norge, ble dette forvart som en variasjon av det originale gassargumentet. Argumentasjonen forble den samme, skjønt i dette tilfellet ble det lagt vel så mye vekt på at gasskraft kunne erstatte atomkraft i Sverige og Finland. Atomkraft hadde et mildt sagt dårlig rykte ved slutten av 1980-tallet og gjennom 1990-tallet. Likevel ble det skrevet positivt om kjernekraft i de forskjellige internavisene til norske oljeselskap, men da for det meste i løpet av 1989 og de aller første årene av 1990-tallet. På dette tidspunktet ble kjernekraft fremstilt, ved siden av gasskraft og vannkraft, som et av de få reelle energikildene som kunne dekke verdens energibehov på en klimavennlig måte. Dette endret seg ved midten av 1990-tallet, hvor det plutselig ble lagt mer vekt på at det var mindre trygt og mer miljøskadelig enn en rekke andre fossile energikilder. Til og med kull, og ny «clean coal energy» ble fremstilt som et tegn på at fossile brensler kunne komme overens med nye klima- og miljøkrav. Dette kom samtidig som det ble lagt planer om å bygge ut nye

verk i Norge, som kunne forsyne Sverige med El-kraft etter at det var foreslått å stenge atomkraftverkene. Da el-kraft produsert av gasskraftverk i Norge så ut til å bli en virkelighet, ble forsvaret av atomkraft mer sjeldent.

Gasskraftargumentet ble fremmet lansert oftest av Naturkraft. Selskapets handlingsplan var så og si basert på gassargumentet. Selskapets generaldirektør Auke Lont brukte det hyppig i avisdebatter gjennom sensommeren og høsten 1994, Nå ble kull betraktet som den største trusselen, men også atomkraft ble fremstilt som utrygt. Lonts gjentakelser av gassargumentet i denne sammenheng ble ved flere anledninger akkompagnert med lignende uttalelser fra nærings- og energiminister Jens Stoltenberg. Han fremmet det klimavennlige aspektet ved gass i offentlige medier og ble også jevnlig sitert i oljenæringens internpublikasjoner i forbindelse med eksport av gass og utbyggingen av gasskraftverk.

5.1.5 Gass på bålet

Gassargumentet ble også et utgangspunkt for to typer frustrasjon fra oljenæringens side. Flere representanter var kritiske til innføringen av CO₂-avgifter, men som oftest ble denne kritikken svøpt i en forestilling av at de egentlig ikke var klimavennlige. Hydro var mest kritisk. I selskapets interne publikasjoner ble CO₂-avgiften sett på som et hinder for klimavennlig handling, men også i Aftenpostenintervjuet fra april 1990 hvor Aakvaag erklærte at Norge ikke hadde sin egen «CO₂-himmel». Ifølge Hydros publikasjoner hindret CO₂-avgiften fremtidige gassoperasjoner, gjorde norsk petroleumsindustri mindre konkurransedyktig og, ifølge flere representanter fra Hydro, viste at visse politikere og miljøforkjempere hadde en snever forståelse av hvordan man kunne motarbeide menneskeskapte klimaendringer. Å motarbeide utbygging av gassektoren var det motsatte av bærekraftig utvikling ifølge representantene fra oljenæringen i og med at gass var angivelig bra for både klima og økonomi.

Det andre frustrasjonsmomentet var selve debattmiljøet rundt menneskeskapte klimaendringer. Det er forståelig at oljenæringen ikke hadde mye til overs for miljøorganisasjoner som demoniserte selskapene deres. Ved å se på hvordan oljenæringen presenterte seg selv i sine internaviser skapes det inntrykk av at de er en «nøktern» stemme i en debatt dominert av dommedagsprofetier, skremselspropaganda og sensasjonelle overskrifter. Gerd Halmø, miljødirektøren i Statoil, skrev i 1993 i en Statusartikkel at miljødebatten ble lett påvirket av unyanserte oppfatninger. Selv om hun ikke trodde at noen av aktørene som deltok i debatten drev med hva hun kalte «desinformasjon», er dette synspunktet til en hvis grad representativt for hvordan flere representanter for oljenæringen uttalte seg om debattmiljøet.

5.1.6 Argumentene i sin helhet

Hvorfor ble gassargumentet så sentralt i oljenæringens klimapolitiske arsenal? Klimadebatten oppstod på et hva man kan kalle et ubeleilig tidspunkt for oljenæringen. Ved siste halvdel av 1980-tallet utforsket flere norske oljeselskap muligheten for at Norge kunne bli en eksportør av mer enn bare olje. Gass, både for eksport og nasjonal bruk, ville være lønnsomt i og med at det var lett tilgjengelig på norsk sokkel og et supplement til eksisterende vannkraft. Norsk industri slukte kolossale mengder med energi (ifølge Einar Lie konsumerte Hydro alene nesten 15 prosent av all norsk kraftproduksjon i 1990)¹⁷⁸ og det var tilsynelatende en del etterspørsel av norsk gass i utlandet. Gass ble lenge betraktet som en miljøvennlig energikilde, men da CO₂-utslipp ble problematisert, mistet gass prestisjen den hadde hatt kun et par år tidligere.

Til og med Naturvernforbundet var delvis overbevist om at gass kunne bli brukt for å redusere klimagassutslipp hvis det kun ble brukt til å erstatte kull i utlandet. Det at en av landets mest prominente miljøorganisasjoner til dels kjøpte gassargumentet, sier litt om hvordan man så for seg at klimaproblemene kunne bli løst. Det tyder også på den manglende forståelsen generelt sett i Norge av hvor store utslipp som kom fra oljeindustrien, og hvordan ekspansjonen av den kom til å umuliggjøre en stabilisering av nasjonale utslipp. Det var uansett sentralt for oljenæringen å finne hva man kan kalle et klimapolitisk smutthull for å rettferdiggjøre utslippene sine. Ikke bare ville det gå utover oljenæringen hvis gassen kom til å bli liggende, men det økende kraftbehovet for generell norsk industri trengte gasskraft hvis kapasiteten skulle økes.¹⁷⁹

Gassargumentet ble så kraftfullt fordi det var en kombinasjon av argumentene oljenæringen hadde allerede fremmet: Det forsvarte behovet for industri og oljenæringens eget ønske om å fremstå som klimavennlig. Utenom noen få tilfeller hvor representanter fra oljenæringen stilte spørsmål om hvorvidt industri og levestandarden i land som Norge kunne forsones med reduksjoner i klimagassutslipp, ble det så og si aldri reist tvil om at den norske oljesektoren skulle senke tempoet sitt. Tvert imot ble gassargumentet aktivt brukt for å rettferdiggjøre oljeselskapenes utslipp til tross for at de svekket det nasjonale målet om å stabilisere utslipp. Gassargumentet var med andre ord det perfekte middelet for oljenæringen når de fikk uønsket oppmerksomhet. Ved å beskrive gassmotstandere som naive, ufleksible, motstandere av norsk økonomi eller ha av en snever forståelse av menneskeskapte klimaendringer, hadde oljenæringen et effektivt argument som kunne svare på enhver type kritikk i klimadebatten.

¹⁷⁸ Lie, *Hydro 1977-2005* (Pax Forlag, 2005), s. 347

¹⁷⁹ Lie, *Hydro 1977-2005* (Pax Forlag, 2005), s. 347-348

5.2 Klimaet og fossile brenslers fremtid

Hittil i dette kapittelet har jeg undersøkt de forskjellige argumentene som ble fremmet av oljenæringen i klimadebatten mellom 1987 og 1995. I dette delkapitlet skal jeg vise hvordan menneskeskapte klimaendringer ble drøftet av oljenæringen. Spådommene om en varmere planet ble også av oljenæringen oppfattet som et problem og på mange måter så de seg selv som ansvarlige for en andel av Norges klimagassutslipp. Likevel kan man se at det fantes en endring i måten menneskeskapte klimaendringer ble dekket i selskapenes internpublikasjoner og hvordan oljenæringens toppledere diskuterte fenomenet.

Det er nødvendig å understreke hvor fraværende menneskeskapte klimaendringer var oljenæringens radar på frem til 1989, da stabiliseringsmålet ble lagt frem. Dette er ikke nødvendigvis så overraskende. Selv om det fantes kunnskap om menneskeskapte klimaendringer før siste halvdel av 1980-tallet, var det ikke et vesentlig tema i norsk politikk. Etter Brundtlandrapporten og stabiliseringsmålet begynte oljenæringen å arbeide med menneskeskapte klimaendringer fordi selskapene ble presset til å redusere utslipp og de måtte fremstille seg selv som mer klimavennlige.

Da global oppvarming ble et tema i norsk politikk, fant en omstilling sted: Fra å være et tema som ikke ble diskutert i betydelig grad, ble menneskeskapte klimaendringer et sentralt argument for hvordan en rekke norske oljeselskaper fremstilte seg. De fleste oljeselskapene som har blitt analysert i denne oppgaven, hadde tatt stilling til utfordringer innen miljø tidligere, men klimagassutslipp representerte noe mer fundamentalt da problemene kom til oljenæringen: Klimagassutslipp, spesielt CO₂, var et uunngåelig biprodukt av oljesektoren. For Hydro ble menneskeskapte klimaendringer én av mange utfordringer selskapet måtte forholde seg til når det kom til miljøsaken. Selskapet hadde redusert utslipp av forskjellige miljøskadelige stoffer i løpet av 1980-tallet, men CO₂-utslipp var av en annen størrelsesorden, og tilgjengelig teknologi tillot ikke like store reduksjoner av CO₂ som andre forurensende stoffer som svovel. Esso, Exxons datterselskap, var mer opptatt av å distansere seg fra oljesøl etter Exxon-Valdez. Offshoreindustrien generelt forurenset ved å dumpe miljøskadelige stoffer fra plattformene sine ut i havet, men reduksjoner av slik forurensing, eller gasser som forårsaket sur nedbør og uttynning av ozonlaget var mye lettere å fjerne enn CO₂. Denne klimagassen ble produsert i hvert enkelt ledd av utvinnings- og produksjonsprosessen og til slutt i bruken av produktet oljenæringen livnærte seg av.

Statoils seminar i 1989, *Fremtidens boreoperasjoner III*, er kanskje det beste eksemplet som viser hvordan et norsk oljeselskap tok stilling til klima og miljø. Her ser man hvordan den økte interessen for klima og miljø tvang et oljeselskap til å endre fremgangsmåten sin. På den

ene siden skulle Statoil ta ansvar for bedriftens utslipp, men bedriftsledelsen skulle også være med på å sette den klimapolitiske dagsordenen. Uttalelsene direktør Arild Unneberg ytret i seminaret om at det ikke var mulig å lure naturen, etterfulgt av at det var Statoil som skulle være en premissleverandør i klimadebatten, oppsummerer i stor grad hvordan topplederne i norske oljeselskapene så for seg rollen de selv og selskapene de ledet skulle ha i klimapolitikken. Som vist i de tidligere kapitlene, var ikke representanter fra oljenæringen fraværende fra klimadebatten eller utredninger som skulle bli viktige i utformingen av norsk klimapolitikk på 1980- og 1990-tallet.

Sett i lys av det politiske engasjementet rundt miljø i 1989, er det ikke overraskende at oljeselskapene måtte profilere seg som klimavennlige. Med tanke på at stabiliseringsmålet var et *kompromiss* mellom partiene på Stortinget og at valget i 1989 ble omtalt som «miljøvalget», befant oljenæringen seg i en vanskelig posisjon ved slutten av 1980-tallet. Nå som oljenæringen kunne bli et offer i en stor endring av norsk utslippspolitik, måtte selskapene endre måten de forholdt seg til sine egne utslipp. To artikler som viser dette mest med tanke på hvordan en representant fra oljenæringen omtalte menneskeskapte klimaendringer, er artiklene *En liter vann = 300 liter olje* og *Ingen tid å kaste bort*, begge publisert i Statoil Magasin, henholdsvis i 1986 og 1989, analysert i kapittel 2. I artikkelen fra 1986, fortalte Ager-Hansen at menneskeskapte klimaendringer ikke ville finne sted, fordi fusjonsenergi ville erstatte fossile brensler før en mulig konsentrasjon av klimagasser i atmosfæren ville bli så stor at det endret jordens klima. Som nevnt i kapittel 2 ble dette omtalt som en «ekstra bonus» fordi slike atmosfæriske endringer kom til å finne sted «på riktig lang sikt». Tonen endret seg tre år senere, da Ager-Hansen la frem at det var, som artikkelens tittel tilsa: Ingen tid å kaste bort. Lignende uttalelser kan man se i nesten alle internpublikasjonene til de forskjellige oljeselskapene. Rask handling måtte finne sted hvis fremtidige generasjoner skulle bli sikret en sunn og trygg planet med et stabilt klima og sunne økosystem.

Dette var likevel kun en omstillingsfase. Det var på 1990-tallet at oljenæringen måtte ta stilling til innføringen av klimatiltak som kunne ha store konsekvenser for petroleumsindustrien. Mellom 1990 og 1992 ser man at de norske oljeselskapene begynte å endre mønster når det kom til hvordan de diskuterte norsk klimapolitikk. Som vist holdt Elf, Shell og Esso seg på sidelinjen og ut ifra deres egne publikasjoner beholdt de et relativt avslappet forhold til menneskeskapte klimaendringer, og viet mer oppmerksomhet til miljø enn klima. Shells internavis hadde kanskje den største vendingen av hvordan klima og miljø ble dekket. De viet i de første årene av 1990-tallet hadde miljø en fast tilstedeværelse i Shell Internt med den faste spalten «Miljøhjørnet» til at internavisen fra 1992 og utover skrev om

menneskeskapte klimaendringer omtrent én gang i året. Det skjedde når de fant en journalist eller annet intervjuobjekt som holdt frem et pessimistisk syn på fremtidsutviklingen. I likhet med Shell Internt ble det ikke skrevet mye om menneskeskapte klimaendringer i Essos internblad, men de få gangene dette var tilfellet ble det gjort temmelig grundig.

Hydro og Statoil var utvilsomt de mest aktive når det kom til menneskeskapte klimaendringer. I de første årene av 1990-tallet deltok de i debatten om reduksjoner av klimagasser og ingen representanter ga inntrykk av at menneskers adferd ikke påvirket jordens klima. Hydros fremgangsmåte kan forstås best i lys av at selskapet ønsket å bli mer internasjonalt, og argumentasjonen rundt tiltak knyttet til selskapet og de som myndighetene innførte fulgte dette sporet. Statoil derimot fokuserte i større grad på det nasjonale aspektet. Selv om gassargumentet ble jevnlig gjentatt, var Statoil vel så opptatt av å virke så klimavennlig som mulig på hjemmebane og holde seg på samme linje som myndighetene.

Tvil om menneskeskapte klimaendringer kom til uttrykk i to varianter. Total benektelse av menneskeskapte klimaendringer var ytterst sjeldent. I løpet av perioden, som er blitt analysert i denne oppgaven fant det bare sted to tilfeller hvor det ble benektet totalt, henholdsvis i Statoils Magasins intervju av OPECs avtroppende generalsekretær og i Shell Internt hvor Georges Dupont-Roc fra Shell-gruppen ble intervjuet. På dette tidspunktet var det mer enn nok bevis på at menneskeskapte klimaendringer fant sted, men tydeligvis var Subroto og Dupont-Roc ikke overbevist om at det fantes noe som kunne bekrefte global oppvarming. Årsaken til tvilen deres er et åpent spørsmål, men i kildematerialet som har blitt analysert representerer de et unntak.

Det fantes heller ikke mange tilfeller hvor omfanget av menneskeskapte klimaendringer ble betvilt. Som vist i de tidligere kapitlene kunne man finne formuleringer som «den antatte drivhuseffekten»¹⁸⁰, «De lærde strides om hvor mye CO₂-utslipp menneskene er skyld i, og hvor mye naturen selv forårsaker»¹⁸¹ eller «Selv om virkningene av CO₂-utslipp er vitenskapelig omdiskutert»¹⁸². Slike uttalelser var vanligere enn benektelser, men fortsatt sjeldne i sammenlignet med uttalelser hvor drivhuseffekten ble ansett som en akutt trussel. De gangene når det ble luftet en grad av tvil rundt menneskeskapte klimaendringer, ble det vanligvis etterfulgt av at det var bedre å være på den sikre siden, ofte i kraft av «bedre-føre-vår-prinsippet». Et utsagn som er temmelig representativt for denne holdningen ble skrevet av Statoil Magasins sjefsredaktør Sveinung Sletten i 1991: «Fortsatt er det usikkerhet om årsak til

¹⁸⁰ Aakvaag, Miljørapport 1989, s. 1

¹⁸¹ Statoil Magasin, *CO₂: Utslipp fra mennesker og natur*, nr. 2 1991

¹⁸² Statoil Magasin, *Med energi som livsoppgave*, nr. 2 1992

og virkning av den økte CO₂-konsentrasjonen. Det er gledelig at stadig færre skjuler seg bak denne usikkerheten for å slippe å gjøre noe»¹⁸³.

Det som endret seg i løpet av første halvdel av 1990-tallet var hvor ofte menneskeskapte klimaendringer ble omtalt i internavisene. Høydepunktet for oljenæringen var årene 1990 til 1992, hvor det jevnlig ble skrevet om CO₂-utslipp og industriens plikt til å redusere utslipp. I de tre årene etter 1992, begynte dekningen av global oppvarming å dabbe av i internavisene. Hydros endring er interessant, i perioden mellom 1990 og 1992 ble menneskeskapte klimaendringer dekket i stor grad, men i de tre årene etter forsvant interessen for klima og miljø fikk mer spalteplass slik det hadde vært i selskapets internpublikasjoner før 1989. Dette kan man se på måten Hydro skiftet debatten fra utslipp og produksjon over til de miljømessige aspektene ved produktene, omtalt som «livsløpsanalyser». Denne endringen kom samtidig som Hydro mente at de hadde nådd industriens «nedre grense» når det gjaldt utslippsreduksjoner. Selv om det ble innført reduksjoner av CO₂-utslipp ved Hydros fabrikker og på oljeplattformene deres, den sistnevnte ved utfasingen av fakling, men det antydte at selskapets ledere følte at de hadde gjort sitt. I Shell Internt kan man tegn på en trend som har preget den overordnede debatten om miljø og klima generelt. Som vist i det forrige kapitlet, ble denne endring tydeliggjort i Shell Internt i spalten «Miljø i fokus» fra 1994, hvor ble det gitt uttrykk for at tiden hvor folk var opptatt av produksjonsprosesser var over, og at produkter skulle bli gransket. Derfor gjaldt det i mye større grad hva enkeltpersonen gjorde:

Det er altfor lett å si at det lille jeg kan gjøre monner likevel ingenting. Hvert eneste tiltak bidrar til den store sammenhengen. Det er DU og ingen andre som har ansvaret. Alt dette har du hørt før. Mange ganger. Men du har sikkert ikke vondt av et lite spark bak!¹⁸⁴

Selv om denne uttalelsen var satt på spissen og i denne sammenheng handlet om at Shells kontorarbeidere måtte bli mer miljøvennlige ved å kildesortere, viser den et tegn på overgangen som finner sted i argumentasjonen til oljenæringen. Tiltakene rundt klimaendringer hadde gått vekk fra den nasjonale scenen ut til den internasjonale. Norge kom til å øke klimagassutslippene sine, men det var angivelig for klimaets beste. Det var enkeltindividet som måtte begynne å ta ansvar, nå som selskapene hadde gjort sitt for å redusere utslipp.

¹⁸³ Statoil Magasin, CO₂, nr. 1 1991

¹⁸⁴ Shell Internt, *Fokus på miljø*, nr. 1 1994

5.3 Oljenæringen som klimapolitisk aktør

Hvordan kan man tolke oljenæringens posisjonering i den tidlige klimadebatten? Norge hadde hatt ambisjoner om å bli en oljenasjon siden midten av 1960-tallet og store politiske krefter var blitt brukt til å gjøre Norge til en eksportør av olje og gass. Oljenæringen var ikke alene om å etablere oljesektoren som en sentral del av norsk økonomi, og det viktig å ta i betraktning at mål om å stabilisere nasjonale klimagassutslipp ville på en eller annen måte komme på bekostningen av oljesektorens store vekst. I de tidligere kapitlene har det blitt vist at oljenæringen var ikke alene i å fremme de samme argumentene som de selv presenterte for å fremstå i samsvar med nasjonale klimaambisjoner. Som Kåre Willoch skrev i Aftenposten i 1991, var det en rekke ressurssterke aktører ved siden av oljenæringen som ønsket en ekspansjon av oljesektoren, med andre ambisjoner enn å redusere klimagassutslipp.

Oljenæringens deltakelse i klimadebatten er et tegn på at debatten handlet om mer enn drivhuseffekten. I motsetning til hvordan menneskeskapte klimaendringer blir debattert i en del andre land, har ikke menneskeskapte klimaendringer i like stor grad blitt betvilt i Norge. I USA har oljeselskapene hatt stor innflytelse i klimadebatten, og de har brukt millioner av dollar på tåkeleggingskampanjer for å så tvil om menneskeskapte klimaendringer.¹⁸⁵ Dermed har debatten dreid seg rundt hvorvidt en global oppvarming fant sted og ikke i like stor grad om tiltak for å redusere utslipp. Dette har heldigvis ikke vært like utbredt i Norge som andre land. Selv om det er en stor andel av Norges befolkning som ikke tror på menneskeskapte klimaendringer (ca 1 av 5 nordmenn)¹⁸⁶, har ikke slik tvil preget den norske klimadebatten. Den norske oljenæringens deltagelse i klimadebatten som en aktør som anerkjente menneskeskapte klimaendringer er et tegn på at generelt sett har klimadebatten handlet først og fremst om tiltak, og ikke hvorvidt eller i hvor stor grad klimaet endrer seg på grunn av klimagassutslipp.

Dette ble, som vist i kapittel 3, problematisert av Naturvernforbundets generalsekretær Dag Hareide i Esso Perspektiv i 1992. Han mente at det var bedre at næringslivet anerkjente miljøproblemene i stedet for å la være å ta stilling til dem i det hele tatt. Ifølge ham var anerkjennelsen hul fordi økonomisk vekst og miljøvern ikke lot seg forene. Men han konkluderte med at «dobbelmoral er bedre enn ingen moral».¹⁸⁷ Sett i lys av hvordan benektelse og til og med nøling om hvorvidt det fantes vitenskapelig konsensus rundt årsakene og omfanget rundt menneskeskapte klimaendringer ble sjeldent uttalt fra oljenæringen mellom

¹⁸⁵ Borchgreving, *Giganten* (Kagge Forlag AS, 2019), s. 200

¹⁸⁶ Mæland, *Hver femte nordmann tror ikke på menneskeskapte klimaendringer*, Aftenposten

¹⁸⁷ Esso Profil, - *Alle er enige: Veksten skader*, nr. 1 1992

1987 og 1995, har det bidratt til at klimadebatten i Norge ikke har sittet fast i en myr av vitenskapelig ordkløyveri og tåkelegging.

Ser man på argumentene som ble fremmet av oljenæringen, er det tydelig at majoriteten av argumentasjonen handlet om reduksjoner av klimagassutslipp i utlandet. Ifølge topplederne skulle selskapene ta ansvar for nærmiljøet og for at utslipp som kunne reduseres skulle finne sted. Global oppvarming var et *globalt* problem, og Norges rolle var å bidra på den globale arenaen. Toppsjefene i de forskjellige selskapene var opptatt av forpliktende internasjonalt lovverk som gjorde at alle land måtte operere innenfor det samme regelverket. Dette var sentralt for å unngå at deres egne bedrifter ble uforholdsmessig bøtelagt. De oppfattet seg selv som mer klimavennlige enn for eksempel kullindustrien. Nasjonale tiltak, ble omtalt i stor grad som «slag i luften».

Sett i lys av hvordan oljenæringen utviklet argumentasjonen og egenfremstillingen sin i løpet av første halvdel av 1990-tallet, kan man se at oljeselskap i Norge jobbet hardt for å ikke bli den «gode fienden» slik Jørn Siljeholm advarte Statoil om de kunne bli i seminaret *Fremtidens boreoperasjoner III* i 1989. Naturvernforbundets daværende generalsekretær Jørn Siljeholm holdt et innlegg hvor han ga råd om hvordan Statoil burde delta i klimadebatten og hva slags tiltak selskapet burde gjøre for å redusere forskjellige utslipp. Han advarte deltagerne på seminaret om at de ikke burde bli en «god fiende». Dette gikk ut på at hvis Statoil ikke deltok i klimadebatten, godtok at de hadde et visst ansvar og gjorde sitt for å redusere utslippene sine, ville de ikke bli fryst utenfor det gode selskap. I hvor stor grad akkurat denne oppfatningen sirkulerte blant oljenæringens toppledere og PR-byråer er et åpent spørsmål, men ut ifra norske oljeselskapers egenfremstilling, er det tydelig at selskapene ønsket å bli hva man kan kalle «dårlige fiender» i en klimapolitisk sammenheng.

Til tross for at klimadebatten kom på hva som kan anses til å være et ubeleilig tidspunkt for norsk petroleumsindustri, greide den norske oljenæringen å omstille seg raskt til den nye klimapolitiske hverdagen. Selskapene fant utslippskildene som kunne reduseres og en argumentasjon som gjorde at de på sett og vis kunne fortsette som planlagt. Selv om det var politisk motstand mot utvidelsen av oljesektoren og klimagassutslippene dette ville føre til, var det ikke nok.

Et av de vanskeligste spørsmålene for norsk klimapolitikk mellom 1989 og 1995 var at myndighetene ønsket å få både pose og sekk. Det virker temmelig fjernt at et land som ville være et foregangsland innen klima skulle samtidig utviklet ambisjoner om å starte en av verdens største olje- og gassoperasjoner. Historiker Kristin Asdal i *Politikkens natur – Naturens politikk*, argumenter overbevisende om at målene var naive, og at man så for seg at man kunne sette

ambisiøse mål, og deretter finne en måte på å oppnå målene.¹⁸⁸ Ved siden av motstand internt fra forskjellige departementer om at Norge skulle forplikte seg til hva som i realiteten var høyst radikale klimamål, tegner denne perioden et relativt dystert bilde i en klimapolitisk sammenheng for Norge.

Et annet interessant aspekt ved oljenæringens deltagelse i klimadebatten mellom 1987 og 1995 var den konsekvente avvisingen av alternative energikilder. Utenom atomkraft og vannkraft, ble lavutslippsenergikilder som vindkraft og solkraft ansett som energikilder som på det beste kunne dekke et lite og lokalt energibehov. Dette er paradoksalt i lys av at «ny teknologi» ble fremmet som en garanti for at utfordringene innen miljø og klima ville bli løst før effektene ville la seg kjenne for alvor. Dette gjaldt tydeligvis ikke de fleste former for fornybare energikilder. Selv om solkraft og vindkraft mest sannsynlig ikke kunne dekke verdens energibehov ved første halvdel av 1990-tallet, er det tydelig at fremskrittene innen ny teknologi som oljenæringen garanterte skulle finne sted gjennom utslippsreduksjoner i eksisterende industri.

Ved noen anledninger uttrykte representanter fra oljenæringen et behov for at menneskeheten måtte redusere generelt forbruk og energikonsum, men for det meste var det liten tvil om at fossile brensler kom til å være verdens dominerende energikilde, i hvert fall i første halvdel av det 21. århundret. Å stoppe utvinningen av olje og gass, til tross for at det økte verdens klimagassutslipp, var det ikke tale om. Statoils spådommer for fremtiden la vekt på at fossile brensler kom til å være den dominerende energikilden i år 2010. Øystein Dahle i et intervju med Dagens Næringsliv i 1994, den tidligere visedirektøren i Norsk Esso, så for seg at hvis klimaproblemene skulle bli løst, måtte halvparten av verdens energiproduksjon være basert på alternative energikilder innen midten av det 21. århundret og gass skulle bli instrumentelt for å gi verdens energimarked en myk overgang til alternative energikilder.

Oljenæringens argumenter ble ikke godt tatt imot av alle. Stortingspolitikere og miljøvernsorganisasjoner påpekte paradokset ved at Norge skulle være et klimavennlig land samtidig som politikere og næringen gjennomførte en historisk satsning på fossile brensler. Samtidig kan man se at argumentasjonen og omstillingene norske selskap gjorde ved de første årene av 1990-tallet ble løftet frem av myndighetene. Gro Harlem Brundtland roste Hydro og Statoil for tiltakene de gjorde, og som sett i kapittel 3 fremmet hun gassargumentet og understreket at det å bli *for* klimaentusiastisk kunne ha konsekvenser. Jens Stoltenbergs tilsynelatende koordinerte arbeid med Auke Lont i gassdebatten fra 1994 er også et eksempel

¹⁸⁸ Asdal, *Politikkens natur – Naturens politikk*, (Universitetsforlaget 2011) s. 176

på at argumentasjonen som oljenæringen utviklet i 1989 og begynte å fremme ved starten av 1990-tallet, florerte utenfor oljenæringens egne rekker.

Argumentene falt på god grobunn og etter klimamålene ble vraket, skjedde det en omstilling i norsk klimapolitikk. Det internasjonale aspektet ved menneskeskapte klimaendringer fikk en høyere prioritering i form av klimavoter og økt arbeid i internasjonale avtaler. Det som kanskje viser hvor godt oljenæringen greide å fremme interessene sine var da gassargumentet i ble fremmet i Stortingsmelding nr. 144 (1995-1996), den samme stortingsmeldingen hvor stabiliseringsmålet ble vraket. At gassargumentet ble de facto del av norsk klimapolitikk, viser at en vesentlig omstilling hadde funnet sted. Selv om debatten rundt olje og gass ville prege norsk politikk ved andre halvdel av 1990-tallet og fortsetter å være et av de mest debatterte temaene i norsk politikk i dag, virker som om at det er først i de siste årene at like ambisiøse klimamål som det satt i 1989 har returnert. Det virker ikke som en overdrivelse å si at stabiliseringsmålet ikke var oppnåelig i utgangspunktet. Selv om det ble tydeliggjort av regjeringen at klimamålet skulle vurderes fortløpende i lys av vitenskapelig og økonomisk utvikling, virker det som at det var forhåpninger at miljøfyrårnet Norge kunne redusere sine egne klimagassutslipp. Samtidig med den store veksten i norsk oljesektor, ser man i ettertid at dette målet var så og si dødfødt. Selv om oljeindustrien representerte hovedårsaken til at Norge ikke klarte å nå klimamålet, greide oljenæringen å tilsynelatende overbevise de riktige personene om at næringens utvikling gikk til en viss grad overens med ønsket om å redusere klimagassutslipp, men ikke i Norge. Det fantes tilfeller hvor de selv påtok seg selv skylden for at bedriftene deres var ansvarlige for å forsterke trusselen som oljenæringen presenterte som en akutt trussel. Som oftest ble dette forklart bort enten ved at det reduserte klimagassutslipp i utlandet eller at til tross for at klimagassutslippene økte var de lavere enn forventet.

Argumentasjonen om at oljenæringen selv kunne være med på å redusere klimagassutslipp minner i stor grad om «motivert tenkning». I psykologi går dette prinsippet ut på at enkeltindivider finner argumenter som allerede bekrefter ståstedet deres, og i oljenæringens tilfelle kan man si at det som de selv mente var best for jordens klima, var at de gjorde det som var best for sine egne selskap. Selv om reinjisering, utfasingen av fakling og modernisering av maskineri representerte gode tiltak, kommer man ikke unna at utslippene fra den norske petroleumsindustri økte drastisk i løpet av 1990-tallet. Først i 2009 stabiliserte utslippene seg.

5.4 Konklusjon

Oljenæringen posisjonerte seg i den tidlige klimadebatten ut ifra industriens behov. Til tross for at norsk oljeindustri var utslippskilden mest ansvarlig for at klimamålet fra 1989 ikke ble dette problematisert i noen betydelig grad av oljenæringen. Menneskeskapte klimaendringer var et globalt problem, og selv om nasjonale tiltak kunne virke som det mest formålsriktige startstedet, mente oljenæringen og deres representanter at det var på det internasjonale planet at handling burde finne sted. Dette stoppet ikke selskapene som opererte på norsk sokkel fra å fremstille seg selv som grønne aktører, og ved flere anledninger ble reelle tiltak innført for å redusere klimagassutslippene fra oljeindustrien. Da den nedre grensen ble nådd for klimagassreduksjoner, ble miljø og ikke klima en viktigere del av oljenæringens dagsorden. Ledelsen i norske oljeselskap anerkjente menneskeskapte klimaendringer, men mente at de selv var best egnet i en norsk forstand å redusere utslipp, så lenge de befant seg i utlandet.

Kapittel 6

Konklusjon

I dette kapittelet skal jeg svare på problemstillingene lagt frem i starten av denne oppgaven, og presentere funnene fra prosjektets analyser. Oppgavens overordnede problemstilling, *hvordan posisjonerte den norske oljenæringen seg selv i den norske klimadebatten mellom 1987 og 1995*, samt prosjektets underordnede problemstillinger vil besvares. Dette innebærer å besvare hvorvidt, hvordan, og i hvilken grad oljenæringen forholdt seg til spørsmålet om menneskeskapte klimaendringer, hvilke implikasjoner oljenæringen mente at klimahensyn burde ha for deres egen rolle som en utslippskilde av klimagasser, og i hvilken grad oljenæringen mente at det var strid mellom egne interesser og klimapolitiske hensyn.

Oljenæringen hadde blitt kritisert for industriens inngrep i naturen alt mange år før klimagassutslipp ble et tema i det politiske landskapet i Norge. Lenge før klimagassutslipp ble problematisert, hadde oljesøl og industriavfall vært årsak til kritikk rettet mot oljenæringen. Dette betyr ikke at næringen som helhet ble ansett som dårlig for miljøet: naturgass var generelt sett oppfattet en miljøvennlig energikilde av både oljenæringen og miljøforkjempere. Det såkalte gassargumentet ble fremmet av oljenæringen alt tidligere på 1980-tallet, men i disse tilfellene gjaldt det i stor grad at bruken av naturgass ikke bidro til sur nedbør, og dessuten forårsaket mindre luftforurensning enn andre fossile energikilder. Ved siden av dette, ble gasskraft fremstilt som et godt alternativ til vannkraft fordi ikke var avhengig av nedbør og krevde heller ikke store inngrep i naturen. Utslippene av CO₂ ble ikke tatt i betraktning før 1989.

Da Stortinget i 1989 la frem målet om at norske klimagassutslipp skulle stabiliseres i løpet av 1990-tallet, måtte oljenæringen ta stilling til klimagassutslippene industrien produserte. Da målet ble lagt frem, ble det ikke viet mye oppmerksomhet til oljeindustrien, til tross for at det var denne næringen som ville bli hovedårsaken til at målet ble vraket. Flere offentlige rapporter utgitt fra forskjellige departement og byråer fra slutten av 1980-tallet og starten av 1990-tallet la til grunn at økonomiske insentiver og utviklingen av «ny teknologi», som blant annet skulle garanteres av oljenæringen, ble regnet som tilstrekkelig for å stabilisere norske utslipp uten at det skulle gå utover økonomisk vekst.

I den tidlige klimadebatten fremstilte oljenæringen menneskeskapte klimaendringer som et akutt og reelt problem. Ved de færreste anledninger ble det stilt spørsmålstegn ved omfanget av drivhuseffekten, og som oftest ble det ansett som et reelt problem som måtte avverges snarest. Både i selskapenes interne publikasjoner og i riksdekkende aviser hvor representanter fra oljenæringen ble intervjuet, ble klimaendringer beskrevet som en av de største utfordringene menneskeheten sto ovenfor. Den norske oljenæringen fremstod samstemt i at de skulle gjøre sitt for å redusere klimagassutslipp. Det er likevel viktig å understreke at i motsetning til mange tidligere spørsmål om miljø, bidro det globale aspektet ved global oppvarming til at debatten fikk en annen karakter. Norge og norsk oljeindustri, sto for en liten del av menneskehetens totale klimagassutslipp, og selv om oljenæringen fremmet tiltak på egne selskapers bekostning, ble de store utslippene i utlandet fremstilt som dem det hastet mest å redusere.

Dette ble utgangspunktet for hvordan oljenæringen tilnærmet seg klimahensyn og seg selv som utslippskilde. Ved flere anledninger anerkjente oljenæringen at egen industrien økte norske klimagassutslipp, men forsvarte det ved at en økning i av utslipp i Norge i realiteten reduserte globale klimagassutslipp, fordi norsk olje og gass erstattet bruken av mer forurensende fossile i utlandet. Dette stoppet ikke industrien fra å innføre tiltak som faktisk reduserte egne utslipp. Dette gjaldt hovedsakelig å erstatte gammelt maskineri og utfasing av fakling på oljeplattformer. Men da selskapene nådde det som ble omtalt som den nedre grensen for utslippsreduksjoner, skiftet fokuset fra klimagasser over til spørsmål som dreide seg om miljø. I selskapenes interne publikasjoner, er det tydelig at de første årene av 1990-tallet utgjorde perioden da menneskeskapte klimaendringer ble diskutert mest, og i løpet av 1993, 1994 og 1995 dabbet dekningen gradvis av. Ut ifra selskapenes internpublikasjoner, ble miljø dekket i større grad enn klima mot midten av 1990-tallet.

På 1990-tallet skulle klimatiltak tre i kraft. Selv om hvert enkelt selskap forholdt seg til tiltak som CO₂-avgiften på sin egen måte, ble dette generelt sett regnet som kontraproduktivt av oljenæringen som helhet. Hydro var det selskapet som kritiserte CO₂-avgiften mest av alle. De andre oljeselskapene var heller ikke positivt innstilt, men ledelsen i Hydro uttalte seg aller mest kritisk mot avgiften, og hevdet at den ikke bare gikk utover norsk økonomi, men at den ikke engang bidro til å redusere globale klimagassutslipp. Dette betyr ikke at den norske oljenæringen var imot klimatiltak som sådan. Tvert imot var selskapene positivt innstilt til at det skulle komme et bindende rammeverk som tvang industri til å redusere utslipp, så lenge det skjedde på internasjonalt plan. Fra starten av klimadebatten la oljenæringen vekt på at *global* oppvarming var et *globalt* problem, og at det ville kreve internasjonalt samarbeid for å redusere

utslipp i den grad at det kunne avverge en økning av jordens atmosfæres snittemperatur. Å bøtelegge norske selskap som de selv mente at forurenset mindre enn energiselskap i utlandet, gagnet fra dette perspektivet i liten grad hverken klima eller økonomi.

Sistnevnte punkt er kanskje det viktigste å merke seg for å forstå hvordan oljenæringen posisjonerte seg i den tidlige klimadebatten. I motsetning til oljenæringen i andre land hvor oljeselskap aktivt motarbeidet ideen om at menneskeskapte klimaendringer i det hele tatt var virkelige, fremmet oljenæringen i Norge behovet for å redusere klimagassutslipp, men helst i andre land. Norge var et lite land og utgjorde en liten del av verdens totale klimagassutslipp. Norsk gass ble ansett som en effektiv energikilde som kunne redusere totale klimagassutslipp og andre stoffer som skadet jordens miljø. Det at utslippene fra norsk petroleumsindustri økte i Norge var dermed ikke i seg selv regnet som et problem, fordi industriens produkter bidro til en enda større reduksjon i utlandet.

Denne tilnærmingen ble det viktigste argumentet for oljenæringen i den tidlige klimadebatten. Oljenæringens argumentasjon var begrunnet med en tanke om at det moderne samfunnets avhengighet av industri umulig kunne avvendes. Den eksisterende industrien, som oljenæringen erkjente som ansvarlig for en stor andel av klimagassene som forårsaket menneskeskapte klimaendringer, ble den som skulle fikse problemet. Oljenæringen anså seg selv som perfekt posisjonert for å være en pådriver for en bærekraftig utvikling, men dette kunne ikke skjje dersom nasjonale tiltak hindret dens muligheter til å oppfylle sitt eget potensial. De som var imot en ekspansjon av den norske oljesektoren var, slik det ble fremstilt, imot en effektiv løsning som reduserte utslipp samtidig som det hjalp den norske økonomien. De eksisterende energikildene som var tilgjengelige ble fremstilt som ute av stand til å dekke fremtidens energibehov. Vannkraft var ikke tilgjengelig overalt, og atomkraft, som i starten av klimadebatten ble fremstilt av oljenæringen som et viktig middel for å redusere utslipp, ble mot midten av 1990-tallet fremstilt som utrygt og miljøskadelig. Alternative energikilder ble konsekvent avvist som ute av stand til å dekke verdens energibehov i løpet av de kommende tiårene.

Selv om norske ambisjoner om å redusere klimagassutslipp ikke stanset i 1995, er det først i de senere årene at like ambisiøse mål har blitt satt, og i motsetning til klimadebatten mellom 1987 og 1995, handler dagens klimadebatt i mye større grad om å venne oss av fossile brensler totalt. Avslutningsvis vil jeg si at det er interessant å se hvordan aktørene som har blitt analysert i denne oppgaven har måttet forholde seg til menneskeskapte klimaendringer i ettertid. Statoil har skiftet navn til Equinor for å distansere seg selv fra olje, gass og stat. Shell ble nylig

beordret av en nederlandsk domstol til å halvere utslippene sine innen 2030,¹⁸⁹ og IEA har gitt inntrykk av at Norge ikke trenger å åpne nye gassfelt etter 2021.¹⁹⁰ Erna Solberg regjeringen har lagt frem et nytt klimamål som er mer ambisiøst enn det som ble satt i 1989: norske klimagassutslipp skal reduseres med 55 prosent sammenlignet med 1990-nivå.¹⁹¹ Selv om det finnes grunn til håp om at behovet for fossile brensler kommer til å synke i de kommende årene, og at «ny teknologi» kan gjøre det mulig å bli karbonnøytral, ser det likevel ikke ut til at klimagassutslipp kommer til å reduseres med det første. Over halvparten av alle klimagassutslipp sluppet ut til atmosfæren siden den industrielle revolusjonen har funnet sted etter 1990, og utslippene fortsetter å stige. I lys av dette avrunder jeg meg følgende bemerkning: Da klimamålene på 1980- og 90-tallet ble vedtatt, ble de omtalt som at de skulle garantere en trygg fremtid for fremtidige generasjoner. Som et medlem av denne fremtidige generasjonen, ser jeg på utviklingene beskrevet i denne oppgaven med stor skuffelse. Jeg håper at fremtidige generasjoner om nye 30 år ikke ser tilbake på målene som settes i dag med like stor skuffelse.

¹⁸⁹ Boffey, *Court orders Royal Shell to cut carbon emissions by 45 % by 2030*, The Guardian

¹⁹⁰ Hovland, *IEA-rapport sår tvil om nye olje- og gassfelt*, E24

¹⁹¹ Regjeringen, «Norge forsterker klimamålet for 2030 med minst 50 prosent og opp mot 55 prosent»

Litteraturliste

- Andersen, Gisle. *Parlamentets Natur: Produksjonen av en legitim miljø- og petroleumsvirksomhet (1945-2013)*. Bergen: Universitetet i Bergen, 2016
- Asdal, Kristin. *Politikkens natur – naturens politikk*. Oslo: Universitetsforlaget, 2011
- Boffey, Daniel. «Court orders Royal Dutch Shell to cut carbon emissions by 45% by 2030» 26.05.2021 <https://www.theguardian.com/business/2021/may/26/court-orders-royal-dutch-shell-to-cut-carbon-emissions-by-45-by-2030>
- Bolstad, Gunnar. *Inn i drivhuset*. Oslo: J. W. Cappelens Forlag, 1993
- Borchgrevink, Aage Storm. *Giganten*. Oslo: Kagge Forlag AS, 2019
- Broecker, Wallace S. «Unpleasant Surprise in the greenhouse?» *Nature* Vol. 328, 09.07.1987 <https://www.nature.com/articles/328123a0.pdf>
- Dybdahl, Audun. *Klima, uår og kriser i Norge gjennom de siste 1000 år*. Oslo: Cappelen Damm AS, 2016
- Hovland, Kjetil Malkenes, Marius Lorentzen, Anders Fjellberg. «IEA-rapport sår tvil om nye olje- og gassfelt: -Kommer ikke til å sette noen sluttdato». *E24*. 18.05.2021 <https://e24.no/olje-og-energi/i/41Mjp6/iea-rapport-saar-tvil-om-nye-olje-og-gassfelt-kommer-ikke-til-aa-sette-noen-sluttdato>
- Hulme, Mike. *Why We Disagree about Climate Change*. New York: Cambridge University Press, 2009
- Institute for European Environmental Policy, «More than half of all CO2 emissions since 1751 emitted in the last 30 years». 29.04.2020 <https://ieep.eu/news/more-than-half-of-all-co2-emissions-since-1751-emitted-in-the-last-30-years>
- Kindingstad, Torbjørn. Fredrik Hageman (red.) *Norges oljehistorie*. Stavanger: Wigestrands Forlag, 2002
- Lie, Einar. *Hydros historie 1905 – 2005 bind III. Oljerikdommer og internasjonal ekspansjon, Hydro 1977 – 2005*. Valdres: Pax Forlag, 2005
- Melve, Leiduf. Teemu Ryymin. *Historikerens arbeidsmåter*. Oslo: Universitetsforlaget, 2018
- Miljødirektoratet, «Norske utslipp og opptak av klimagasser» Sist oppdatert 09.11.2020 <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/klima/norske-utslipp-av-klimagasser/>
- Miljødirektoratet, «Sur nedbør». Sist oppdatert 28.12.2020 <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/forurensning/sur-nedbor/>

Nilsen, Yngve. *En felles plattform? Norsk oljeindustri og klimadebatten fram til 1998*. Oslo: Unipub forlag, 2001

Oljedirektoratet, «Historisk produksjon» Sist oppdatert 17.02.2021
<https://www.norskpetroleum.no/fakta/historisk-produksjon/>

Regjeringen, «Norge forsterker klimamålet for 2030 til minst 50 prosent og opp mot 55 prosent». 07.02.2020 <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/norge-forsterker-klimamalet-for-2030-til-minst-50-prosent-og-opp-mot-55-prosent/id2689679/>

Rygvik, Helge. Marie Smith-Solbakken. *Norsk oljehistorie. Blod, svette og olje. Bind 3*. Oslo: Norsk Petroleumsforening, 1997

Sæther, Anne Karin. *De beste intensjoner – Oljelandet i klimakampen*. Oslo: Cappelen Damm, 2017

Tjernshaugen, Andreas. *Gasskraft – Tjue års klimakamp*. Valdres: Pax Forlag, 2007

Trædal, Eivind. *Det svarte skiftet*. Oslo: Cappelen Damm, 2018

Kildeliste

Rapporter

Action for a Common Future. Bergen, 8-16. mai 1990. Rapport om Den regionale ministerkonferansen om oppfølgingen av rapporten fra Verdenskommisjonen for miljø og utvikling. 20.07.1990

Drivhuseffekten – Virkninger og tiltak. Rapport fra Den Interdepartementale klimagruppen 22.03.1991

KLØKT: Klima, Økonomi og Tiltak. Rapport Den interdepartementale klimagruppen 22.03.1991

Naturresurser og Miljø – 1992 Nasjonalformuen, energi, luft, fiske og fangst, skog, jordbruk, avløpsrensaneanlegg, avfall. 24.03.1993 SSB

NOU 1996: 9 Grønne skatter – en politikk for bedre miljø og høy sysselsetning

SIMEN: Studier av Industri, Miljø og Energi fram mot år 2000. SSB. 1989

Vår felles fremtid – Verdenskommisjonen for miljø og utvikling. 1987

Stortinget

Innst. S. nr. 114 (1995-1996)

St.meld nr. 46 (1988-1989)

Miljøvernpolitisk redegjørelse 1993. 04.05.1993.

Miljøverndebatt 11.04.1991. Funnet i *Kongerikets Norges 135. Stortingsforhandlinger* – 1990-1991 del. 7 nr. 7b
(<https://www.nb.no/items/4a002ce50e235844e9c98f53db033089>)

Oljenæringens interne publikasjoner

Statoil

Status

1989 – Nr. 12, 15

1991- Nr. 2, 7

1993 – Nr. 8

1995 – Nr. 5

Statoil Magasin

1979 – Nr. 2

1981 - Nr. 1

1982 – Nr. 4

1986 – Nr. 4

1989 – Nr. 2, 3

1991 – Nr. 2, 12

1992 – Nr. 2, 4

1993 – Nr. 1, 2, 4

1994 – Nr. 1, 2, 3

1995 - nr. 1, 3, 4

Fremtidens boreoperasjoner III – Motivasjon, miljø og kvalitet (1989). Redigert av Jan Thore Mellem

Hydro

Hydro Profil

1990 – Nr. 8, 9

1991 Nr. 1, 2

1992 - Nr. 9

1993 – Nr. 14, 21, 22

1994 – Nr. 6, 19

1995 – Nr. 5

Hydro Profil Magasin

1986 – Nr. 3

1989 – Nr. 2

1995 – Hydro Profil Jubileumsmagasin

Rapporter og hefter

Miljørapport 1989

Miljørapport 1990

Vi skal ta vare på miljøet

Norsk Shell

Shell Internt

1990 – nr. 1, 2, 5

1992 – Nr. 4

1993 – Nr. 4

1994 – Nr. 1, 2

1995 – Nr. 1, 3

Elf

Elf link

1989 - Nr. 3

Esso

Esso Perspektiv

1989 – Nr. 2

1991 – Nr. 1

1992 – Nr. 1

Aviser

Arbeiderbladet

14.09.1994

Aftenposten

25.04.1990

19.01.1991

12.10.1991

25.03.1995

23.04.1993

07.07.1993

Bergens Tidende

15.09.1994

Dagens Næringsliv

10.03.1993

27.03.1995

09.08.1995

16.09.1995

19.34.1995

Stavanger Aftenblad

14.09.1994

Natur & Miljø Bulletin

1990 – Nr. 8, 11

NRK-TV

Året 2048: Drivhuseffekten